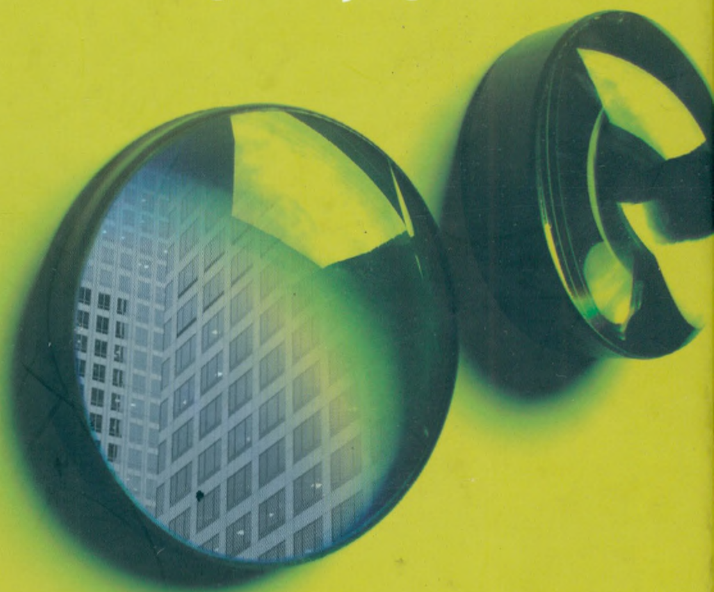
Ingvar Ambjørnsen

Elingas Nr. 1

Vaizdas į rojų

Alma littera

Ingvar Ambjørnsen

Vaizdas į rojų

Iš norvegų kalbos vertė
Alma Ločerytė Dale

Alma littera

UDK 839.6-3
Am-17

Versta: Ingvar Ambjørnsen
UTSIKT TIL PARADISET,
Cappelen

Knygos leidimą remia
Nordbok

ISBN 9955-08-827-3

Mirė motina. Tai įvyko visai nedramatiškai. Jeigu perėjimą į Didžiąją Nežinią, į absoliutą, apibūdintume žodžiu „nedramatiškas“. Taip, tai įmanoma. Neseniai skaičiau „Arbeiderbladet“ apie vieną moterį iš Beiruto. Ji buvo mirtinai nukankinta, įspraudus žiurkę į jos įsčias, kad toji taką iš kūno prasigraužtų geltonais dantimis. Tokią mirtį drąsiai galima pavadinti dramatiška, ne taip, kaip ramiai užmigti švariai paklotoje ligoninės lovoje. Į motinos kepenis įsimetė vėžys, pasak gydytojų, nieko nebuvo galima padaryti, tačiau, artėjant tai valandai, jie slaugė ligonę labai rūpestingai.

Ji mirė lapkričio vienuoliktą. Pamiršau, kurią savaitės dieną. Man kažkas paskambino iš ligoninės apie devintą ryto ir pasakė, kad turiu tučtuojau atvykti, o kai atvykau, buvo per vėlu. Ji jau buvo pašarvota, pamenu, man ji pasirodė tokia mažutė, vos ne kaip vaškinė lėlė. Jie mane guodė, kad nesisieločiau, jog nesuspėjau atvykti laiku: ji esą neatsibudusi, o miegodama perėjusi tiesiai amžinybėn.

Paskui išėjau į lietų. Vėjo nebuvo, tik be garso pylė lietus, basčiausi centrinėmis gatvėmis, neverkiau, netgi labai neliūdėjau, ir dėl to buvo truputį gėda. Beje, prisipažinsiu, kad, be gėdos, kamavusios ne per daugiausia, jutau tik tuštumą. Tuštumą ne neigiama prasme, kaip šis žodis dažnai

vartojamas beprasmybei apibūdinti, o tuštumą kaip visiškai bejausmę būseną. Galvoti kažką galvojau, juk visada galvoji, bet negaliu prisiminti ką. Sustojau prie „Dagbladet“ redakcijos ir ėmiau žiūrinėti vitrinoje iškabintus laikraščio puslapius, bet negaliu prisiminti, kas ten buvo išspausdinta, nemanau, jog ką nors būčiau perskaitęs.

Atsitokėjau vėliau, kai grįžau namo. Dieve mano, nepaisant visko, buvau labai prisirišęs prie motinos, ne isteriškai, ne pavojingai, kaip esu skaitęs knygose ir matęs filmuose, – tačiau negaliu paneigti, kad per visus trisdešimt dvejus savo gyvenimo metus buvome tik mes abu. Tėvo niekada nesu matęs, jis žuvo darbe per nelaimingą atsitikimą keturios savaitės prieš man gimstant. Jo vaizdą susidariau tik iš motinos atsiminimų, o kad man jo trūko, supratau jau suaugęs. Pageltusiose fotoalbumo nuotraukose jis buvo vyras greta motinos, vyras, mūvintis siauras, kelius siekiančias kelnes ir Selbu raštais išmargintas kojines keturiasdešimt šeštųjų žiemą Kikute, vyras, mūvintis tamsias vilnones maudymosi kelnaites su baltais ruožais šonuose, apsikabinęs besišypsančią motiną penkiasdešimtųjų vasarą kažkur Snaro saloje. Jųdviejų vestuvių nuotraukų nebuvo, bent jau mūsų namuose, neturiu supratimo kodėl. Tėvas virto vaiduokliu, jėga, glūdinčia po poliruotu akmeniu Vakarų Akerio kapinėse, o motina – moterimi, kuri pasiėmė mane ir užsisklendė savyje. Ji buvo vienturtė šeimoje. Aš – taip pat vienturtis. Niekas pas mus neateidavo.

Sėdėjau tuščioje svetainėje. Ant stalo gulėjo atskleistas „Arbeiderbladet“, šalia stovėjo pusiau išgertas arbatos puodelis. Radau viską taip, kaip buvau palikęs po trum-

po pokalbio telefonu prieš keletą valandų. Man pasirodė visiškai neįtikėtina, kad jau niekada nebeišgirsiu atsargių motinos žingsnių laiptinėje, duryse pasukamo rakto, koridoriuje ant grindų dedamų rankinių su pirkiniais šlamesio, nebeišgirsiu jos kabinant paltą ir iš prieškambario sklindančio balso, pasakojančio, kas jai nutiko prekybos centre, einant į jį arba iš jo. Tiesiog neįtikėtina.

Po kelių dienų paskambinau į Gelbėjimo armiją. Tą pačią dieną iš „Elevatoriaus" atvyko trys vyrukai ir išsivežė motinos drabužius ir miegamojo baldus. Jiems išvykus, stovėjau baltame tuščiame kambaryje ir jutau begalinę ramybę. Tai, kas buvo neįtikėtina, tapo tikrove.

Tą pačią naktį, išjungęs televizorių, vėl užėjau į motinos kambarį. Šviesos nedegiau. Spindėjo delčia, bet mėnuo buvo dar didelis; melsva šviesa krito ant baltų paviršių. Priėjau prie lango ir apžvelgiau daugiabučių dėžutes ir miškelį – miegamąjį rajoną, kuriame užaugau ir praleidau bemaž kiekvieną savo gyvenimo dieną. Keista. Trys kambariai su virtuve ne per toliausiai nuo Oslo. Jeigu visiškai tiksliai – septyniolika minučių važiuojant metro. Šešiasdešimt keturios pakopos iki laukujų durų. Šešios minutės neskubant iki metro stotelės (asmeninis rekordas: 1,47). Jeigu kas būtų pasiteiravęs anksčiau, nedvejodamas būčiau patvirtinęs, kad pažįstu kiekvieną šio ankšto butelio milimetrą, kad žinau kiekvieną jo kampelį ir užkaborį. Vis dėlto, stovėdamas dabar motinos kambaryje ir žiūrėdamas į daugiabučių dėžutes žemiau šlaite, supratau, kad, tiesą pasakius, nebuvau įžengęs į šį kambarį nuo tų laikų, kai buvau mažas berniukas, *visai mažas*, mažuliukas, kuris miega pas mo-

tiną, vaikų kambario sienas užklojus bauginamiems šešėliams. Dabar, kai užuolaidos buvo nukabintos ir kambaryje nebeliko jokių daiktų, supratau, kad žiūriu į tas dėžutes, tą gerai pažįstamą vaizdą – aštrias pilkų stačiakampių briaunas tamsių siūbuojančių pušų fone, vingiuojančius asfalto takus ir žibintų šviesas – visiškai nauju, drąsiu žvilgsniu. Nežinau, kodėl man šovė į galvą žodis „drąsus“, bet taip įvyko. Mano būtyje atsirado naujas baltas kambarys ir nauja galimybė stebėti aplinkinį pasaulį, pasaulį, su kuriuo jau seniai buvau susitaikęs, lyg su sustojusia švieslente. Tiesa, mačiau, kaip užaugdavo vaikai, įsikeldavo arba išsikeldavo šeimos. Tačiau viso to rėmai, kuriais buvo apibrėžta visuma, ta geometrija, kurioje žmonės gyveno savo gyvenimą, apskritai nesikeitė. Iš metro – į namus. Iš namų – į metro. Iš namų – į prekybos centrą. Iš prekybos centro – namo. Tie patys kampai, tos pačios plokštumos. Tas pats vaizdas iš svetainės, iš mano kambario ar iš virtuvės. Netikėtumų galėjo atnešti tik pralekiantys metų laikai: tai nelauktą pūgą balandžio pabaigoje, tai saulę ir šilumą lapkritį. Kartais man atrodydavo, jog išjudinti mane galėtų tik uraganas, o kartais, kad pradžiugčiau, pakakdavo atsitiktinio saulės spindulio, ūmai nuslystančio galine gretimo namo siena. Dabar, nuleistomis rankomis stovėdamas tamsaus kambario viduryje ir *žiūrėdamas*, pajutau, tarsi būčiau išplėšęs iš mikrorajono kažkokią dalį jo paslapties, ir dėl man visai nesuvokiamų, bet, matyt, stipriai pasąmonę veikiančių priežasčių aiškiai *pasijutau padėties šeimininku.*

Pamaniau: dabar baigta. Ir dabar prasideda. Tą pajunti kam nors mirus ir palikus tave ties tavo vidinio pasaulio kryžkele.

Galbūt ir pasirodys keista, bet manau, kad sugebėjau išgyventi motinos mirtį taip gražiai ir ramiai daugiausia dėl Gru Harlem Brundtland. Jau tą patį vakarą, kai mano mintys nepaliaujamai sukosi apie ligoninėje matytą gulinčią liesutę moterį, be išraiškos ir šaltą, per televizijos žinias, o vėliau ir diskusijų laidoje pasirodė Gru. Jos vaizdas visada mane ramindavo. Kadangi niekada negebėjau susikaupti, iš pradžių nesusigaudžiau, kodėl ji pasirodė per televiziją, tačiau ji *buvo ten* ir savo buvimu siuntė man kažkokią slaptą žinią, asmeninį sveikinimą, bylojantį, kad tikrai neginčytina, jog žmonių apsilankymas žemėje – trumpalaikis, tačiau vis tiek tarp mūsų esama asmenybių, galinčių kitiems suteikti pastovumo, tvirtumo viltį. Ir jie tai paprasčiausiai daro vien tik savo buvimu.

Gru lietuje. Gru vėtroje. Gru saulėje ir Gru šešėlyje. Stipri kaip jūrų liūtė. Drąsi, atkakli ir linksma. Bet pirmiausia – patikima. Kai mirė motina, šalį valdė Gru. Ir šiandien jinai ją valdo. Šiuo metu neįmanoma įsivaizduoti, kad tai galėtų atlikti kas nors kitas, o ne Gru. Ir vis tiek esu tikras, jog patikimumas, kurį ji teikia ir ilgą laiką yra teikusi man bei kitiems, nebūtinai priklauso nuo to, kad ji savo rankose turi valdžią. Pakanka žinoti, kad Gru yra, yra kažkur ten, tamsoje. Nuverskit jos vyriausybę ir nušalinkit ją. Bet kol ji yra, drąsi ir nenuilstamai veržli, įkūnijanti tikrumą vis labiau chaotiškame politiniame gyvenime – ji bet kada gali grįžti. Gru tarsi meška su meškiukais guolyje. Pakeliui į namus su grobiu jai galima pastoti kelią. Juk tai tik laikinas trukdymas, gaišinimas, kol ji vėl užims teisėtą savo vietą. Gru Harlem Brundtland nesukurta darbui gy-

dytojo kabinete. Nesukurta, kad prašytų kokio snargliaus išsižioti ir sakyti „a-a-a" ar kad kištų smilių į pagyvenusių vyrų tiesiąją žarną patikrinti, ar nepatinusi prostatos liauka. Gru – apsigimusi lyderė, ir jai pakanka išminties imtis šios atsakomybės. Gru nėra valdžios žmogus. Gru yra valdžia. Žmogus. Aš pats esu kolekcionierius. Vaikystėje rinkau pašto ženklus ir monetas, kamščius nuo limonado butelių ir paukščių kiaušinius. Jaunystėje pradėjau kolekcionuoti Gru Harlem Brundtland. Iš panagių žinau jos biografiją, bet pirmiausia mane domina ne asmeniniai ir politiniai faktai. Renku ir stropiai išsikerpu iš laikraščių ir žurnalų jos nuotraukas, Gru veido išraiškas ir laikyseną. Turiu ją permainingų orų metu, turiu ją per politines audras Stortinge ir per darganą Finmarko tundroje. Turiu ją Rio, turiu ją Vienoje ir Odoje. Turiu Gru, vilkinčią palaidine ir sijonu, sportine apranga ir megztuku, turiu ją baline suknele ir samių tautiniais drabužiais. Turiu ją su hidrokostiumu. Ant burlentės. Gru įžūlia poza, atstačiusią visą kūną vėjo šuorams, tarsi simbolizuojančią save pačią. Moteris prieš vėją, moteris, kuri jaučiasi geriausiai, kai audra šėlsta smarkiausiai. Neprisimenu, kur radau tą nuotrauką, bet spėju, kad kuriame nors devintojo dešimtmečio „Dagbladet" numeryje. Dėl praktinių sumetimų aptraukiau ją polietileno plėvele. Negaliu paneigti: stambi Gru Harlem Brundtland užpakalinė kūno dalis, aptempta plonu gumos sluoksneliu, – vaizdas, atitinkantis vienišo vyro dešinės rankos skonį. Beje, šitaip dažnai savęs nejaudrinu. Pasijuntu tarsi švaistyčiau save, eikvočiau kažkokiems niekams. O aš visada buvau atsargus berniukas. Nuosaikus. Toli

gražu ne asketiškas, tačiau nuosaikus. Neperku Bjelando skumbrės pomidorų padaže, jeigu kita rūšis kainuoja pusę kronos pigiau. Skumbrė pomidorų padaže ir lieka skumbre pomidorų padaže. Anksčiau rūkiau. Lioviausi. Būdamas jaunas savaitgaliais išgerdavau. Dabar kartais išlenkiu taurelę per Naujuosius metus. Šviežią duoną perku tuomet, kai sena jau suvalgyta, o ne tada, kai ši sudžiūsta. Visai padoriai verčiuosi iš savo socialinės pašalpos.

Praėjus trims dienoms po motinos mirties, vadinasi, lapkričio keturioliktą dieną, susivokiau bestovįs jos tuščiame miegamajame. Sakau „susivokiau bestovįs“, nes iš tikrųjų taip ir įvyko. Neprisimenu, kaip įėjau ir kodėl. Tik prisimenu, kad ten stovėjau maždaug kambario vidury. Buvo tamsu kaip anąkart, tik melsvą mėnesio šviesą slopino lietus ir rūkas. Lapkričio oras. Šlapia. Pilka. Pėsčiųjų takeliuose – nė žmogaus. Būtų buvę visai nejauku, jeigu priešais nebūtų mirguliavę šimtai šviečiančių kvadratų. Langai. Langai, žvelgiantys į vakarą, į pasaulį. Arba atvirkščiai. Langai, vedantys į namus pas žmones. Šeimas, vienišius, senus ir jaunus. Daug kas manė, kad gyventi daugiabutyje – vos ne žeminantis dalykas. Pastatyti šeštajame dešimtmetyje tuose nuolaidžiuose šlaituose šie daugiabučiai tapo visos tautos pasididžiavimu. Juos žmonėms dovanojo socialdemokratai. Dabar, paskutiniajame dešimtmetyje, jie aiškiai nieko netenkino. Spaudoje, net ir pačiame „Arbeiderbladet“, nuolat rasdavau gana vienareikšmiškų nuomonių, jog tie, kurie gyvena daugiabučiuose, tikriausiai kuoktelėję. „Vargšeliai“ – slypėjo tarp eilučių. Metai iš metų

piktinausi, kad taip buvo žeminami, sakyčiau, pajuokiami šimtai tūkstančių šios šalies žmonių. O aš pats čia turėjau gerą vaikystę. Visą gyvenimą buvau kažkoks originalas, tai žinau puikiai. Bet jutau ir tebejaučiu, kad esu susijęs su čia gyvenančiais žmonėmis. Esame artimi vien tik fizine prasme, beveik 40 000 sukrauti vienas viršum kito, vienas po kitu, tarp mūsų – plonos sienos, ir mes greitai prisitaikome prie naujo kaimyno naudojimosi tualetu įpročių. Kartu ir nesudėtinga išlaikyti nuotolį, kad nebūtų pažeidžiamas kiekvieno privatumas. Stovėdamas ir stebėdamas pro langus sklindančias šviesas pajutau, kaip mane užliejo šiluma, šiltas bendrumo jausmas. Už kiekvieno šviečiančio kvadrato – tokie pat kambariai, kaip ir mano, ir vis dėlto prieš mane skleidėsi įvairovė. Įrėminti buvome vienodai. O gyvenome labai labai skirtingai. Ir pagavau save trokštant, kad ir Gru gyventų tokiuose rėmuose, kaip ir mes, tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir mes visi 40 000 pamiškėje. Nesu iš tų niurgzlių, kurie pavydi Gru ir kitiems partijų šulams gyvenimo vilose ir Frognerio butuose, mane tik apėmė noras dalytis bendru buvimu su ja, noras, kad ji, stovėdama taip, kaip dabar stoviu aš, galvotų *mes!*

Iš šio lango į rytus galėjau matyti žemiau net aštuonis daugiabučius. Kiekvienas iš jų turėjo keturiasdešimt du butus trijuose aukštuose. Keturi namai – Karklų gatvėje, kurią motina vadindavo „Maisto keliu“, nes vedė į prekybos centrą. Kiti keturi stovėjo dar žemiau, palei Barsuko taką, bet buvo išdėstyti taip, kad beveik pusė kiekvieno jų matėsi tarpuose tarp galinių aukščiau esančių namų sienų. Kaip tik tuo metu, kai skaičiavau šviečiančius langus,

pirmą kartą pastebėjau Rigemurą Jolsen. Įsidėmėjau ją, be abejonės, todėl, kad ji kažkuo priminė motiną. Taigi žemai, Barsuko take, vieno namo trečiame aukšte stovėjo pagyvenusi moteris ir skabė nuvytusius lapus ar žiedus nuo kambarinių gėlių ant palangės. Atliekant šį visiškai kasdienį veiksmą, jos galva buvo pakreipta į šoną, taip pat kaip prižiūrėdama ir kalbindama savo begonijas paprastai darė mano motina. Apstulbau. Tiesą pasakius, nepamaniau, jog ten, apačioje, Barsuko tako trečiame daugiabučio aukšte, stovi motina, bet kelias akimirkas suglumau. Paskui įsijungė smegenys ir ėmė ryškinti matytą vaizdą. Per tokį nuotolį negalėjau įžvelgti jos veido bruožų, tik mačiau ramybe dvelkiantį siluetą, atsargius rankų judesius. Aišku, man tada nė į galvą neatėjo mintis, kad moters pavardė – Rigemura Jolsen. Tačiau akimirką sušvito nuostabi galimybė užpildyti savo dienas, nekalbant jau apie ilgus vakarus ir naktis, kažkuo svarbesniu, negu karpyti Gru Harlem Brundtland nuotraukas iš laikraščių ir klijuoti jas į albumą. (Buvau pradėjęs devynioliktąjį.) Pagarba ir domėjimasis Gru, žinoma, išliks. Bet man dingtelėjo mintis, jog dabar atsirado galimybė pradėti visiškai iš naujo, kaip sakoma, atversti naują lapą, ir pamažu imti kaupti informaciją apie vieną iš saviškių, savo aplinkos žmonių. Niekada anksčiau nejutau tokio poreikio, o tai, kad jis ėmė ir atsirado dabar, aišku, siejosi su motinos išėjimu. Kol Gru atstovavo patikimam, bet vis dėlto tolimam idealui, motina reiškė (apie tai net nebuvau susimąstęs) fizinį artumą, kurio dabar staiga pasigedau. Nenoriu ko nors arti savęs, jokiu būdu ne! Nenoriu, kad kas lytėtų ar glamonėtų. O labiausiai nenoriu

užkrauti savo artumo kam nors kitam. Tačiau mintis apie apačioje stovinčią ir nuvytusius kambarinio augalo žiedus ir lapus skabančią moterį mane kažkaip keistai sujaudrino. Nugyventas visas gyvenimas. Daug patirta, išgyventa. O dabar – taip arti manęs ir kartu – labai toli. Mačiau ją. Ji manęs negalėjo matyti. Ir vėl pasijutau padėties šeimininkas. Tokia galia man atrodė labai svarbi. Po motinos mirties liko tuščias naujas baltas kambarys. Dabar tik nuo manęs priklausė, kaip pavyks šapelis po šapelio pripildyti jį tuo, kuo nesu aš pats.

Uoliai kibau į darbą. *Esu* uolus. Motina nuolat sakydavo: „Elingai, apie tave galima pasakyti daug ką, bet ką darai, darai uoliai". Geriau nepasakysi. Todėl kitą rytą nebuvo nė kalbos apie šiaip sau dušą. Ėmiausi energingo viso kūno švarinimo. Pirmiausia – visą valandą trukusi, kone plikinamai karšta vonia. Sunaudojau vonios druskų, kurias motinai padovanojau per praeitas Kalėdas, likučius. Druskos puikiai putojo skleisdamos gėlių kvapą. Kai buvau gerai išmirkęs, stipriai, net vaitodamas nusišveičiau šepečiu. Paskui palindau po dušu. Po karštu – nors kauk, po šaltu – nors rėk. Ir taip pakaitomis. Galiausiai: didysis motinos rankšluostis, tada – švarutėlaičiai drabužiai, apatiniai ir viršutiniai. Netgi naujintėlaitės kojinės. Burna: išskalauta „Vademecumu" pirma stropiai išsivalius dantis.

Nenumaniau, kad parduodama tiek daug įvairių rūšių žiūronų ir teleskopų. Iš tiesų ne! Net darėsi juokinga. Puiku, jog šalies sostinės asortimentas gausus, bet kad tiek! Žiūronai dideli ir maži, labai dideli ir labai maži, o dar vieni –

garstyčių spalvos. O teleskopai milžiniški kaip bazukos ar net nežinau kas. Visų pirma išvaikščiojau dvi valandas po miesto centrą, rinkdamas katalogus. Paskui nuėjau į motinos mėgstamiausią vietą, Halvorseno cukrainę ir, gerdamas arbatą su krevečių sumuštiniu, peržiūrėjau viską, ką buvau susirinkęs. (Kuriems galams tas citrinos griežinėlis ant sumuštinio?)

Gana greitai supratau, kad man reikia galingo teleskopo su stovu. Išsirinkau beveik dešimt tūkstančių kronų kainuojantį Korėjoje pagamintą „Tasco“, kuriam iškart pajutau pasitikėjimą. Kai teleskopas buvo nupirktas ir sunkus kaip švinas gulėjo krepšyje, nuėjau į didžiausią miesto kanceliarinių prekių parduotuvę ir nusipirkau dvi storas buhalterines knygas, taip pat prašmatnų parkerį.

Visam kitam darbui prireikė dviejų dienų. Pirmiausia kaimyno padedamas atsigabenau iš palėpės seną tėvo rašomąjį stalą. Nudažęs baltai, pastačiau jį motinos kambaryje, tolimiausiame nuo lango kampe. Vėliau iš rūsio susinešiau medžiagas „tilteliui“. Aštuonias puikias senų laikų vyno dėžes, kurias dėdė Alfas – seniai miręs ir iškeliavęs iš šio pasaulio – naudodavo kaip knygų lentynas. Ir dar kelias plačias ąžuolines lentas, iš kurių tėvas, regis, rimtai planavo pasidaryti sekreterą ir kurių vėliau motinos širdis neleido atsikratyti. Pakako kelių plaktuko smūgių, ir „tiltelis“ buvo baigtas. Žinoma, kaimynai visa tai girdėjo, bet kas gali būti natūraliau, kai, vos tik mirus motinai, jaunas vyras imasi bute šį tą keisti? Net nesitikėjau tokių gerų rezultatų. Kambario viduryje stovėjo maždaug pusės metro aukščio pakyla. Ant jos pastačiau senąjį motinos krėslą. Priešais jį, ant telefono stalelio iš koridoriaus, – teleskopą. Sėdėda-

mas krėsle, buvau gana aukštai, kad į mano akiratį patektų aštuoni šlaito namai, o vakare ar naktį pastebėti mane tamsiame kambaryje iš apačios niekam nebuvo įmanoma. Nemaniau, jog kas nors galėtų pamatyti ir dienos šviesoje, bet tai išsiaiškinsiu vėliau. Kol iš pradžių stebėjimams esu paskyręs sambrėškį ir kambaryje nedegu šviesos, galiu jaustis saugus kaip giliai po žeme oloje tūnantis žvėris. O jaustis saugiai man buvo svarbiausia. Jeigu užkluptų (kaip įprasta sakyti) prie teleskopo, nukreipto į kurio nors kaimyno langą, galėčiau būti klaidingai suprastas. Mane tikriausiai įtartų turint seksualinių motyvų, palaikytų niekingu gašlūnu. Vien tik mintis apie tai kėlė šleikštulį.

Eidamas sužinoti jos pavardės, jaučiausi pakylėtas. Tai buvo pradžia, tikroji visko pradžia. (Pirma užėjęs į tualetą, palindau po tvilkančiu dušu ir buvau švarut švarutėlis.) Išėjau iš namų kelios minutės po pusės septynių; buvo tamsu; jutau kylantį jaudulį ir dėl pavardės, ir šiaip dėl kitokių šios senyvos moters gyvenimo detalių, galbūt išryškėsiančių šį vakarą.

Pirmiausia ilgai vaikščiojau. Gal kad kuo ilgiau pratęsčiau jaudulį. Iki prekybos centro, paskui iki stadiono, iki apleistos fermos, atiduotos jaunimo motociklininkų klubui. Tada per miškelį. Ėjau taku, apšviestu žibintais, tuo taku, kuris snieguotomis žiemomis buvo vadinamas „apšviesta slidžių trasa“. Vaikystėje kiekvieną žiemą tikrai būdavo sniego. Pasnigdavo dažniausiai spalio pabaigoje, o dabar žiemos žalios, ir nėra kaip panaudoti palėpėse sukrautų slidžių ir rogučių. Ar šios švelnios žiemos – šiltnamio efekto, ozono skylės padarinys? Jeigu tikėsime „Arbei-

derbladet", tyrėjai negali nieko tikra pasakyti. Pats į visa tai žiūrėjau ramiai. Gyvenau savo gyvenimą, ir nebūčiau kėlęs jokios isterijos, jeigu vieną dieną būtų paaiškėję, kad vidutinė žemės temperatūra pakilo laipsniu ar dviem. Niekada nemėgau ledo nei sniego, tačiau būdamas vaikas turėjau slidinėti ta apšviesta trasa, nes tai daryti vertė pamišę gimnastikos mokytojai. Dar ir dabar jutau kraujo skonį burnoje – paskutinis į finišą – tai bent, Elingai! Visi kiti džiūgavo, kad klasės geografijos asas vėl įrodė, jog visai nevaldo savo kūno. Dabar iš viso šito galiu tik pasijuokti. Tyliai juokdamasis, apmaudo nei gimnastikos mokytojui, nei mokslo draugams nejaučiau, bet tuomet, tiesą pasakius, visa tai mane skaudžiai nusvilindavo.

Tą vakarą buvau apskritai atlaidus; žinojau paslaptį, teikiančią man stiprybės pakelti vaikėziškas išdaigas ir suaugusiųjų kvailumą. Su šypsena prisiminiau, kaip dideli bernai iš septintos klasės įgrūdo mano galvą į klozetą, kad „išskalautų pleiskanas", ir vos nenusikvatojau prisiminęs, kaip tik atėjus į klasę su šlapia galva, nors buvo žiemos vidurys, mokytojas Bragesenas liepė perduoti laišką tėvams. Tai va. Bragesenas mirė, didieji bernai buvo išsiskyrę ir prasigėrę. Gunaras buvo netgi nužudęs kitą didelį berną ir sėdėjo kalėjime. Na, ir kas. Garsiai nesijuokiau, bet atlaidžiai krizenau, tikriau sakant, susitaikiau su viskuo ir visais.

Barsuko takas. Pavadinimas geras. Daug kam nepatinka barsukai, bet tokiu savęs niekada nelaikiau. Sakyčiau, net atvirkščiai. Daugiabutis panašus į mano. Trečias aukštas, b laiptinė. Jeigu kortelėse prie skambučių pavardės buvo išdėstytos teisingai, jos pavardė – Rigemura Jolsen.

R-i-g-e-m-u-r-a J-o-l-s-e-n. O žaibiškai – *Rigemurajolsen.* Dėl tikrumo užlipau į trečią aukštą ir žvilgtelėjau į pavardę, išgraviruotą žalvarinėje lentelėje. Tikrai taip. Rigemura Jolsen. Kaip tik čia, už šių durų, Rigemura Jolsen gyveno savo gyvenimą, kaip tik čia, Barsuko tako 17 b name, pakreipusi galvą į šoną, taip pat skabė nuvytusius kambarinių gėlių lapus, kaip buvo įpratusi mano motna.

Ramiai nulipau laiptais žemyn ir išėjau. Nežinia kodėl akys pritvinko ašarų. Rigemura Jolsen, galvojau. Mes viską apie ją dar išsiaiškinsime. Užtikrinu.

Išsiviręs didelį virdulį vandens, termose užsiplikiau arbatos. „Darlejing", atsimenu. Paskui pasiėmiau termosą ir didelį baltą puoduką, kurį motina padovanojo per mano dvidešimt antrąjį gimtadienį, ir atsisėdau ant „tiltelio".

Ji sėdėjo ant sofos ir žiūrėjo televizorių. Fantastiška. Aišku, ne tai, kad ji sėdėjo ant sofos ar kad žiūrėjo televizorių. Fantastiška buvo tai, kad susidarė įspūdis, jog galiu kone paimti ją už rankos, ji buvo taip arti, jog galiu lengvai įsivaizduoti girdįs jos alsavimą. Kokia šio teleskopo kokybė, koks preciziškumas! Beje, ne mažiau fantastiška ir tai, kad ji sėdi ant sofos ir žiūri televizorių. Ji taip tvirtai ir ramiai sėdi *ant* sofos ir *žiūri* televizorių, jog suglumau, bet greitai supratau pasijutęs taip todėl, kad man pasirodė, lyg būčiau stovėjęs prie pat jos lango. Šitaip aiškino mano protas, o pasąmonė negalėjo sutikti su tuo, kad ji nepasisuko ir nepažvelgė į mane išsigandusiomis, sumišusiomis akimis.

Spėju, kad ji baigia septintą dešimtį. Plaukai tamsūs, beveik juodi su ryškiomis žilomis sruogomis. Veidas apvalus, švelnių bruožų. Krūtinė pilna, tačiau Gru buvo pranašesnė

šiuo atžvilgiu. Sunku pasakyti, kaip Rigemuros Jolsen užpakalis atrodytų su hidrokostiumu. Taigi. Tokie bendrais bruožais Rigemuros Jolsen fiziniai duomenys. Akių spalvą, rankų ilgį ir pirštų didumą – visa tai reikės nustatyti vėliau. Taip pat ir jos mintis bei jausmus, nuomones, nuostatas ir viltis. Bet jau po minutės ar dviejų ėmiau brautis į jos gyvenimą šiuose 65 kvadratiniuose metruose. Pavyzdžiui, dabar ji sėdėjo ir žiūrėjo televizorių. Vieną lapkričio mėnesio antradienio vakarą penkios minutės po pusės devynių Rigemura Jolsen sėdėjo ir žiūrėjo televizorių. Ar tvirtai nusistačiusi, ar paprasčiausiai iš seno įpročio? Ką nors tikra pasakyti neįmanoma. Tačiau netrukus, po kelių savaičių, tikriausiai jau galėsiu įžvelgti kokį nors modelį. Truputį nusivilčiau, jeigu tokiu metu kiekvieną vakarą kartotųsi tas pats, tai rodytų Rigemurą Jolsen rezignavus, nuleidus rankas.

Pakilęs nuėjau į svetainę atsinešti šios dienos „Arbeiderbladet". Kaip tik šiuo metu per Norvegijos valstybinę televiziją buvo rodoma laida apie gamtą. „Takais takeliais po Serengetį". Nuo tada, kai įvairiausi televizijos kanalai įsiveržė į tūkstančius norvegų namų, atsirado neapsakomai daug galimybių, bet galiu lažintis, kad Rigemura Jolsen vis tiek pasirinko Norvegijos valstybinę televiziją *arba* apskritai žiūrėjo šį valstybinį kanalą daugiau ar mažiau iš įpročio. Be to, esu kažkur skaitęs, jog visiems seniems žmonėms patinka gyvūnai, todėl jie ir žiūri, kaip televizijos filmavimo grupė iššygiuoja Serengečio takais, kur prieš akis gali išdygti ir antilopė, ir liūtas, ir žirafa, ir beždžionė, ir pavianas, ir raganosis. Įjungiau televizorių. O kaipgi? Žirafa jau ekrane. Po vienu iš tų keistų, plokščiomis viršūnėmis me-

džių. Šlamščia lapus minkštu snukiu. Kada ne kada šmėsteli garsusis melsvas liežuvėlis. Juokingos mažutės auselės aptrauktos trumpu kailiuku. O štai raganosis. Grėsmingas šešėlis krūmuose. Motina, net su vaikais. Daugiau negu toną sverianti moteriškos giminės žemės torpeda šnairuoja į operatorių. Sustiprinau garsą ir grįžau ant „tiltelio".

„Jau visą savaitę kaimo gyventojai stebi šią jauną raganosių patelę..."

Palinkusi į priekį, ant sofos sėdi Rigemura Jolsen, ir dabar pastebiu, kad priešais ją ant staliuko stovi arbatos, o gal kavos puodelis. Ar dabar ir Rigemura Jolsen žino, jog kaip tik šią patelę, šią *jauną* raganosių patelę jau visą savaitę stebi kaimo gyventojai? Ar ji galvoja kaip aš: kurio kaimo? Kokie žmonės? Ar ji visa tai jau žino, nes matė laidą nuo pradžių, o ne kaip aš, įsijungęs aparatą tuo metu, kai buvo rodoma ėdanti žirafa? Kokie *jausmai* jai kyla regint jauną raganosių patelę įtariomis akimis paraudusiais vokais? Ar ji pati motina? Galimas daiktas. Taip, nutariau tiesiai ir šviesiai, ji – motina. Motina, turinti keletą vaikų. Daugybę anūkų. Be to, ji išgyveno karą. Todėl ir šios jaunos patelės, raganosių patelės kadrai su vaikais veikia ją kitaip negu mane. Jiedvi patyrė gimdymo skausmus, tai viena. Išgyvenusi karą, Rigemura Jolsen, matyt, suprato, ką reiškia akis į akį susitikti su priešu ir nežinoti, kaip su juo elgtis. Ar *šnairavo* Rigemura Jolsen į vokiečius, stovėdama už savo virtuvės užuolaidos, iš savo privačios landos, vienam ar keliems vaikams įsitvėrus jos persiūto sijono? Buvau tuo tikras. Tačiau, o tai svarbu įsidėmėti – tie dalykai vyko ne šioje vietoje. Panašius išgyvenimus kaip jaunoji raganosių

patelė turėjo ir Rigemura Jolsen, bet ne Barsuko tako 17 b name. Iš kur *atvažiavo* Rigemura Jolsen? Bus įdomu išgirsti ją prašant prekybos centre ketvirčio kilogramo faršo ir penkiasdešimties gramų virtos dešros.

„Medžioja patelės“, – atsklido komentatoriaus balsas iš svetainės. Supratau, kad dabar atėjo eilė liūtams. Rigemura Jolsen dar labiau palinko į priekį. Komentatorius – vyras – nieko nepaisė. Kietai į nagą paėmė senuosius patinus, tingiai drybsančius spygliuotuose krūmuose. Aišku, humoristiškai, gamtos juk nekritikuosi. Tačiau lengvas tonas slėpė rimtą užuominą, gaižoką ironiją ir neištartą raktinį žodį, kurį daugiabučių moterys, žinoma, perprato. Atrodė, tarsi girdėjau dabar jas kandžiai replikuojančias savo apsnūdusiems sutuoktiniams ir vangiems paaugliams. Noriu pabrėžti, dėl manęs – tegul replikuoja.

Ir štai Rigemura Jolsen išėjo. Pasiėmusi puodelį, išėjo į virtuvę. Užuolaidos ten buvo užskleistos, pastebėjau jos šešėlį už raudonų gėlių rašto baltame fone. Beliko tik įsivaizduoti, ką ji ten veikia. Pagrindinis klausimas: kodėl virtuvės užuolaidos yra visiškai užtrauktos, kai televizijos laidą iš Serengečio ji žiūri sėdėdama prie neuždengto lango svetainėje? Atsitiktinumas? Visai įmanoma. Bet galėjo būti, kad visiems *grėsmingiems* veiksmams Rigemura Jolsen pasirinkdavo virtuvę, o rodydama viešą gyvenimą svetainėje demonstravo STATISTINĘ visų kaimynų būtį. Sakydamas „grėsmingiems“, savaime suprantama, neturėjau galvoje jokių kraštutinumų. Buvau tikras, jog ji nepaliko svetainės, o drauge ir Serengečio, kad virtuvėje gamintų bombas su distanciniu sprogikliu. Nemanau, jog ir dėl to, kad užtaisy-

tų mauzerį. Ne. Sakydamas „grėsmingiems“ paprasčiausiai turėjau galvoje *tai, kas nepadoru*. Savo vaizduotės nenorėčiau apibūdinti kaip nešvankios, nes taip nėra. Tačiau dabar galėjau lengvai įsivaizduoti ją, atsirėmusią į šaldytuvą ir besikasančią tarpvietę. Ne dėl to, kad ją būtų įjaudrinę medžiojantys liūtai, o dėl to, kad jai paprasčiausiai *niežėjo*. O gal *rydama* snarglius pylėsi sau dar vieną puoduką arbatos? Kramtė nagus? Na, o jeigu septyniolika pasilenkimų, šeši atsispaudimai ir greitas bėgimas vietoje?

Tą vakarą nieko daugiau neatsitiko, tik tai, kad Rigemura Jolsen grįžo (vis dar su puodeliu rankoje) ir vėl atsisėdo ant sofos. Tą akimirksnį, kai žvėrys turėjo užleisti vietą prancūziškam filmui, ji pakilo ir išjungė televizorių. Netrukus svetainė ir virtuvė skendėjo tamsoje. Gelsvas kvadratas tarp virtuvės ir svetainės langų liudijo, kad vonia ir tualetas buvo užimti. Žinau, kad jos miegamasis – kitoje pusėje. Jeigu kas ir įvyktų, manęs kaltinti nebuvo galima.

Iš protokolo: „Rigemura Jolsen“.

Daugiau nė žodžio. Tiesiog nebesugebu.

Atsigulęs bandžiau masturbuotis žiūrėdamas į kabančią ant lentos Gru nuotrauką, bet perniek. Matyt, negalėjau susikaupti.

Kitą rytą pusryčiavau prekybos centre. Faktiškai buvau čia lygiai devintą, kai atidaroma kavinė. Mano nuomone, truputėlį ekstravagantiška, bet tiek to. Juk diena taip pat buvo kažkuo ypatinga. Kitaip tariant, *galėjo* tokia tapti. Nieko nežinojau apie Rigemuros Jolsen apsipirkimo įpročius, bet manau, kad žmogus, gyvendamas vienas, lankosi parduo-

tuvėje ne kartą per mėnesį. Tačiau iš kur gali žinoti? Sakau tiesiai, netikrumas mane jaudrino. Kaip suprantu, ji galėjo nemėgti šio prekybos centro ir geriau važinėjo kilometrų kilometrus metro, kad apsipirktų visai kitame prekybos centre – ir taip kas antrą penktadienį. O gal jai tiesiog labiausiai patiko Frognerio delikatesų parduotuvės. Tai bent gražumėlis. Mikrorajono daugiabučio gyventoja Rigemura Jolsen, mintanti vien omarais ir pagruzdintomis putpelėmis, Kanados karališkaisiais krabais ir Pietų Prancūzijos austrėmis. Galiu įsivaizduoti, tikriau sakant, įsivaizduoti neįmanoma.

Na, jau ne. Negali būti. Bent aš dabar valgiau ragelį su sūriu ir dešra. Ir gėriau kavą. (Arbatos *nebuvo.*) Kaip įmanoma sugadinti kavą *prieš* atidarant kavinę? Ar ją ruošiant *padidinamas* rūgštingumas? Ką gi. Pavyko užimti staliuką prie lango, tatai man pavyko. Kad ir kaip būtų, kai esi pirmas, pavyksta šį tą laimėti. Jeigu nutarė šiandien prieš pietus apsipirkti prekybos centre, Rigemura Jolsen apačioje juk turės praeiti pro mane. Ta mintis man patiko. Ne todėl, kad norėjau žiūrėti į ją iš viršaus. Ne. Bet štai galimybė būti padėties šeimininku. Sėdžiu aukštai, o tu žingsniuoji apačioje. Jokios mistikos čia nėra, tik tai, kad Gru – Berlyne, aš – Osle. Ji turi savo gyvenimo užduotį, aš – savo. Kaip ir mudu su Rigemura Jolsen. Pasiėmiau dar vieną puodelį kavos.

Apsaugok Dieve, kokia galybė pagyvenusių moterų, traukiančių pamiške! Anksčiau išvis nebuvau to pastebėjęs. Ir motina buvo žilagalvių reumatikų armijos eilinė. Štai ir jos. Ateina išsirikiavusios gretomis. Nešinos krepšiais ir lazdomis, ir dar velnias žino kuo. Pasijutau tiesiog labai

užsiėmęs. Bet mintis apie Rigemurą Jolsen vis vien nedavė ramybės ir aštriais dantukais graužė smegenis pakaušyje. Ar ji galėjo įsmukti vidun, kol buvau nuėjęs atsinešti dar vieno puodelio kavos? Nelabai tikėtina. Tą padariau greitai ir ryžtingai, pirma įsitikinęs, kad nieko niekur nesimatė: aikštė priešais prekybos centrą tuo metu buvo tuščia. Bet dabar burbuliuodama ir gurgdama iškilo kita problema: toji kava – grynas vidurių paleidžiamasis vaistas. Prieš eidamas iš namų, atlikau visus reikalus. Bet kokia iš to nauda, jei šie juodi nuodai tiesiog chemiškai švariai valė mano vidurius? Visą kūną pylė prakaitas, kūju plakė širdis. Man baisiai reikėjo į tupyklą, o jau kaip bus su Rigemura Jolsen, tebūnie.

Dieve saugok! Atrodė, niekada nesiliaus. Kai ranka siekdamas popieriaus pamanydavau, kad jau baigiau, prasidėdavo iš naujo. Mačiau prieš akis į prekybos centrą įžengiančią Rigemurą Jolsen, tačiau padėtis buvo be išeities, likau tupėti kur tupėjęs, ir tiek, ne, aš niekada šiame centre nebepirksiu kavos. Beje, net keista, kokie vaikiški tampa vyrai ir berniukai, kai vieni su flomasteriu užsidaro tupykloje. „Roni, 22, pildo norus pagal visą programą. Mėgsta laižyti ir čiulpti". Telefono numeris. „Bentė – kekšė". Flomasteriu pritepliota užpakaliukų, moteriškų lytinių organų, plius – galingos krūtys. Viešpatie! Roni patinka tikrai ne viskas. Užrašytas telefono numeris, aišku, priklausė to teplioriaus kaimynui, o gal jo fizikos mokytojui. O Bentė išvadinta kekše tikriausiai vien dėl to, kad nutraukė santykius su šio įžūlaus užrašo autoriumi. Kartą esu buvęs Deichmano bibliotekos moterų tualete. (Kurį laiką jis buvo skirtas bendram naudojimui, nes vyrų tualete vyko

remontas – tai sakau dėl aiškumo.) Reikia pasakyti, jog ten atmosfera buvo visai kitokia. Posmeliai apie meilę, gėlių ir širdelių piešinukai. Ar vyrai ir moterys gyveno atskirose planetose, atskirose realybėse? Man tekdavo nugirsti, kad tokios nuomonės laikėsi daugelis moterų, ir aš esu linkęs tuo patikėti. O kai pagaliau galėjau baigti ir jau kone be rizikos užsimauti kelnes, pamaniau, kad galbūt taip ir yra, jog mes, žmonės, visi iki vieno gyvename kiekvienas savo planetoje. O gal ir savo paties visatoje. Ar vienatvė nėra tikroji mūsų esmė? Žinojau, kad daugelis laikė mane vienišu žmogumi. Antra vertus, aš esu dažnai įžvelgęs ne ką kita, o vienatvę žmonėms kvatojant, vienam kitą apglėbiant, vienam kitą plekšnojant per petį ar spaudžiant ranką. Kolektyvinė vienatvė. Kai gyveni vienas (arba kartu su motina), daugeliui atrodo, kad atstovauji regimajai vienatvės formai, tačiau ar ta vienatvė didesnė ir slogesnė negu vienatvė daugiavaikėse šeimose? Ar realu tikėtis, jog galima patirti dar intymesnį bendrumo jausmą negu tą, kurį jaučiau (ir tebejaučiu) savo 40 000 Oslo priemiesčio „sugyventinių" atžvilgiu? Kiek žinau, ne.

Dabar užguliau kolą. Vadinamąją kokakolą. Tarsi saldūs kvepalai, prisodrinti anglies dvideginio, bet padės skrandžiui.

Rigemura Jolsen. Kone pasigailėjau metęs rūkyti, nes dabar galėčiau sėdėti su cigarete rankoje. O gal ir su pypke. Lyg niekur nieko pūsdamas sau melsvą dūmą. Negali paneigti, kad, sėdėdamas prie staliuko vienų vienas ir suglebusiomis rankomis priešais save apėmęs stiklinę su kokakola, kitiems galėjai sudaryti neveiklumo, o gal net

ir beviltiškumo įspūdį. Gal kas pagalvos, kad sugniužau? Kad veltui leidžiu laiką? Apsidairiau. Prie kitų dviejų langų sėdėjo kelios tarškančios draugijos. Gale, prie pat bufeto, į naują „VG“ numerį įsigilinęs senis. Sunku pasakyti, kokia jų nuomonė apie mane. Ar jie apskritai mane *matė?* Staiga apėmė pašėlusi baimė, jog manęs nemato visi kiti, be manęs paties, todėl nedelsdamas norėjau įsitikinti ir, nors būdamas kuklus, dėmesio nemėgstantis žmogus, dabar atsistojau ir keturis kartus smarkiai suplojau rankomis.

Taip, tikrai taip. Jie pripažino mane kaip neginčytinai esantį.

Kai atėjo Rigemura Jolsen, buvo penkiolika po pirmos. Suvalgius ragelį su sūriu ir dešra, išgėrus du puodelius kavos ir penkias kokakolos stiklines. Pilvas susitvarkė. Ji ėjo per aikštę kartu su kita pagyvenusia moterimi (mane tai truputį suerzino). Tačiau tik truputį. Rigemura Jolsen vilkėjo mėlyna ir smėline spalvomis raštuotu paltu, avėjo patogius storapadžius batus. Ant galvos – tokių pat spalvų robinhudiška skrybėlaitė. Rigemuros Jolsen draugė buvo panaši į pilką pelę. Iš po beformės rudos skrybėlės kraštų kyšojo nesimpatingas, kone žiurkiškas veidas; vilnonis paltas „eglutės“ rašto, pilkos ir baltos spalvų. Ir prie viso to – *botai!* Jeigu būčiau turėjęs laiko pagalvoti, jau tada būčiau nusistebėjęs tokios moters kaip Rigemura Jolsen draugija, bet tą akimirksnį beliko kuo greičiau skuosti laiptais žemyn. Per daug skubėti man iš tiesų nebuvo ko: nenuklysdamos nuo kelio, jos abi žingsniavo tiesiai į prekybos centrą ir, savaime aišku, ten būčiau jas radęs; juk vargu ar jos jau būtų *lėkte perlėkusios* parduotuvę. Bet buvau užsidegęs, nekantravau susipažinti su Rigemura Jolsen, turėjau

šimtus klausimų, o atsakymai į juos žingsniavo rudais, patogiais batais vienu aukštu žemiau, tiesiai po manimi.

Kaip palengvėjo! Radau Rigemurą Jolsen pieno skyriuje vieną. Ta vargana žiurkė buvo dingusi. Tikriausiai ši žmogysta buvo įkyri kaimynė, prikibusi prie jos pakeliui į centrą. Dėjausi tarsi man niekas nerūpi. Ničniekas. Stumdamas vežimėlį, ramiai praėjau pro Rigemurą Jolsen, kuri, kaip pastebėjau žvilgtelėjęs, į savo vežimėlį jau buvo įsidėjusi litrą nenugriebto pieno. Dabar jos dešinė ranka stabtelėjo prie jogurtų. Ir aš atsainiai čiupau litrą nenugriebto pieno, įsidėjau į vežimėlį, paskui nuėjau prie lentynos su tepamaisiais sūriais. Puikiai žinojau, ko man reikia, – tepamojo sūrio su krevetėmis tūbelėje, bet apsimečiau negalįs išsirinkti iš labai įvairaus asortimento. Ranka slinko nuo sūrio su krevetėmis prie sūrio su kumpiu, tada – prie sūrio su svogūnų laiškais, paskui metėsi geltonos tūbelės su rausva krevete link. Visą tą laiką slapta dėbčiojau į Rigemurą Jolsen. Ką ji pasirinks? Su dribsniais ir džiovintais vaisiais? Su ananasais? Natūralų?

Ji pasirinko jogurtą su dribsniais ir džiovintomis slyvomis. Ar Rigemurą Jolsen kamavo vidurių užkietėjimas? Šis klausimas man tol nepaaiškės, kol ji nepaims ir pakelio su sėmenimis, ir tai intrigavo. Įsivaizdavau, kaip ji sėdi dvilinka ir stena, o nuo susitvenkusių ašarų jos akys gražiai žvilga.

Ji praėjo pro mane. Stovėjau sustingęs ir dėjausi žiūrįs galiojimo laiką ant minkšto norvegiško desertinio sūrio pakelio, tik štai, jai einant pro šalį, pajutau lengvą dvelktelėjimą. *Ir:* pirmą kartą užuodžiau jos kvapą. Turiu prisipažinti, kad nieko neišmanau apie kvepalus, bet šis kvapas

nusinešė mane į senelės ir senelio namus netoli Sandefiordo, į jų rūsį, kur buvo laikomi žieminiai obuoliai. Trumpai tariant, Rigemura Jolsen kvepėjo obuoliais. Žieminiais obuoliais. Skaniai ir saldžiai!

Kitas stabtelėjimas – mėsos prekystalis. Sustoja, žinoma, Rigemura Jolsen. Pats praėjau pro šalį alaus ir mineralinio vandens skyriaus link, kur taip užlindau už dėžių su „Solo Light“, kad jos mane kiek užstotų. Tiesą sakant, aną dieną fantazavau, jog išgirsiu jos balsą, prašantį faršo ir virtos dešros, bet nusprendžiau geriau apsidrausti ir jokiu būdu nelipti jai ant kulnų. Ji neturi nuolat jausti Elingo prieš save, už savęs ar iš šono. Mano strategija: trumpi, intymūs prasilenkimai, o paskui, kaip dabar, atsitraukiu, stebėdamas ją iš toliau. Laiko turėjau per akis. Pasauliui sukurti reikėjo ne vienos dienos, o atskleisti tiesą apie žmogų Rigemurą Jolsen taip pat prireiks laiko ir kantrybės. Nors iš tikrųjų buvau pažengęs gana toli. Vardas, pavardė. Rigemura Jolsen. Mėgsta gyvūnus, visiškai nesidomi nūdienos prancūzų kinu. (Aš jai pritariu.) Truputį užkietėję viduriai (?) Kvepalai: obuolių aromatas. Pieno mėgėja. Pažįstamų būrys: panaši į žiurkę... Ne. Toji į žiurkę panaši moteris tikrų tikriausiai nepriklausė Rigemuros Jolsen pažįstamų *būriui*. „Pažįstamų būrys“ skambėtų per intymiai kalbant apie ją. Rigemura Jolsen gerai žinojo, kas ji per žmogus, tačiau kai atsitiktinumas (kaip ką tik) jas suvesdavo, Rigemura Jolsen nevengdavo šnektelėti su ja apie šį bei tą, bet vargu ar kas galėjo būti daugiau. Ne, tikrai ne. Man artimesnė teorija, kad Rigemura Jolsen priklausė tiems žmonėms, kurie nieko neatstumia, ji – pozityvus žmogus,

gana didžiadvasė, kad nesigėdytų pasirodyti su panašia į žiurkę būtybe viešumoje. Rigemura Jolsen nėra iš tų, kurie smerkia žmones už įtartiną, taip, atgrasią išvaizdą. Jai nė motais, ką aš arba kiti galvoja apie išvaizdą žmogaus, su kuriuo ji eina į parduotuvę. Juk karo metu ji, nieko nepaisydama, be baimės žiūrėjo okupantams tiesiai į akis. Be baimės stojo ginti daugybės vaikų. Eilinį priešpietį kelis metrus, paėjėtus su panašia į žiurkę moterimi, lyginant su anais išgyvenimais ir su patirtais žmonių tarpusavio santykiais, galima tikrai laikyti visišku niekniekiu. Grįžusi namo ir kaisdama vandenį kavai, ji tikriausiai net nepagalvos apie tą įvykį. Kokia ji neprilygstama! Tiesa, ji nepirko, kaip tikėjausi, nei faršo, nei virtos dešros, o kaip man pasirodė, paėmė gabaliuką kepenų. Gabaliuką kepenų ir truputį lašiniuočio. Tačiau (net ir per tokį nuotolį) atkreipiau dėmesį, kaip oriai ji paprašė produktų. Ji nesakė „hm, aš dar pagalvosiu..." Tiesiog – kepenų. Lašiniuočio. Be abejonės, buvo apsispręsta dar namuose, gal net iš vakaro. Kai televizoriaus ekrane buvo rodomos žirafos, raganosiai ir vangūs liūtai, Rigemura Jolsen galvojo apie kepenis ir lašiniuotį. Moteriškoje draugijoje liūtėms plėšant į gabalus leisgyvį buivolą, sugalvojo: „Na, Rigemura, rytoj reikės paimti kepenėlių. Ir gabaliuką lašiniuočio". Tačiau dėl jogurto buvo kiek kitaip. Aišku, ji dvejojo. Nors ir mačiau šį svyravimą, nė akimirksnį nesuabejojau, kad ji – ryžtingas žmogus. Juk dvejoti galima visaip. Iš karto neapsispręsdama ji *nesinervino*. Nusiviepiau pagalvojęs, kaip tokiomis aplinkybėmis reaguotų Žiurkienė. Jos šlykščios makaulės pilkajai substancijai susidūrus su aštuoniom ar dešimtimi jogur-

to rūšių būtų kas veikti. Tada visos iki vienos to gniužulo ląstelės imtų traukti į savo pusę, sukeldamos virpulį ties prekystaliu stovinčiame varganame jos kūne. Ji iškilo man prieš akis. *Visa virpėdama!* Galima buvo susivemti.

„Ne, ačiū, viskas“. Įsivaizdavau ją atsakant. Baltu nailoniniu chalatu vilkintis pardavėjas, kaip jau žinojau, paprastas žmogelis, paklausė kaip įpratęs. Tačiau šios pirkėjos klausti geriau nereikėjo.

Turėjau skubėti. Juk Elingas nebuvo atsistojęs už dėžių su „Solo Light“ vien tik tam, kad, Rigemurai Jolsen nusisukant nuo mėsos gaminių prekystalio, pasiųstų skvarbų žvilgsnį jos kryptimi. Skubiai atsitraukiau. Pora žingsnių atgal, vežimėlis mikliai daro lanką tarp lentynų, tvirtai laikydamasis kurso vaisių ir daržovių link. Gal pomidorų? Kodėl gi ne? Svarbiausia rodytis aktyviam tuomet, kai po kelių akimirkų Rigemura Jolsen apvažiuos kampą su alumi ir mineraliniu vandeniu. Rodytis užsiėmusiam. O ką dar galima įsivaizduoti labiau užsiėmusį negu pasiekusį gražiausių metų jauną vyrą, viena ranka stveriantį skaidrų polietileno maišelį, o kita jau siekiantį pomidorų? Nieko. Labai panorau atsisukti, tačiau apie tai negalėjo būti nė kalbos. Buvau nutaręs laikytis nuošalyje, ir baigta. Ryžtingai įdėjau penkis (mažiausiai) kietus pomidorus į maišelį, pasitraukiau ir atsistojau už jaunos motinos, kuri viena ranka stengėsi sutureti nesuvaldomą bamblį, o kita dėjo apydidę kopūsto gūžę ant svarstyklių.

52, galvoju. Spausk 52. Kopūstai. Ji dvejoja. *Nevirpa,* kaip būtų atsitikę su Žiurkiene, tačiau dvejoja. Vaikas įsirėžęs tempia ją šokolado ir žurnalų link. Motina negali

rasti kopūstų. Mane išmuša prakaitas. Kopūstų ji neranda. Man sudrėksta pažastys. Ji randa raudonas ir žalias paprikas, pomidorus ir bulves, salierus ir kaliaropes. Ir nors kopūstai šalia kaliaropių, nesugeba savo raudonai lakuotu nagu paspausti teisingo klavišo. 52, galvoju. Nagi, spausk. Nusitaikyk į 52, kopūstai. 52, kopūstai. Bulvės, kaliaropės, kopūstai. Bulvės, kaliaropės, kopūstai. Mušdamas jai šlaunį, vaikas ima verkti. Nori „sokolado, sokolado, sokolado". Motina tebeieško 52, kopūstai. Mane pila prakaitas. Maišelis su pomidorais tampa švininis. Ar Rigemura Jolsen jau už manęs? Neatsigręžk, Elingai. Pakentėk, stovėk ramiai. 52 – kopūstai. 49, 50, 51 – kopūstai! 52, kopūstai.

Va! Pagaliau motina randa 52, kopūstai ir, nustvėrusi lapuką su kaina, pliaukšteli vaikui pelnytą antausį. Dabar mano eilė. Kur pomidorai, Elingai? Ką tik turėjai prieš akis. Dvi rūšys. Dideli, mėsingi, kurių dabar negalima gauti, ir maži, blyškūs iš Olandijos. Vieni greta kitų. Peržiūrėkim: porai, salierai, morkos. Paprikos, žalios, geltonos ir raudonos... 52, kopūstai.

– Trylika, – pasigirdo už manęs. Moteriškas balsas. – Pomidorai – Nr. 13.

Ar balse nuskambėjo koks nors susierzinimas? Nebuvau tikras. Ryški rytų norvegų tarmė. Nuo minties, kad dabar už manęs, ko gero, stovi *truputį* susierzinusi Rigemura Jolsen ir pataria, kaip sverti penkis olandiškus pomidorus, ėmė svaigti galva. Elingai, neatsigręžk! Paspausk 13. Paspaudžiu. Lapuką su kaina uždedu ant maišelio ir atsigręžiu.

Žiurkienė! Vos nesurikau. Žiurkienė stovi taip arti, kad *matau* jos šnerves ir *dar giliau!*

Iš karto pajutau šleikštulį, pasidarė bloga, reikėjo kuo greičiau sprukti. Negalėjau žiūrėti į pomidorus. Reikėjo žaibiškai jų atsikratyti ir susirasti Rigemurą Jolsen. Prieštaraudama sveikam protui, ji nenuėjo pro alaus ir mineralinio vandens skyrių, vadinasi, turėjo grįžti tuo pačiu keliu, kuriuo atėjo. Gal ką pamiršo? Vargu ar taip galėjo būti. Staiga supratau. Po intermedijos su jogurtu Rigemura Jolsen nuo mėsos prekystalio pasuko į šoną. *Iš tikrųjų* jai reikėjo kažkokių valymo ir skalbimo priemonių, kurių lentynos buvo jai iš dešinės. Tačiau, matydama, kad nėra jokios eilės prie mėsos produktų prekystalio, pirmiausia nuskubėjo ten, norėdama sutaupyti laiko. Ne todėl, kad to būtinai reikėtų. Laiko Rigemura Jolsen tikriausiai turėjo pakankamai. Bet ji reagavo instinktyviai. Daugiavaikei motinai buvo įaugę į kūną ir kraują taupyti žmogui šiame pasaulyje skirtą laiką.

Ir tikrai. Apeidamas kampą, kur lentynas su džiūvėsiais keičia lentynos su muilu ir skalbimo milteliais, matau ją imančią akcijos pakelį su „Omo" milteliais. Praeidamas pro šalį, apsirūpinu nauju dantų šepetėliu, o maišeliui su pomidorais leidžiu nuslysti už tualetinio popieriaus.

Eilė prie kasos. Nereikia nė sakyti – Žiurkienei pasiseka įsisprausti tarp Rigemuros Jolsen ir manęs. Tačiau bent jau pirmą kartą pavyksta išgirsti jos balsą. Rytų norvegų tarmė, kaip ir Žiurkienės. Su ja ir šnekučiuojasi. Kainos. Oras. Atšals.

Pakeliui nutveriu „Dagbladet". Gru tvarko žvejų reikalus.

Buvo diena prieš motinos laidotuves. Atidarydamas šaldiklį ir imdamas iš ten pakelį su dviem kotletų porcijomis, susigraudinau, nes žinojau, kad ta, kuri ant plastiko dėžutės

dailyraščiu buvo užrašiusi „Kotletai“, dabar guli sustingusi ir negyva kurioje nors miesto morgo kameroje. Su pririštu ant kojos didžiojo piršto lapeliu, kuriame kažkas įrašė jos pavardę. Stengdamasis negalvoti apie patį kremavimą, ant viryklės pasišildžiau kotletus mėsos padaže.

Kotletai buvo tokie pat skanūs kaip ir jai gyvai esant. Toks jausmas, kad... Kažkaip neįtikėtina. Kramčiau kramčiau, jusdamas, kad kažkas kyla manyje, kol pagaliau pravirkau.

Pakaks apie tai. Išsiverkęs iki galo, prisivalgęs iki soties, suploviau indus, o paskui atsiguliau ant sofos ir susiriečiau kaip gemalas.

Galvojau apie Rigemurą Jolsen. Ir apie Žiurkienę. Kažkas buvo ne taip. Juk jos grįžo namo kartu. Kartu šnekučiavosi ir juokėsi ir apskritai elgėsi kaip dvi senos draugės. Kiek atsilikęs visu keliu sekiau iš paskos ir mačiau, kaip jos dingo toje pačioje Barsuko tako 17 b laiptinėje.

Aišku, kad spręsti apie žmones pagal jų išvaizdą nėra brandumo požymis. Suprantu. Ką gali žinoti, gal Žiurkienė turėjo tokių gerų būdo bruožų, kad, palyginti su ja, motina Teresė pasirodytų truputį padykusi. Tačiau visiškai tuo tikėti negalėjau. Jeigu jas siejo kas nors daugiau negu normalūs kaimyniški santykiai, baiminausi, jog Žiurkienė galėjo padaryti Rigemurai Jolsen blogą įtaką. Bijojau, kad Žiurkienė galėjo įtraukti Rigemurą Jolsen į apkalbų ir gandų liūną arba įsivilioti ją į Jehovos liudytojų sueigas. Jokios teisės šitaip galvoti neturėjau, nes tai prieštaravo lygybės idealui, kuriuo buvo grindžiamos mano politinės pažiūros, na, kartu ir religinės. O būtent: mes visi buvome vienodai geri ir vertingi Dievui ir Valstybei. Ir vis dėlto man gulint

ant sofos į galvą lindo bjaurios mintys. Vėl ir vėl. Netgi įsivaizdavau Žiurkienę hidrokostiumu ant burlentės. Ir, įsikniaubęs į sofą, tyčiodamasis kvatojau. Aš toks negeras, toks negeras, bet nieko negalėjau padaryti. Prieš Gru jėgą ir tvirtybę ši menka moterėlė atrodė tikra vargeta. Mano psichikoje keistai susikryžiavo dviejų skirtingų planetų dvi skirtingos būtybės. Štai dabar kiekviena ant savo burlentės, kiekviena atkišusi pasturgalį vasariško oro melsviems srautams ir abi priklausančios tik man. Dievaži, tikrai neketinau įsigyti Žiurkienės, tačiau ji buvo čia ir priklausė man. Buvau tikrų tikriausias, kad niekas kitas nemėgino įsivaizduoti jos ant burlentės.

Gana. Juk negalėjau tyčiodamasis praguléti visą dieną. Atėjo laikas bent kiek pasigilinti į Rigemuros Jolsen elgesį ir sielą.

Bet ne. Ji buvo užskleidusi užuolaidas. Tikriau sakant, ne visai. Siauras tarpelis tarp jų praleido mane į jos svetainę, mačiau boluojant kambario dalį. Tačiau Rigemuros Jolsen – nė kvapo. Šviesa degė, bet viduje – nė dvasios. Ar ji žiūrėjo televizorių? Ar stovėdama savo ankštoje virtuvėlėje kasėsi nevardijamas vietas? Visko gali būti. Suvirpėjo širdis: gal pas ją svečiavosi Žiurkienė? Ar todėl ji taip apdairiai užsidengė langus? Galbūt, Elingai. Vienas dalykas – pasirodyti su šia moterimi viešumoje, ir visai kitas – prisipažinti, kad bendrauji su ja asmeniškai savo namuose. Nors Rigemura Jolsen, be abejo, į kaimynų apkalbas kreipė mažai dėmesio, nepaisant visko, rodytis kartu su Žiurkiene nebuvo būtina. *Kodėl* Žiurkienė lankėsi pas ją? – preciziškai nustatydamas teleskopą, galvojau. Dabar objektyve

išryškėjo tik medžio stalelis. Buvo daug galimybių. Pavyzdžiui, pamaniau, jog visai įmanoma, kad Žiurkienė turi išklydusią iš kelio vaikaitę. Turilė, vaiko motina, visiškai nebekontroliavo dukters gyvenimo. Svetimtaučiai vaikinai ir vagiliavimai degalinėse. Turilė, kurią seniai buvo palikęs vyras, neturėjo į ką kreiptis, tik į savo motiną. Šių aplinkybių spaudžiama, ji nenorėjo ir negalėjo atsižvelgti į tai, kad motina šiek tiek priminė žiurkę. Svarbiausia dabar – dukters gyvenimas ir ateitis. Žiurkienė savo ruožtu buvo pritrenkta. Jos vaikaitė turko glėbyje? Savaime aišku, jog apie Žiurkienės fantaziją ničnieko negalėjau žinoti. Tačiau buvau tikras, kad be didesnių pastangų ji galėjo įsivaizduoti, kaip jaunojo turko rankos, iš pradžių – nedrąsiai, o paskui – vis reikliau ir reikliau glamonėja baltutėles vaikaitės šlaunis, kaip jos lėtai, bet atkakliai siekia Tikslo, visiems gerai žinomo Tikslo, Bosforo sąsiaurio, tako į Rytų turgaus mistiką. Pirmą kartą man pagailo Žiurkienės. Kas per nevidonas! O dar tie vagiliavimai. „Prince" dvidešimt pakelių ir du bananai. Pagauta už rankos „Texaco" degalinėje. Įsivėlė su policija ir t. t. Ką gi daryti paprastai močiutei, kai užgriūva tokia nelaimė? Štai tada ji ir eina pas Rigemurą Jolsen. Rigemura Jolsen užtraukia užuolaidas ir atsisėdusi klauso. Pasaulyje gyvena dviejų kategorijų žmonės, sakydavo motina. Sugebantys išklausyti kitus ir nesugebantys. Buvau tikras, kad Rigemura Jolsen priklauso pirmajai kategorijai. Tai nuo jos spinduliuote spinduliavo. Ši moteris per savo ilgą gyvenimą prisiklausė visko. Visa, kas žmogiška, jai nebuvo svetima. Gali galvoti ar sakyti, ką nori. Tačiau ir jaunojo turko bandymai išdulkinti Žiurkienės vai-

kaitę ar tie nugvelbimai kaimo degalinėje buvo ne kas kita, o žmogiška. Bjauru ir apgailėtina, tačiau žmogiška. Man tiesiog ausyse skambėjo Rigemuros Jolsen balsas, raginantis šią nukentėjusią šeimą laikytis vieningai ir perspėjantis nesmerkti jaunos paslydusios mergaitės. Ji taip pat gynė jaunąjį turką. Berniukai lieka berniukais, nesvabu, ar jie iš Stambulo, ar iš Snosos. Klausydamasis jos ramaus kalbėjimo rytų norvegų tarme, turėjau iš naujo įvertinti savo požiūrį į tą vaikiną. Ar turėjau teisę pavadinti jį nevidonu tik todėl, kad jis pakluso savo prigimčiai? Atsakymas – ne. O Turilės duktė, ta padraika, juk prisileido jį, jai *tai patiko*. Patiko jo reiklios rankos ir karštas alsavimas. Tos šeimos moterys tokios. Visai teisėtai galima paklausti, ko gi tada Žiurkienė sėdėjo ten ir skundėsi.

Nė dvasios. Visiškai ramu. O, ne! Štai virtuvės kryptimi skubiai nuslinko šešėlis. Kas atsitiko? Labiausiai tikėtina, kad Rigemura Jolsen, iki valios prisiklausiusi nesibaigiančio Žiurkienės verkšlenimo, ją sutramdė. Taip sutramdė, kad toji išlėkė būdama įsitikinusi savo teisumu ir pagauta kvailo įsiūčio. Jei labai neklystu, dabar ten trinktelėjo durys.

Praslinko valanda. Nieko. Net truputį susierzinau. Man pasirodė, kad veltui leidžiu laiką. Nejučiomis truputį spustelėjau teleskopą ir dėmesį nukreipiau į butą aukštu žemiau. Ten svetainėje ir virtuvėje kaip tik buvo atskleistos užuolaidos. Man reikia atsipalaiduoti, pagalvojau. Žvilgtelėsiu, kas ten dedasi, ir skubiai grįšiu atgal pas Rigemurą Jolsen.

Atsipalaiduoti! Pasirodo, nieko panašaus. Netikėtai patekau į išgertuves, ir dar paprastos darbo dienos vakarą.

Gal ir per stipriai pasakiau *išgertuves*, bet kad ten buvo geriama, nekėlė jokių abejonių. Sutuoktinių pora, tikriau pasakius, *pora*, sėdėjo ant sofos ir žiūrėjo televizorių, o prieš juos ant stalo stovėjo ne mažiau kaip keturi vyno buteliai. Pastebėjau, kad jis gėrė baltąjį, o ji – raudonąjį. Jis mūvėjo saržinėmis kelnėmis, vilkėjo dryžuotus, šviesiai geltonus marškinėlius. Tamsūs atgal sušukuoti plaukai. Burnos kamputyje stirksanti cigaretė. „Mužikas", taip tokį tipą vadindavome vaikystėje. Ji – džinsuota, su raudonu megztuku. Blondinė, gal natūrali, o gal ne. Tupėjo ant sofos susikėlusi išskėstas kojas, mano nuomone, labai nemoteriškai, net truputį nepadoriai. Jeigu būtų nemūvėjusi kelnių, būčiau matęs ją kiaurai. Vienoje televizijos laidoje mačiau taip tupinčias afrikietes, kai jos rengėsi gimdyti. Iš tiesų tokiam tikslui gera padėtis. Tačiau vargu ar derėjo šitaip sėdėti norvegei šiuolaikiniame daugiabutyje netoli Oslo. Sakoma, girtas pameta protą. Jei ne tos promilės kraujyje, negalėjau įsivaizduoti, kad štai taip sėdėtų ketvirtą dešimtį peržengusi sveiko proto moteris. Kaip sakiau, ji buvo šviesiaplaukė, gana graži, bet irgi rūkė. Traukė cigaretę po cigaretės, imdama jas iš pakelio ant staliuko. Taip pat nemoteriška. Kaip bučiuoti tokią moterį? Moterį, kuri savo noru naudojo burną kaip šiukšlių deginimo įrenginį. Nežinau. Apskritai nieko nežinau apie bučiavimąsi. Kai mano klasiokai įnirtingai bučiavosi, aš to daryti nenorėjau. Grūsti liežuvį į svetimą burną. Ir ko gi jam ten līsti? Jau nekalbant apie svetimo liežuvio viešnagę savo burnoje. Šlapias mėsgalis, pilnas bakterijų ir mėšlo. O ką, jeigu jos valgymo, maitinimosi įpročiai visai kitokie nei mano?

Tarkim, kad jos mėgstamiausias patiekalas – rupi duona, storai aptepta senu sūriu. Arba jai patinka silkė. *Liežuvis, kuris dabar gašliai raitosi tavo burnoje, yra pratęs voliotis svogūnų ir smulkiai sukramtytos silkės pliurzoje.* Ar gal dar kur baisiau. Ne. Mandagiai padėkojau ir atsisakiau. Manęs prašė du kartus, bet aš mandagiai padėkojęs atsisakiau.

Kokie mes, žmonės, esame skirtingi! Štai aš – su arbatos puodeliu ir teleskopu, kainuojančiu bemaž 10 000. Ten, žemiau, sėdi nepažįstama moteris, kuri nepaliaujamai rūko ir pila į gerklę taurę po taurės. *Išsiskėtusi* ant sofos! Drauge su tamsiaplaukiu vyru, atrodo, turinčiu tą patį hobį kaip ir ji – kuo greičiau sunaikinti savo organizmą. Virš jų – kažkokiais reikalais užsiėmusi Rigemura Jolsen. Tikriausiai kažkur kitame daugiabutyje – Žiurkienė, iš arti apžiūrinėjanti savo tuščius delnus.

Persimečiau į butą girtuoklių kaimynystėje. Kambario viduryje šokinėjo vaikas. Raudonskruostis, paputžandis. Virtuvėje šmėsčiojo tėvo ar motinos šešėlis. Staiga labai panorau nukreipti teleskopą į visus apšviestus langus žemiau manęs, bet susitvardžiau. Gali būti, kad ilgainiui pažvelgsiu ir vienur, ir kitur, tačiau į visus iš karto – ne mano stilius. Šitaip *supratimo* nepasieksi. Supratimas, įžvalga ateina per tam tikrą laiką. Kruopščiai studijuojant. Spėju, kad į kolekciją pateks ir kiti, ne tik Rigemura Jolsen, bet ši sudarė ir sudarys pagrindą. Iš arčiau nesusipažinus su jos nugyventu gyvenimu, taip pat ir su tuo, kurį ji dabar gyveno, nebuvo galima pažinti ir kieno nors kito. Reikia paisyti saiko, Elingai. Tvarkysimės įkvepiami Gerhardseno dvasios.

Grįžtu pas Rigemurą Jolsen. Viskas kaip anksčiau. Ėmiau suprasti, kad, gilindamasis į jos gyvenimą ir asmenybę, šį vakarą toliau nepasistūmėsiu. Tiesa, mintims davė peno sušmėžavęs jos ar Žiurkienės šešėlis. Bet tuo pat metu darėsi aišku, kad tik asmeninė patirtis leis man pasiekti pažinimą. O šį vakarą, regis, šios patirties nebuvo lemta įgyti. Kad ir kaip būtų, tačiau sutemus žmonės nebuvo pratę atskleisti užuolaidų. Man beliko melsti Dievą, jog atvirumas, kurį ji parodė aną vakarą, nebūtų buvęs tik neapsižiūrėjimas. Ir taip gana daug žmonių, gyvenančių daugiabučiuose už uždengtų langų. Aš – vienas iš jų.

Ir vėl žemyn pas kaimynus. Poną ir ponią Rūkorius-Girtuoklius. Pajutau, kad jau pradėjau kankintis, nes nežinojau jų pavardės. Kodėl gi neužsirašiau visų laiptinės gyventojų pavardžių? Baik, turėsi laiko ir rytoj. Tiesa, bus laidojama motina, bet aš taip pat pasirūpinsiu, kad visi šie žmonės būtų pakrikštyti. Moteriai norėjau duoti Anės Lisės vardą, kartą pažinojau moterį tokiu vardu, bet persigalvojau. Jeigu pasirodytų, kad jos vardas Muna, susidarytų nereikalinga painiava. Visai nepanašu, kad jis apskritai galėtų turėti kokį nors vardą. Sėdi kaip iškamša. Jokio judesio, juda tik cigaretė – iki peleninės ir atgal. Na, žinoma, ir kilnojama taurė. An... *Ji* buvo išėjusi. Tualete degė šviesa. Natūralu. Kas pliūrija vyną, tas dažnai siusioja. Dabar, sėdėdama atstačiusi užpakalį į mane, ji leido čiurkšlę. *Kaip* ji sėdėjo? Tiesi kaip styga? Kažin. Manau, kad gerokai palinkusi į priekį. Kakta liesdama kelius? Nukreipusi veidą į nelabai švarias kelnaites? Ar šonuose nuleistomis suglebusiomis rankomis? Suprantu, kad tokie klausimai gali pasirodyti

visai nereikšmingi, na, tiesiog banalūs. Tačiau taip nėra. Norėjau įsigilinti ne į žmonių veiksmų *regimybę*. Norėjau žinoti, ką jie faktiškai *veikia*. Norėjau žinoti, *kaip* jie veikia. (Kur Hansenas? Hansenas išėjo namo. Aha. Bet ką daro Hansenas namie? Valgo? *Ką* valgo? Ir *kaip?* Juk ne tas pat, ar jis valgo su peiliu ir šakute, ar kiniškais pagaliukais, ar tiesiog rankomis. Na, gerai, tu niekada ir nemanei, jog viską žinai apie Hanseną. Tebūnie taip. Nors, tiesą pasakius, jis dvidešimt penkerius metus stovi už prekystalio tabako parduotuvėlėje, kurioje tu kasdien perki laikraštį. Žinai, kuo jis vilki, jūs jau seniai tujinatės. Jis mielai pasakoja apie savo vaikaičius. Bet ar tu žinojai, kad Gunvaldas Hansenas, aišku, keturių betoninių sienų priedangoje, žuvų kukulius baltame padaže valgo *rankomis?* Ne, pasirodo, nežinojai.)

To ir noriu pasiekti. Pačios esmės. Visą gyvenimą labai nepasitikėjau tuo, ką kiti žmonės pasakoja apie save. Nemanau, kad jie meluoja. Bet esu tikras, jog nuslepia daug informacijos. Informacijos, kurios duomenų visuma leistų man priartėti prie tų žmonių, leistų jais patikėti. Todėl labai susierzinau dėl to, kad reikėjo spėlioti apie šios man dar bevardės moters padėtį, kai ji šlapinosi. Labiausiai knietėjo sužinoti, kaip ji laiko rankas. Sėdėdama su tualetinio popieriaus ritinėliu rankose, aktyvi dama laukia, kol ištuštės pūslė, kad galėtų tučtuojau pašokti. Tik reikia baigti šią nesąmonę norint vėl užimti poziciją priešais televizorių greta iškamšos vyro. Dar vyno, daugiau cigarečių ir nedelsiant! Palinkusiai į priekį, nukarusiomis palei šonus rankomis moteriai niekas nerūpi. Čiurkšlė bėga putodama ir pagaliau vienu metu sustoja. Skubėti nėra reikalo. Jokio

skubėjimo, juk vis vien niekas nesvarbu, bet kuriuo atveju ji nesusigaudo, ką rodo per televiziją. Tarp abiejų moterų – didžiulis skirtumas. Kaip tarp dangaus ir žemės. Jas skiria gyvenimo džiaugsmo pojūtis, ar, tikriau sakant, *valia*, kuri ir kursto tą gyvenimo džiaugsmą. Pirmoji moteris vis dar smalsi, stengiasi orientuotis aplinkoje. Jai norėjosi greitai (bet gerai) nusišluostyti, užsitraukti apatines ir viršutines kelnes ir lėkti atgal. Aišku, norėjosi pamatyti tai, kas vyksta toliau televizijos laidoje. Tačiau ir patikrinti, ar vyras negeria jos vyno, arba, jeigu meilė dar neužgesusi, kaip jis laikosi. Ar nepamiršo užsikišti pagalvėlės už nugaros, kaip patarė gydytojas? Ar turi pakankamai cigarečių? Ir apskritai. Antrai moteriai niekas nerūpi. Dėl jos mirtis galėjo įskrieti čia ir dabar. Lyg kokia musė pro langą.

Negali žinoti, kuri iš tų moterų dabar grįžo į svetainę. Tikriausiai nei viena, nei kita. Remdamasis tuo, kas dabar įvyko, turėjau atmesti abu variantus. Įeina moteris. Su popiergaliu rankoje. Sumosikuoja juo ir atsisėda ant sofos. Šį kartą normaliai. Netgi pernelyg korektiškai. Keliai suglausti. Ant stalo padeda popiergalį. Pasilenkia pakelio cigarečių. Tuomet įvyksta sprogimas. Iki šiol apsimetęs iškamša, vyras pašoka nuo kėdės. Akimirksniu jis atsiduria prie jos ir smarkiai smogia kumščiu į veidą. Galva lošteli atgal, paskui – pirmyn, tada nusileidžia į delnus ir, linguodama į šalis, moteris pasilieka sėdėti. Vyras pasitenkina šiuo vienu smūgiu. Vėl atsisėda, tarsi nieko nebūtų įvykę.

Bet juk įvykti įvyko. Aš, Elingas, tai mačiau. Man nėra nieko atgrasiau, ir niekas manęs taip neišmuša iš vėžių kaip smurtas. Kai kas sako (ir tvirtina), kad smurtas prieš

vaikus ir moteris – baisesnis už smurtą prieš vyrus. Man taip neatrodo. Aš manau, jog reikia atsiriboti nuo smurto, nesvarbu, kaip jis pasireiškia. Smurtas – *vientisas* reiškinys; jeigu skirstytume į žiauresnį ir ne tokį žiaurų, mano manymu, nežiūrėtume į smurtą rimtai. Man ramiai sėdint ir žiūrint, jis smogė jai tiesiai į veidą! Jos skausmas – tai mano skausmas. Skaudėjo baisiai. Švelniai tariant, buvau bjauriai sudirgęs. Lyg būčiau sėdėjęs jų svetainėje. Tarsi tas klounas, tas mužikas, įkalbėjęs mane ateiti pas juos vakare išlenkti taurelės, tada ir būtų smogęs jai į veidą.

Kokia šio nusikaltimo priežastis? Ką ji jam pasakė? Kas buvo parašyta/išspausdinta popieriuje? Dabar tikrai būčiau ko nors ėmęsis. Tačiau nieko nenutuokiant apie priežastis, būtų ne taip paprasta užklupti šį gorilą tada, kai jis to labiausiai vertas.

Ir vėl aibė galimybių. Vėl ir vėl prieš akis iškyla matytas vaizdas. Moteris įeina į kambarį. Rankoje popierius. Moteris mosikuoja juo ir, kažką *sakydama,* eina sofos link. Ką ji pasakė?

„Kore? Štai tau dar skiautelė panaudoto tualetinio popieriaus. Žinau, kad tau nelabai patiks, bet aš papasakojau Lilianai ir Bitenei apie tavo kiek išskirtinius pomėgius. Tiesiog prasitariau apie tai sėdint ir geriant kavą."

?

Aišku kaip ant delno. Negalima mušti kito žmogaus. Basta. Mano problema buvo ta, jog nežinojau, ką daryti. Kad būtų galima kam nors paskambinti. Pavyzdžiui, Rigemurai Jolsen. Paaiškinčiau jai, kas šiuo metu iš tikrųjų dedasi bute, esančiame aukštu žemiau jos. Žinoma, to pa-

daryti negalėjau – juk, nepaisant visko, buvau jai svetimas, nors pats tariausi ją pažįstąs. O kaip atrodytų, jeigu galėčiau paskambinti jai kaip draugas, *artimas* draugas? („Rigemura? Klausyk, čia Elingas. Tas žiaurus begemotas vėl jai smogė. Tiesiai į veidą. Taip, net kumščiu. Knebinėjausi prie teleskopo ir atsitiktinai viską pamačiau. Ką? Kaip tik tai. Pamaniau, kad tau tikrai šaus į galvą kokia nors mintis, ką būtų galima padaryti.")

Įsivaizdavau, kaip įgudusia ranka greitai surenku jos numerį, numerį, kurį senių seniausiai moku atmintinai.

„Rigemura? Klausyk, čia Elingas."

„Rigemura? Tai Elingas."

„Rigemura? Elingas."

„Čia tik Elingas, Rigemura."

„Ar čia tu, Rigemura? Elingas."

„Elingas."

„Rigemura? Elingas."

„Rigemura? Elingas speaking."

„Klausyk, čia Elingas."

„Elingas."

„Guess who, Rigemura. Atspėjai. Elingas."

„Tai Elingas, Rigemura."

„Tai tik Elingas."

„Na, taip, čia Elingas. Sveika, Rigemura."

„Ar čia Rigemura? Puiku. Klausyk, čia Elingas."

„Sveika, tai Elingas. Ar čia tu, Rigemura?"

„Alio, Rigemura, tai Elingas."

„Rigemura? Tai Elingas."

„Elingas."

Labiausiai man patiko: *„Rigemura? Elingas!“* Trumpa ir aišku. Jokių pliauškalų. Čia tik Elingas, norįs perduoti trumpą žinutę.

„Rigemura? Elingas. Tik norėjau priminti, kad šį vakarą centre šachmatų klubas. Ką? Taip, pusę aštuonių, kaip visada. Iki!“

„Rigemura? Elingas. Ar gavai atsarginį raktą į skvošo klubą? Ok. Nieko, nesvarbu. Aš susitvarkysiu. Ciao.“

„Rigemura? Elingas. Klausyk, ką tik atėjo vaizdajuostės su Gru, viešinčia Rio. Taip, puiku, kaičiu kavą.“

Iš protokolo:

„Po (spėjamo) konflikto su Žiurkiene Rigemura Jolsen eina miegoti 22.54.

Aukštu žemiau smurtaujama.

Ar yra *vaizdajuosčių* su Gru Harlem Brundtland?“

Laidotuvės. Liūdna. Dalyvavo tik pastorius, laidojimo paslaugų biuro atstovas ir aš. Dar senyva moteris, kurios nepažinojau. Ji sėdėjo pačiame gale ir tolydžio šnirpštė nosį. Akivaizdžiai sutrikusi. Aš pats sėdėjau pačiame priekyje. Visiškai vienas. Biuro atstovas – už kokių trijų ar keturių eilių. Kai atsigręždavau (keturis kartus), kiekvieną kartą matydavau užuojautos kupiną žvilgsnį. Vis dėlto buvau tikras, kad, man nusisukus, jis valėsi panages. Ir tegul. Pastorius net nebandė slėpti savo popiergalio. Tebūnie. Geriau jau taip, negu supainiotų motinos vardą su kuriuo kitu.

Jis man pasakojo apie motiną. Atpasakojo visa, ką prieš keletą dienų buvau papasakojęs laidotuvių paslaugų biuro

atstovui. Pakartojo ir mano įterptą nekaltą melą, jog motina mirė tikėdama Jėzumi Kristumi kaip savo Viešpačiu Išganytoju.

Paskui, kreipdamasis į mane vardu, paėmė už rankos. „Elingai, – pasakė. – Jeigu kas, tu žinai, kur mane rasti."

„Taip", – atsakiau automatiškai, nors neturėjau jokio supratimo, kur jį rasti. Net jeigu kas ir būtų.

Parėjau namo.

Ar *yra* kas, Elingai? Ar *kas* yra? Ne. Na, bet jeigu vis dėlto kažkas būtų, tai tu žinai, kur jį rasti. Pastorių. Taip sakant, tu to nežinai, tačiau ir nesvarbu, nes nieko nėra. Jeigu pasirodys, kad kažkas *yra,* esi pakankamai suaugęs ir jį susirasi. Juk tas tipas sukiojasi daugiausia aplink bažnyčią. Zakristijoje užsiima šešėlių teatru. Stoviniuoja ant aukšto, žiūrėdamas į krikštyklą ir sakyklą. Arba jį galima sutikti pradinės mokyklos futbolo aikštelėje. Anksčiau pastoriai būdavo griežti. Bet tai anksčiau. Dabar, iššiepę pageltusius dantis ir garsiai juokdamiesi, su konfirmantais jie žaidžia futbolą. Jei paprašai, apkabina tau pečius, net jei tu – vyras. Ir nebūtinai todėl, jog kažkas nutiko. Ar jam rūpi mane apkabinti? Nors ir esu vyras? *Todėl,* kad vyras? Ar kas *yra?* Akimirką stabtelėjau. Ką norėjo pastorius iš tikrųjų pasakyti? Ar jis ketino kviestis mane pasikalbėti, jeigu kas nutiktų? Atrodo, taip. Ar kai man kas nutiktų? Ar mikrorajonui? O gal apskritai visuomenei? Ar nereikėtų tučtuojau užsukti į futbolo aikštę ir pažiūrėti, ar jis jau suspėjo pakeisti sutaną į trumpas kelnes su iš apačios kyšančiais getrais? Ar teisingai pasielgčiau, jeigu jam išpasakočiau man žinomą paslaptį – tai, kad esama žmonių,

smogiančių kitiems kumščiu į veidą dėl kažkokių seksualinių smulkmenų, kurios iš esmės niekam nerūpi? Nežinau. O, kaip nekenčiu padėties be išeities! Ar apie tai reikėtų jam papasakoti? Apie tai, jog nerandu išeities. Ne. Buvau beveik tikras, kad tinkamai to išdėstyti nesugebėčiau. O jeigu man vis dėlto pavyktų, ką gi jis tuomet darytų? Duotų *patarimą?* Patarimą, kaip rasti išeitį? Ne, širdingai ačiū! Tokiais dalykais netikėjau. Beje, pastaruoju metu pasirodžiau esąs ryžtingas. Įžengiau į Rigemuros Jolsen gyvenimą, nė akimirkos jos nesutrikdydamas. Tokį rezultatą pasiekiau tvirtai apsisprendęs pripildyti savo gyvenimą supratimo ir pažinimo, o ne išimtinai žinomo asmens nuotraukų iškarpų. Žingsnis teisinga linkme. Žingsnis, priartinęs prie tų, kurie buvo aplink mane, tų, kurių dalimi save laikiau, tų, kurių nuosavybės dalis buvau ir pats. Be to, buvau pasiryžęs kažko imtis prieš tą prasigėrusį televizijos vergą, kuris kumščiu mušė savo moterį, o kiti turėjo į tai žiūrėti. Kitaip tariant, šitaip manė tas storžievis. O jis manė, kad solidarumo jausmas ir rūpinimasis vieno kitu baigia išnykti, kaip nuolat teigė socialdemokratų kritikai. Jis manė, kad su ta moterimi, su kuria gyveno, galėjo elgtis žeminamai ir nuožmiai todėl, jog niekas nesikiš. Jis tuo buvo taip tikras, jog net patingėjo užtraukti užuolaidas, kai ją pėrė. Nutariau įrodyti, kad jis klysta.

Tačiau problema pirmiausia turėjo būti įvardyta. Viskas atrodo konkrečiau, jeigu turi vardą ir pavardę. Kaip neseniai miškelyje apsukau ratą ir ramiai nuėjau laiptinės, pažymėtos Nr. 17 b, link. Svarbu laikytis oriai ir santūriai. Bet kas, kas elgiasi oriai ir santūriai, nesukeldamas jokio

įtarimo gali prieiti prie laiptinės durų. Žmonėms įtarimas visų pirma kyla tada, kai kas nors daroma dangstantis ar iš pasalų. Tyriausia sąžine (švilpaudamas „Kvai upės" melodiją) užsirašiau visas prie durų skambučių surašytas pavardes. Įsidėjęs knygelę ir tušinuką, visiškai ramiai pasukau į namus.

Tas beprotis vardu Ragnaras. Ragnaras Lienas. Man matant, Ragnaras Lienas smogė kumščiu Elenei Lien į veidą.

Nusivilkau juodą kostiumą ir apsivilkau treningu. Paskui išsiviriau puodelį stipraus buljono ir Motinos kambaryje atsisėdau prie tėvo rašomojo stalo. Beje, nutariau, kad dabar reikia nustoti vadinti kambarį „Motinos kambariu". Taip, priėjau prie dar vienos išvados, apsisprendžiau. Elingai, pamaniau. Baik kvailystes! Motina mirė, o tavo gyvenimas turi tęstis. Nuo dabar šį kambarį vadinsiu „Rigemuros kambariu". Taip ir įvyko.

Pirmiausia nusibraižiau devynių butų, į kuriuos galėjau diskretiškai patekti korėjiečio draugo – teleskopo – dėka, schemą. Paskui įrašiau turimas pavardes. Kai baigiau, atrodė taip:

Hansas ir Mari Jespersenai	Rigemura Jolsen	Turė ir Guna Almosai
Haris Elsteris	Ragnaras ir Elenė Lienai	Lena ir Tomas Ulsenai
?	Arnė Mulandas	Mohamedas Kanas

Tikra šachmatų lenta.

Neketinau ką nors kviestis žaisti. Bet tikėjausi, kad kuri nors iš išrikiuotų figūrų padės man priartėti prie Rigemuros Jolsen, o gal ir stumtels mane teisinga kryptimi nagrinėjant Ragnaro Lieno bylą.

Pasiėmiau telefonų knygą ir atskleidžiau L raidę. La... Le... Li... Lien. Lien, Lien, Lien, Lien. Štai! Lienas Ragnaras. Policininkas. Barsuko takas 17 b. *Policininkas!* Pajutau, kaip mane užplūdo adrenalinas. Tesėdi maukdamas vyną litrais, tikrai ne mano reikalas. Matyt, užsidirbo laisvą dieną ir pasinaudojo proga palėbauti savaitės viduryje. Tačiau būdamas policininkas jis *muša* žmoną! Šitaip, gerbiamas Ragnarai Lienai, daryti nedera! Esu smarkiai sukrėstas! Nepriklausau tiems, kurie ima šaukti apie policininkų smurtą, jei juodai apsirengusiam demonstrantui uždrožiama rimbu, kai jis pirmas šoksta su aprūdijusia grandine. Manau, kad policijoje daugiausia dirba atsakingi žmonės ir stengiasi kaip galima geriau atlikti sunkias profesines užduotis. Aišku, čia taip pat esama negerovių, kaip ir visur kitur. Ir apgailėtina, kad taip iš visų pusių spaudžiamoje tarnyboje atsiranda pareigūnų, savo elgesiu tarsi patvirtinančių iškreiptą šios tarnybos įvaizdį, kurį spauda suponuoja ir bet kuria dingstimi mėgsta išpūsti. Taip, ir ne tik apgailėtina, tai – tikras nusikaltimas prieš visą policijos instituciją, išdavystė tūkstančių vyrų ir moterų, kuriuos teisinė Norvegijos valstybė skyrė norėdama užtikrinti gyventojams gyvybę ir teises. Ragnaras Lienas lėbavo savaitės viduryje ir mušė savo žmoną, kada tik užsimanė. O kad tai vyko Elingui stebint pro teleskopą, jam nė motais. Nereikia daug pastangų norint įsivaizduoti, kaip Ragnaras Lienas pasi-

elgtų su menką pražangą padariusiu vairuotoju. Trim kilometrais viršytas greitis 50 km/val. ruože: kaukšteli kakta kakton – ir pažymėjimas atimtas. Ar tai klastingas tipas? Žmogus, atliekantis kasdienį darbą ir vis kaupiantis savyje nepasitenkinimą, o paskui, žmonai įėjus su tualetinio popieriaus skiaute, pašėlstantis ir išliejantis viską ant jos? Ne. Nemanau. Aš manau, jog Ragnaras Lienas – universalus smurto romantikas, pripažįstantis paprastus sprendimus. Beje, šiam žmogui apibūdinti „romantiko“ sąvoka gal ir nelabai tinka. Kad ir ko imtųsi, darytų be polėkio. Kažkas jam buvo užėję, kai su popierium rankose įslinko Elenė Lien. Ragnarui Lienui kažkodėl pasirodė, kad vertėjo reaguoti. Smurto aktas turėjo įvykti. Ir ko gi tada laukti, Ragnarai, vožk iš karto. Lyg pasikeltum nuo kėdės ir įjungtum šviesą, nes kambaryje pasidarė tamsu. Įjungtum, kad būtų jaukiau. Kaip ir laikas primušti Elenę, moterį, kurią pats buvai išsirinkęs kaip gyvenimo draugę, laikas kirsti jai taip, kad iššoktų raudonas burbulas. Jei bandytum aiškintis problemas, suvokti konflikto priežastį, pražiopsotum televizorių. Gal tada nebepamatytum susidorojimo scenos iš „Aukštutinio Čaparalo žudiko“. *O šito mes nenorime, Ragnarai!* Jeigu nepamatysime tos scenos, neturėsime apie ką kalbėtis su Larsenu ilgo ir nuobodaus naktinio budėjimo metu. Padaręs nusikaltimą, jis ramiai atsisėdo. Užsidegė cigaretę ir ėmė spoksoti į televizorių. Nesusijaudino nė tiek, kad norėtų paimti ką nors į rankas ir pavartalioti, nors ir distancinio valdymo pultą. Jei „Aukštutinis Čaparalas“, tai „Aukštutinis Čaparalas“. Jei reikia siusioti įpusėjus „Aukštutiniam Čaparalui“, tai ir einama į tualetą ir *siusiojama*. Jeigu reikia smogti Elenei tiesiai į veidą, tai ir smogiama.

Štai toks buvo šis žmogus. Visai nesudėtingas. Vos nepasakiau, velniai griebtų, kas per tipas.

Pas Hansą ir Mari Jespersenus buvo tamsu. Be to, užuolaidos svetainėje užtrauktos. Kaip anais vakarais. Kur Hansas ir Mari Jespersenai? Jeigu jie seni, pensininkai, galbūt ilgai ilgai nepavyks su jais užmegzti ryšio (jeigu norėčiau). Atsimenu, štai ką darydavo mano seneliai. Kai tik žiemos sutemos apgobdavo brangiąją tėviškę, jie lyg paukščiai keliauninkai traukdavo į saulėtą, šiltą Ispaniją. Ir išbūdavo ten ilgai. Benidormo daugiaaukštyje, nuomojamo buto verandoje, senelis ir senelė sėdėdavo ilgais vakarais, žiūrėdami į mėlyną Viduržemio jūrą ir siurbčiodami 103 rūšies konjaką. Nusipirkdavo (neįtikėtina) jį pigiai turguje. Kol buvo gyvi, jaučiau šilumą ten pietuose gyvenantiems, išsisukusiems iš žiemos gniaužtų abiem senoliams. O dabar jaučiau tokią pat šilumą abiem visiškai man nepažįstamiems Hansui ir Mari Jespersenams. (Jeigu jie iš tikrųjų *buvo* seni ir gyveno Benidorme ar panašioje vietoje.) O jeigu jie – trisdešimtmečiai ir dviem savaitėms išvykę į turistinę kelionę, tai neturėtų neigiamos įtakos jų kaip poros ar kaip atskirų individų vertinimui, tačiau tas širdingas gerumas, kurį jiems dabar jaučiu, truputį išblėstų. Mane žavėjo *drąsa* išvykti ilgam. Dažnai ištisam pusmečiui. Nėra dėl ko pūstis, kas nors pasakytų. Ne, nėra, pritarčiau. Abu mano seneliai užaugo Sandefiorde ir jau suaugę atvyko į Holmestrandą. Jie niekada nebuvo lankęsi užsienyje, kol vienas, sulaukęs 67, o kitas – 69 metų, sėdo į lėktuvą, įrenginį, apie kurį buvo tik skaitę ir matę per televizorių, ir

nuskrido šešiems mėnesiams į Ispaniją. Nemokėdami nė žodžio jokia užsienio kalba. Mano nuomone, turint galvoje tokį kelionės užmojį, tranzavimas į Indiją prilygo tokiai kelionei, kaip keltu pasiekti Daniją.

Man patiko Hanso ir Mari Jespersenų vaizdinys, kurį susikūriau pats. Prieš akis mačiau rimtą darbo žmonių porą, kurie, taip sakant, gyvenimo saulėlydyje turėjo pakankamai nuovokos ir drąsos pažvelgti į gyvenimą nelauktu ir įdomiu rakursu. Mes visi trys tikrai rastume bendrą kalbą.

Tuo tarpu visai nepagalvojau, kad Rigemuros Jolsen gali ir nebūti namie. Buvo po septynių, dienos žinių metas, kai didžiuma norvegų sėdi namie. Užuolaidos neužtrauktos, tačiau ir svetainė, ir virtuvė skendėjo tamsoje. Kur ji? Ką šiuo metu veikia Rigemura Jolsen? Ar iš tikrųjų nuėjo į šachmatų klubą, apie kurį buvau prifantazavęs? Ar yra šachmatų klubas prekybos centre? Ar ji paprasčiausiai aplankė Žiurkienę? Ne. Tik ne po vakarykščio konflikto. Visiškai neįtikėtina, kad toks žmogus kaip Rigemura Jolsen atsisakytų savo žodžių. Ji pareiškė savo nuomonę tuo reikalu ir jos laikėsi.

Dieve mano, koks aš kvailas! Juk Rigemura Jolsen turėjo vaikų ir vaikaičių, kurie džiaugdavosi jos apsilankymais. Kai apsivilkusi Robino Hudo kostiumu įlėkdavo senelė Rigemura, smarkiau suplazdėdavo mažųjų širdelės. Senelė Rigemura Jolsen visiškai nepanaši į maniškę. Rigemura Jolsen buvo veržlesnė negu mano senelė, ji – naujųjų laikų žmogus. Atakuojanti, kaip ir Gru. Tai – moteris, kuri ne tik žaidžia ir linksminasi su vaikaičiais, bet, jiems augant,

visada rimtai su jais pasikalba. Ji nori perteikti savo patirtį. Neprimesdama dorovinio auklėjimo pamokslų ir neįkyriai įtikindama, kaip tai sugeba daryti žmogus, jau nuėjęs gyvenimo kelią ir suvokęs, jog tas kelias ir atvedė jį į naujus ir kitokius laikus.

O Turė ir Guna Almosai, kaip jie? Šviesu ir svetainėje, ir virtuvėje. Bet žmonių nematyti. Tiesa, svetainėje – užuolaida pusiau užskleista, bet matėsi tuščia sofa. Trūko melsvo atšvaito nuo televizoriaus. Nežinojau, kaip tai suprasti. Gal jie jaunavedžiai. Gal per geriausiu laiku rodomas laidas jie guli lovoje ir mylisi? Iš tiesų, kodėl gi ne? Pasaulis vis vien kraustosi iš proto, ir kad tai žinotum, nebūtinai reikia žiūrėti dienos žinias. Man kažkuo gražus toks faktas (jeigu tai iš tikrųjų vyko), kad du jauni žmonės guli susijungę miegamajame, o kita šalies gyventojų dalis klausosi pranešimų apie susiskaldymą politikoje ir tarp žmonių. Simbolinis meilės ritualas – tarsi antausis karo kurstytojams ir ciniškiems komentatoriams. Galbūt jie kartu nuėjo į rūsį skalbti. Tačiau ir tai man kažkaip gražu. Pats drauge su motina esu tampęs paklodes ir užvalkalus, tačiau galiu nesunkiai įsivaizduoti, kaip toks veiksmas gali seksualiai sujaudinti. Du sveiki, mylintys jaunuoliai, tvirtai įsikibę į drėgnus skalbinius, lošiasi atgal, kol tarp jų išsilygina įtempta paklodė. Du kūnai ir paklodė, *drėgna* paklodė, galbūt kaip tik ta paklodė, ant kurios ir bus pradėtas jų meilės vaisius, ką gali žinoti. Lošdamiesi atgal, jie traukia ją, tempia, kol audinys kiek įmanoma ištįsta. Jiems tai – tik žaidimas. Kad paskui nuogi kūnai jaustų paklodės švelnumą, kad ant jos įvykusi sueitis, kaip ir visos būsimos ant keturiasdešimties

naujų vestuvėms dovanotų paklodžių, turi vykti ant lygaus paviršiaus, kvepiančio dezinfekuojamąja skalavimo priemone. Meilė yra švari. Toks turi būti ir pakloto paviršius.

Negalėjau susitvardyti. Užuot nuosekliai veikęs ir patekęs aukštu žemiau, į toliausiai dešinėje esantį butą, kuriame pagal pavardę prie durų skambučio viešpatavo vienišas vyras Haris Elsteris, pasukau skersai pas Ragnarą ir Elenę Lienus. Nėra ko stebėtis, kai pagalvoji, ką ten patyriau aną vakarą. Vaizdas, kurį dabar pamačiau, buvo visai kitoks negu vakar. Nežinau, kaip man pavyks paaiškinti, bet kartu pajutau ir palengvėjimą, ir nusivylimą. Pirmiausia nebuvo Ragnaro Lieno. Bent jau nesimatė. Ragnaro Lieno vietoje sėdėjo man visiškai nepažįstama moteris. Tamsūs plaukai surišti į užriestą „arklio uodegą". Galima sakyti, sportiškai. Ant sofos vakarykšte poza tupėjo smurto auka Elenė. Sakydamas, jog nusivyliau, esu atviresnis, negu man patinka. Mat mus, žmones, kažkaip traukia smurtas ir nelaimės. Mus traukia aplinkiniai groteskiški įvykiai. Štai, tarkim, kuriame nors kieme liepsnoja paprasčiausias gaisras. Kur tau, ne tik Elingas stojasi į rikiuotę stebėti šio vyksmo. *Matome* baisų dalyką. Žiūrime, kaip juodais kombinezonais vilkintys gaisrininkai gelbsti raudančius žmones. Jie prarado viską, viską, išskyrus gyvybę. Jie atsidūrė gyvenimo dugne, net loterijoje laimėtas milijonas neatsvertų jų praradimo. Stovėdami pirmosiose gretose, tai suprantame, tačiau žiopsome. Vis vien stovime ir žiopsome. Ir kai kaukdama prašvilpia greitosios pagalbos mašina, argi mūsų pasąmonėje nesukirba viltis, kad baisi nelaimė (kažkas šoko iš keturiolikto aukšto) atsitiko už gretimo namo kampo?

Manau, jog taip. Pridėjęs ranką prie širdies sakau: tikrai nenoriu, kad vėl būtų smurtaujama prieš Elenę Lien. Ir vis tiek buvau kažkaip liguistai įsiaudrinęs, kai nusprendžiau nukreipti teleskopą žemyn; pasąmonėje slypinčiam šėtonui knietėjo sužinoti daugiau detalių apie Ragnarą Lieną.

Bet jo nebuvo. Tik Elenė Lien ir draugė, gal sesuo. Kur Ragnaras? Tikriausiai darbe. Patruliuoja. Gaudo nepilnamečius automobilių vagis, kuriuos gali įstumti į griovį ir spirti į tarpkojį. Žiauru ir žvėriška, bet tai su mano projektu nesusiję. Man kur kas įdomesnės tos dvi moterys. Nors teleskopas ir puikus, tačiau negalėjau įžvelgti, ar ant Elenės Lien tebebuvo vakarykščio įvykio žymių. Jeigu buvo, jai būtų kvaila mėginti muilinti akis, esą kritusi vonioje ir štai dabar – mėlynės ir perkirsta lūpa ar panašiai. Tokius dalykus moterys perpranta intuityviai, joms aišku. Ne, Elenė Lien ne tokia kvaila. Tačiau ar ji bandys viską supaprastinti – tai jau kitas reikalas. (Hilde, aš *persistengiau*. Tikrai *persistengiau*. Atsinešiau iš tualeto popiergalį ir pasakiau jam, jog draugių kompanijoje papasakojau, kad tai jį uždega seksualiai. Nežinau, kas man užėjo, bet tada atrodė tartum ir natūralu.) Bet tarkim, kad draugė nieko nepastebėjo. Ar tada Elenė jai atsivertų? Ar atsiveria dabar? Šią akimirką? *Jeigu* taip, galimas daiktas, ji nieko nesupaprastins. Tada visa nepagražinta tiesa būtų pasakyta draugei tiesiai į akis. Tikiuosi, jog viskas taip ir klostysis.

Elenė Lien pasilenkė ir paėmė šalia sofos stovintį termosą. Įpylė dar po puodelį. Mačiau, kad ji juokėsi. Viešnios veido negalėjau matyti, tik jos išdykėlišką arklio uodegą, bet spėju, kad ji atrodė taip pat nustebusi, kaip ir aš. Juk kaipgi

Elenė Lien galėjo *juoktis* po to, kai vakar jai taip kliuvo? Be to, juokiantis turėjo skaudėti sutinusi viršutinė lūpa. Jeigu lūpa ir *nebuvo* sutinusi, vis tiek vėrė skaudus vakardienos prisiminimas – kaipgi tada įmanoma apsimesti linksma ir patenkinta? Staiga jos draugė įnirtingai sumojavo rankomis. Akimirksnį atrodė, kad ji bando pakilti ir nuskristi nuo sofos. Galų gale, pagalvojau. Sureagavo. Sveikai sureagavo. Jai irgi neatrodė, kad buvo iš ko šaipytis. Taip, nusiramino ji greitai, tačiau bent jau pareiškė savo nuomonę. Kokie gi, po galais, Elenės Lien santykiai su tuo savo vyru? Iš kur dabar šitas juokas? Kodėl ji bandė pateisinti jo žiaurumą? Galimas dalykas, jog dėl ilgai trunkančio smurto ji pajuto kažkokią kaltę. Skaičiau apie tai „Arbeiderbladet". Tas pats nutikdavo ir tėvų seksualiai išnaudojamiems vaikams. Kad ir kaip būtų keista, jie taip pat pajusdavo kažkokią kaltę. Ką bloga padarė Elenė Lien? Ničnieko, juk tai žinojau aš, žinojo ir kiti draugai. Bet ar ji be paliovos knisosi savyje ieškodama atsakymo, kurio nebuvo? Šitaip negalima. Geriau jau tebūnie taip, kad Elenė Lien, iš pažiūros tokia normali ir sveika, daugiau ar mažiau slaptai troško, kad kokį kartą būtų perlieta diržu. Esu girdėjęs apie tokius žmones. Ar tada ir pamačiau tą vieną smūgį, smūgį, kurio ji prašė? (Ak, Elene, tik vieną.) Ar tai, ką pamačiau, tebuvo įžanga prieš beprotiškus sekso žaidimus, kiek vėliau įsisėlsiančius miegamajame?

Tai tik spėjimai. Buvau įsiutęs. Apsėstas noro sužinoti tiesą. Mat kaipgi kitaip galėčiau padėti Elenei Lien? Akimirką šovė į galvą mintis paskambinti jai ir apsimesti Ragnaro kolega. Pasakyti, kad jis ką tik nušautas narkoti-

kų reido Nordstrande metu. Tik norėdamas sužinoti, kaip ji reaguoja. Nutraukčiau savo informaciją ir akimirką nutilčiau, kad galėčiau įvertinti jos pirminę reakciją. Bet tai, žinoma, būtų jau pernelyg. Nepaisant visko, mano projekto tikslas – sutvarkyti Ragnarą Lieną, kad jis vėl imtų normaliai elgtis su Elene. O ką, jeigu ji visai to nenori, jeigu ji po daugelio vedybinio gyvenimo metų galų gale išdrįso atskleisti jam savo gyvenimo paslaptį? (Ragnarai? Pasiimk diržą ir ateik minutėlei. Man reikia su tavimi apie kai ką pasišnekėti.)

Nutariau laukti. Žiūrėti, kaip klostysis aplinkybės. Užbėgus joms už akių, galima buvo pakenkti Elenei Lien.

Haris Elsteris buvo namie. Pakreipęs galvą, sėdėjo krėsle ir, atrodė, kažko klausėsi. Televizoriaus mirgėjimo nebuvo matyti. Haris Elsteris – tikrai ne koks mužikas. Tai – pagyvenęs vyras, kuris sėdėdamas kažko klausėsi. Ir aš pagalvojau – ko jau ko, o šiais laikais klausančių žmonių mums tikrai reikia. Žmonių, turinčių laiko išklausyti savo artimą. Arba – tvirtą valią atsukti televizoriui nugarą ir kreipti ausį Mocarto „Mažajai nakties muzikai". Taip, štai tokį vaizdą man patiko stebėti. Nuo krėsle sėdinčio senolio į mane dvelkė didelė ramybė. Jis nebūtinai klausėsi Mocarto, galėjo būti ir Nora Brockstedt. Svarbiausia, kad tas, kuris klausosi, mąsto, kuria savo paties vaizdinius, visiškai kitaip dalyvauja savo paties gyvenime negu tas, kuris žiūri kitų sukurtus kino ar televizijos kadrus. Jokio priekaišto žodžio nepasakyčiau Rigemurai Jolsen dėl to, kad su džiaugsmu žiūrėjo per televiziją filmą apie jaunąją raganosių patelę. Viešpatie, juk ir aš pats jaučiu malonumą, žiūrėdamas šią masinės informacijos priemonę.

Poveikis – stiprus, kai per karštą diskusiją su Centro partijos nare Ane Enger Lanstein (prikibus kaip erkė) tiesiog į svetainę įžengia Gru. Vis dėlto mane džiugino įsiklausančio Hario Elsterio vaizdas. Puiku, kad ne visi vergiškai paklūsta „Dienos žinių“ signalui „į vietas“. Gal šis vyras, užuot žiūrėjęs žinias, klausėsi Prestegordo ir Kjelio Magnės Bundeviko radijo diskusijos apie bažnyčią ir moralę. Nieko neprikiši. Gal kiek ir nuobodoka, tačiau ne taip bukaprotiška, kaip daugelis televizijos laidų. Anksčiau uoliai klausydavausi radijo, dabar Hario Elsterio pavyzdžiu nutariau grįžti prie seno įpročio. Negaliu paneigti, kad tyla Rigemuros kambaryje buvo ganėtinai slegianti. Kodėl gi nepasiklausius geros radijo laidos, kol tyrinėju aplinkinių žmonių gyvenimus? Kaip atrodytų Ragnaro Lieno šiurkštus elgesys, klausantis pageidavimų koncerto? Kažkoks absurdas. Tačiau ta mintis mane viliojo.

Nuėjau į savo kambarį ir atsinešiau tranzistorių, motinos padovanotą per dvidešimt ketvirtąjį gimtadienį. Dailus juodo ir pilko plastiko daikčiukas. Švarus garsas. Atsisėdau į krėslą ir nusistačiau P1 stotį.

Gru! Tikriausiai nepasakysi, kad jos balsas sodrus, tačiau, dievaži, kokia jėga, koks autoritetas skambėjo jame. Kaip paprastai, man nelabai rūpėjo, ką ji iš tikro sakė, – juk nieko nepaisydamas laikiausi jos požiūrio. Juk tuo balsu ataidėjo kelių dešimtmečių socialdemokratinė patirtis. Jo gelmėje slypėjo Tranmelis, Gerhardsenas ir Bratelis. Net buvo galima aptikti Trygvės Lie nutrūktgalviškumo kibirkščių. Motina Gru buvo patikima. Motina Gru buvo tvirta. Motina Gru buvo čia.

Grįžtu prie Hario Elsterio. Ausyse tebeskambėjo Gru žodžiai. Jis klausėsi susikaupęs. Irgi Motinos Gru? Aš taip maniau. Su pilku megztuku jis buvo panašus į seną Darbo partijos narį, dabar jau pasitraukusį nuo profsąjungų erzelio ir politinės kovos. Jis buvo gana senas, kad galėtų prisiminti vyresniuosius. Kokią palaimą turėjo jausti šis senas triūslys, Jungo aikštės veteranas, matydamas, jog partijos fakelą toliau neša tokia asmenybė kaip Gru Harlem Brundtland, galvojau aš, tiksliai nustatydamas teleskopą. Laikai pasikeitė. Na, taip. Tačiau politikos esmę į naujuosius laikus nešė Gru.

OK. Haris Elsteris. Vienas senųjų kelkraščio barjerų, tyliai saugojusių kelią į Ateitį. Išklausydavo kitus. Mąstė ir kūrė vizijas. Aukšti polėkiai nebuvo jo veiklos sritis. Nei skrydis į mėnulį, nei žvaigždžių karai. Visuomenės pažangą Haris Elsteris suprato kaip įrengtas vandens ir kanalizacijos sistemas, įvestą elektrą, plačiai prieinamą informaciją per radiją bei televiziją. Dabar senatvėje jis gyveno būste, kurį visai pagrįstai galima vadinti darbininkų klasės rūmais: baltai pilkas daugiabutis Oslo pakraštyje. Vienišas? Galbūt. Amžinybėn iškeliavus gyvenimo draugei, prasidėjo naujas Hario Elsterio tarpsnis. Išgyventų įvykių apibendrinimo metas. Apmąstymų metas. Klausymo metas. Haris Elsteris kažko klausėsi. Sėdėjo nuščiuvęs ir klausėsi. Gru kalbėjo: „Įprasta, kad tokie dalykai svarstomi partijos frakcijoje Stortinge“. Ar interviu ėmęs žurnalistas manė kitaip? Ar įtarė, jog „tokius dalykus“ *nėra* įprasta svarstyti Stortingo frakcijoje? Sprendžiant iš Gru tono, atrodė, kad – taip. Šmėstelėjo susierzinimo gaidelė. Visai ne niurzglus nepa-

sitenkinimas, pasigirstantis daugumos mūsų balsuose, kai susierziname. Savo susierzinimu Gru greičiau reiškė savotišką kapituliaciją Norvegijos radijo ir televizijos atstovo, ir vėl nepasirengusio interviu, akivaizdoje. Jis turėtų žinoti, jog „tokie dalykai“ svarstomi Stortingo frakcijoje, juoba kad taip yra įprasta. Arba dar blogiau: jis puikiai žinojo, tačiau nutylėjo, kad galėtų viską pateikti įžūliau, iš kiek netikėtos pusės. Tiesiog negalėjau suprasti, kaip ji pakentė tą šutvę. Ir taip dažnai. Kur tik ėjo ar stovėjo, visur ją supo jų neišmanymas arba visažinystė. Ar teisingai pastebėjau, kad Haris Elsteris, kaip ir aš, papurtė galvą? Ar jam taip pat beliko tik kapituliuoti matant šalies žurnalistų išprusimo lygį? Man tikrai susidarė toks įspūdis, nors, tiesą pasakius, galėjo taip pasirodyti ir dėl to, kad pats purčiau galvą, žiūrėdamas į Harį Elsterį pro teleskopą.

Taip, jaučiausi bejėgis, tačiau dar ir nepaprastai susiskaidęs. Viena vertus, pyktelėjau ant žurnalistų, netgi atostogų metu neduodančių Gru ramybės. Antra vertus, kaip tik dėl tų pačių žurnalistų aš ir daugelis kitų galėjome susipažinti su jos gyvenimu, taip pat ir asmeniniu. Man to reikėjo, negaliu paneigti. Aną vasarą „VG“ paskelbė išsamų interviu, paskatinusį mane susimąstyti. Jie buvo pasikvietę Gru „paslampinėti“ po Fredrikstado senamiestį. Atsegtas švarkelis, vėjo plaikstomi plaukai. Trumpas pasivaikščiojimas su žurnalistu ir operatoriumi. Jokių klastingų klausimų, jokių pinklių ar žabangų. Gru nusipelnė atostogų, o žurnalistas tikriausiai ne iš politikos redakcijos, beje, jis taip pat atostogavo. Visas darbas – tik pasivaikščioti su premjere moterimi. Nusipirkti kioske ledų. Po lengvų priešpiečių bistro

pavartalioti „Visa“ kortelę. Atskleisti kai kurias žmogiškąsias Gru puses, žvilgtelėti už fasado. Į tiesioginį klausimą, klausimą, kuris dėl ypatingesnio pobūdžio tikriausiai buvo paklaustas interviu pabaigoje, nes pateiktas anksčiau būtų sugadinęs gerą atmosferą, nuo kurios visiškai priklauso toks interviu, taigi į *tiesioginį* klausimą, ar maudytųsi nuoga, mūsų premjerė Gru Harlem Brundtland atsako tiesiai šviesiai „taip“. Mes, skaitytojai, nežinome, ar ji tai daro. Bet dabar štai sužinome, kad gal ir darytų. Ar mintis apie tai sukasi galvoje sėdint Hurumo vasarvietės trobelėje prie židinio, kol Arnė Ulavas guldo anūkus? (Rytoj nersim iš pat ryto, Gru! Be siūlelio ant kūno, kaip sako danai.) Skaitydamas raudau iš gėdos, nes mano vaizduotėje ėmė ir nesuvaldomai iškilo nuoga Gru keletas mylių į pietus nuo šalies sostinės, kiek akmenuotoje Norvegijos pakrantėje. Pasijutau lyg niekingas gašlūnas. Argi man tai turėjo rūpėti? Nė kiek. Ištisas savaites bandžiau išstumti iš atminties nuogos Gru vaizdą, tačiau jis vis grįždavo ir grįždavo. Iškildavo prieš akis, kai važiuodavau metro, pusryčiaudavau kartu su motina, žiūrėdavau televizijos filmą. Viešpatie apsaugok, kas gi čia ypatinga – Ievos apdaru Hurumo pakrantės akmenėliais vaikščiojanti Gru Harlem Brundtland? Atsakau dar kartą: nė kiek. Visiškai ne! O vis dėlto: *buvo* ypatinga. Žinau iš patirties, kad viskas atrodo taip: kai einame basomis tais apvaliais akmenėliais, kūnas spinduliuoja atsargumą, ir kad išlaikytume pusiausvyrą, tarsi šokio žingsniu svyrinėjame į šalis, atstatę rankas į šonus. Tokiomis aplinkybėmis net ir savimi pasitikintys žmonės atrodo lyg vaikai. Pirma reikia išbandyti kiekvieną žingsnį. Ar tvir-

tas pagrindas? Ar nėra aštrių akmenėlių? Stiklo šukių? O kai premjerė – ponia Brundtland, kaip visada į ją kreipiasi Korė Vilokas, – neturi nė siūlelio ant kūno, net ir siaurikių, tuomet vaiko vaizdas darosi dar ryškesnis. Mane beveik sukrečia jo *nekaltumas,* nes man tai niekaip nesiderina su Gru įvaizdžiu, kuris beveik kiekvieną dieną pateikiamas ekrane: negailestinga socialdemokratų atstovė, parodanti žemdirbiams, iš kur kojos dygsta, o gromuliuojantiems konservatoriams per diskusijas nušluostanti nosį. Bet štai ji ateina. Laikydama pusiausvyrą tarsi mergaitė, tačiau su storu suaugusios moters užpakaliu. Tyliai šiugžda žvyras, toli rytmečio migloje klykia žuvėdros. Nieko ypatinga. Tai tik ateina Norvegijos premjerė. Nuoga nusiskalaus nuo kūno naktį. Tai tik Gru slypinti mergaitė eina atlikti rytinio tualeto jūros vandenyse, galingose visos gyvybės įsčiose. Gru grįžta prie pradžių pradžios. Prislopinusi riktelėjimą, šoka ir panyra į vandenį, susiliedama su savo ištakomis. Po ramiu jūros paviršiumi plaukia Gru, šalies premjerė. Pro rytinį rūką prasiskverbia saulės spinduliai, nutvieksdami vandenį ir pakrantę aukso ir vario spalvomis. Povandeninėje tyloje – galingi rankų ir kojų mostai. Didžiulės krūtys nebyliai nukreiptos į krabus ir krevetes. Šviesa, krintanti į melsvai žalią vandenį, mirguliuoja ant įdegusios odos ir mėto atšvaitus nuo baltų it marmuras apatinių kūno vietų. Ir tada kaip banginis, galinga jėga kirsdama vandens paviršių, ji apsiverčia ant nugaros. Apie ką ji galvoja? Ką galvoja vandens paviršiuje plūkaujanti mūsų premjerė, kai, kiekvienoje poroje palikdamos po kristalėlį druskos, ją švariai skalauja vilnys? Tai išlieka jos pačios paslaptis. Štai čia, po-

nios ir ponai, ta riba, kurios savo klausimais neperžengia net „VG“. Nenustebčiau, jeigu jos mintys suktųsi apie pakalnutes. Pakalnutes ir putlias vaikiškas rankytes.

Bet, kaip jau sakiau, tai – ne mano reikalas.

Mažiau pavojinga ir ne tokia intymi tema – menkių gaudymas tinklais. Tame pačiame interviu Gru atskleidžia (regis, pirmą kartą, sprendžiant iš šūsnies peržiūrėtų iškarpų iš laikraščių), kad jai patinka žvejoti menkes tinklais. Man ypač įsiminė *tinklai*. Puikus būdas sukaupti maisto atsargų. Ramiai stovėti ant pakrantės uolų ir gaišti su stiklo pluošto meškere 0.35 – ne Gru stilius. Žinoma, jaudiniesi, ką gi ištrauksi iš tamsios gelmės, bet ne mažiau svarbu ir maisto atsargos. Kartu su ja jaudinasi ir Finmarko žvejys. Įsivaizduoju, kad ir jis svarsto: ar šį kartą iškils kažkas *keista?* Gal mėnulžuvė? O gal didžiulis kalmaras, neplaukiojantis taip toli šiaurėje? O jeigu siaubingas scenarijus, kurio baiminasi visi, kas iš gelmės į paviršių traukia ką nors sunkaus: galbūt *lavonas?* Šlykštus skenduolis balzganu kaip drebučiai kūnu ir dviem tuščiom, į tave priekaištingai spoksančiom akiduobėm, aplink kurias šmirinėja krevetės. Iškeltas į paviršių, jis *dvokia*. Labai gerai atsimenu, kaip vaikystėje jūriniu kotu pagavau kone trijų kilogramų menkę. Man iš baimės apmirė širdis, buvau tikras, jog kitame koto gale užkibo skenduolis. Ir kai galų gale išvydau kylant balzganą traukiamos žuvies pilvą, – Viešpatie, – *kūdikis!*

Gru ankstaus pirmadienio ryto tyloje dulksnojant vasaros lietučiui. Ramūs irklų yriai lygiu, palšu fiordu. Dabar ji apsirengusi. Apranga tinka ir darbui, ir laisvalaikiui. Štai dabar pats laikas pasinaudoti kombinezonu, kurį pokštaudami jai atsiuntė netekę darbo uždarytos įmonės darbi-

ninkai. Gru, vilkinti kombinezoną. Gru su palaikiais irklais rankose. Tyliai girgždžioja į medį brūžinamas medis, sulig kiekvienu mostu irklams spaudžiant įkabas. Ramiai. Jokio skubėjimo. Mintys sukasi apie pakalnutes, kol netikėtai jos nyra žemyn į gelmę, kur tinklų akutėse įstrigusios žuvys. Ramiai, menke! Ramiai, ledjūrio ir juodadėmės menkės. Premjerė jau pasirengusi. Lėtais ir tolygiais judesiais tinklas iškeliamas į dienos šviesą. Lūpažuvė. Mažytis polakas. Ir menkės. Daugybė menkių. Didelių ir mažų. Menkės. Paraudusiomis rankomis premjerė išvaduoja žuvis vieną po kitos iš smaugiančio tinklo ir tuoj pat apsvaigina taukštelėdama galvas į valties briauną, tada meta jas ant dugno, o ten žuvys guli ir žiopčioja sprogindamos į ją nereginčias akis. Iš žiaunos pliūpteli kraujo srovelė ir, sumišusi su lietaus vandeniu, nublanksta. Dabar ramu. Tai tik premjerė. Tai tik Motina Gru.

Ar ji mąsto apie dugne tykantį lavoną? Lavoną, kurio tapatumą suniokojo krabai ir skumbrės? Tikriausiai mąsto. Šiuo atžvilgiu ji nesiskiria nuo visų kitų. Kažkur pasąmonėje tikrai šmėkšo mintis apie skenduolį, netrukus iškilsiantį iš šaltos tamsos. Pasipils laikraščių antraštės ir beviltiški interviu. Tačiau ne, lavonas neiškyla. Neiškilo vakar, neiškyla ir šiandien. Tikriausiai neiškils ir rytoj. Daugumai mūsų šis skenduolis išliks tik mintyse kaip kažkoks siaubo vaizdinys. Su jūriniu kotu ir tinklais nuplaukiame mylių mylias, tačiau ta šlykštybė niekada neiškyla į paviršių.

Žuvys valomos akmenuotoje pakrantėje. Gru daro tai tobulai. Dabar joje pabunda gydytoja. Plaukus žvilgančiais perliukais nukloja dulksna, kai chirurgo tikslumu ji smeigia peilį į žuvį ir žaibiškai perskrodžia pilvą iki pat žiaunų.

Reikia pažymėti – tulžies pūslė, tas dvokiantis žalias smaragdas, išlieka nepažeista. O dabar Gru rankos prieš pat mano akis. Kraujuoti pirštai krapšto vidurius. Kepenėlės paliekamos sau. Visa kita metama žema trajektorija virš vandens ir atitenka godiems kirams, kurie, klykdami „kir, kir, kir, k-i-i-ir", griebiasi prasčiausių triukų savo gerovei užtikrinti.

Mūsų gyvenime taip nebūna. Bent jau tada, kai prie valstybės vairo Gru.

Riksmai ir šauksmai iš konservatorių stovyklos. Ką gi. Tačiau sparnus galima apkarpyti, o laukinį paukštį – sutramdyti.

Na, ir nusisvaičiojau. Pamiršau Ragnarą Lieną. Pamiršau ir Rigemurą Jolsen.

Bet neilgam. Klausantis Haris Elsteris nelauktai pakyla ir išeina iš kambario. Iš mano tranzistoriaus sklinda kietas rokas. Pritildau garsą ir grįžtu pas Elenę Lien, pirma pasižiūrėjęs, ar Rigemuros bute vis dar tamsu. Anos dvi draugės sėdi kaip ir anksčiau. Vaizdas lyg ir nepasikeitęs, todėl mano dėmesys nukrypsta į gretimą butą, kuriame vakar vakare pastebėjau šokinėjantį vaiką. „Lena ir Tomas Ulsenai" – buvo parašyta ant kartono gabaliuko prie durų skambučio. Tai galėjo reikšti vieną iš dviejų: a) Lena Ulsen nesilaikė šiuolaikinių tėvų įpročio prie durų skambučio prirašyti ir vaiko vardą. Lena gyveno kartu su Tomu, vyru, su kuriuo turėjo vaiką. Kaip visi vaikai, jis šokinėjo priešais langą, tikriausiai vograudamas dainavo ar sakė skaičiuotę; b) Lena Ulsen buvo iš tų tėvų, kurie prie durų skambučio *prirašydavo* ir vaiko vardą. Tai reikštų, kad ji gyveno kartu

su sūneliu, kurį buvo pakrikštijusi Evangelijos Nepatikliojo Tomo vardu. Nežinojau, kuo tikėti. Šiaip ar taip, ugninė raudonplaukė Lena Ulsen vienui viena sėdėjo prie siuvimo mašinos ir siuvo. Jokio Tomo, suaugusio ar vaiko, nebuvo matyti. Neatrodė, kad ji su kuo nors kalbėtųsi. Ramiai sėdėdama sparčiai dirbo ilgais, laibais pirštais, o pro prasiskyrusius plaukus bolavo kaklo išlenkimas.

Man ji intuityviai patiko. Palinkusios prie siuvamosios mašinos raudonplaukės moters vaizdas spindėjo skaistumu. Ir ne tik. Mūsų laikais visose srityse vyrauja požiūris „naudok ir mesk". Todėl ir malonu matyti moterį, romiai tvarkančią vaiko ar savo drabužius: ji elgiasi teisingai, kai viešpatauja beprotybė, į kurią mus įstūmė vartotojiška visuomenė. Prieš daugybę metų taip pat darė mano motina. Anuomet dar buvo pastebimi karo pėdsakai ir žaizdos; reikalingiausių daiktų nestigo, bet suaugusieji nebuvo pamiršę karo meto trūkumų. Tausoti tai, ką turi, didžiumai motinos kartos žmonių įaugo į kūną ir kraują. Ištisus vakarus ji sukdavo savo seną, juodai lakuotą „Zingerį", kaire ranka prilaikydama po adata siuvamą medžiagą. Reikėjo persiūti suknelę. Mirusio vyro marškinius reikėjo paversti marškinėliais mažajam berniukui. Arba gal ką nors pataisyti, užadyti skyles. Atsimenu, kaip ji vieną kartą sendaikčių turguje ar padėvėtų daiktų parduotuvėje kone veltui nupirko dvejas beveik naujas uniformines kelnes. Žalios samanų spalvos, storo, bemaž nesunešiojamo audinio. Kaip buvo panaudotos vienerios kelnės – nežinau, bet labai gerai žinau, jog kitos buvo persiūtos mažajam berniukui, kuris tuo metu ėjo į penktą klasę ir jau anksčiau iki valios buvo

prisikentėjęs kasdienių patyčių. Motina gerai siuvo. Tačiau dėl storo audinio ir beviltiškos jo spalvos mokykloje tapau mėgstamiausiu pašaipūnų objektu, nes tuo metu atėjo į madą kelnės iš saržos. Dabar, aišku, iš viso to galiu juoktis. Nors, tiesą pasakius, kodėl gi taip aišku? Kodėl juokiamės iš praeities skausmo ir ašarų? Nežinau. Buvo dar skaudžiau, kad apie savo bėdą negalėjau papasakoti motinai. Ji juk nuolat matė tyčiojimosi padarinius. Mėlynes ir perskeltą lūpą. Ištepliotus skruostus, nuo kurių mėginta lygiai nubraukti ašaras. Tačiau į jos pasikartojantį „kodėl?" negalėjau atsakyti, nes man tiesiog rūpėjo ją apsaugoti. Ji net negalėjo įsivaizduoti, kad vos ne kasdiene tapusi mano apverktina būklė siejosi su naujosiomis kelnėmis. O *aš* negalėjau net įsivaizduoti, kad įstengčiau papasakoti jai apie tą ryšį. Juk kelnes man parūpino motina. *Pasiuvo* jas. Kiekviena tos šlykščios medžiagos siūlelė buvo daroma su meile. Ji siūdavo vakarais, dažnai iki vėlyvos nakties. Jai netilptų galvoje, kad audinio spalva ir faktūra galėjo pasmerkti mažą berniuką ir savaitėms, beveik mėnesiams išmesti jį iš socialinės aplinkos. Žaisdamas šėlau, kad tik greičiau nutrinčiau tas kelnes. Keliais šliaužiojau asfaltu, voliojausi po futbolo aikštelės žvyrą. Tačiau kelnės tam ir buvo pasiūtos, kad visa tai išlaikytų, audinys buvo skirtas kovojantiems mūšio lauke. Beliko išaugti iš jų. Stieptis milimetras po milimetro, kol metams praslinkus pasimatė mano plonos kojos, ir pati motina (su pasididžiavimu) pastebėjo, jog laikas įtaisyti kažką nauja.

Tiesiog kažkaip keista. Nors prisiminimas ir buvo skaudus, bet mane truputį sujaudino uoliai siuvančios Lenos

Ulsen vaizdas. Kad ir kas būtų sakoma apie Leną Ulsen, – ji nebuvo šventa, kaip ir mes visi, – bet tik jau ne uniforminį audinį lietė jos darbščios rankos. Greičiausiai tai buvo saržinis kostiumėlis su nedidelėmis įmantriomis ryškiaspalvėmis aplikacijomis mažajam Tomui. Dabar motinos mąsto kitaip, Elingai. Dabar jos nori, kad jų sūneliais mergaitės susižavėtų jau darželyje. Ne kartą esu stebėjęs. Nedidučiai vaikiukai, einantys į darželį ir iš jo. Dar vis su sauskelnėmis kelnaitėse iš saržos. Nepaisant to, su puošniomis kepėmis ant galvos ir spalvingomis kaklaskarėmis.

Prie siuvimo mašinos – sveikai galvojanti vieniša motina. Vaikas miega. Iš draugų ir pažįstamų ji gavo atraižų ir nedėvimų drabužių. Dabar jos pirštai dursto naują apdarą. Ši moteris laikosi tūkstantmetės tradicijos, tradicijos, kurią ji įstengia pateikti naujai. Motinai ir į galvą nebūtų atėję iškirpti raudono šilko rožytę ir ja papuošti mano kelnių klešnę. Ir tik jau ne kareiviškos medžiagos. O Lena Ulsen gali. Ji siuva niūniuodama motyvą iš „Lucy in the sky with diamonds". Siūdama galvoja apie savo buvusį vyrą. Kreivai šypteli. Nepaisant visko, jis buvo ne tik blogas. Tiesa, susidėdavo su visokiais. Bet niekada nesimušdavo. (Išskyrus tą kartą šiaurės Norvegijos kempinge...) Tada atsitiko taip, kad... Kaip čia pasakius... Kas gi tada iš tikrųjų *įvyko?* Dar ir dabar jo retsykiais ilgisi. Ankstų sekmadienio rytą, dar pusiau miegodama, ištiesia dešiniąją ranką jo plačios nugaros link. Ji neištvėrė nenusikvatojusi, kai staiga prisiminė, kaip jis vyriškai pirsčiojo rytinės mankštos metu. Tada ji pasibjaurėdavo ir smarkiai sudirgdavo, bet dabar leipo juokais. Juk visa tai buvo tikrai nekalta. Ne dėl to ji išėjo. Išėjo dėl

to, kad laikas pareikalavo jos aukos. Išėjo dėl to, kad taip įsakė to meto dvasia, nes jinai nesugebėjo mylėtis taip aistringai, kaip diktavo Holivudo nustatytos normos.

Nors vėlgi. Ar viskas taip paprasta? Ar tiesa tokia žiauri, o kartu ir paviršutiniška? Negali paneigti. Šiandien skyrybos kitokios negu anų laikų. Mano pradinės mokyklos klasėje mokėsi išsiskyrusiųjų vaikas. Gunaro motina išvijo Gunaro tėvą, kitaip tariant, „išpylė" lauk, nes alkoholis buvo galutinai jį ištirpinęs. O iki tol jis elgėsi žiauriai. Ir su Gunaru, ir su motina. Apie tai žinojome mes, gretimų daugiabučių gyventojai. Tuo metu tai buvo vienintelė visuotinai pripažinta skyrybų priežastis. Nežinia kaip tas vyras virto gyvuliu, *bjauriu* gyvuliu. Iš Kazanovos jis tapo vilkolakiu, o moters ir vaiko kūne neliko sveikos vietos. Tik tuomet žmones buvo galima *išskirti.* Dabar statistika atrodo visai kitaip. Lengvai susidaro įspūdis, kad po nepiktybiško barnio dėl to, kas turi išplauti indus ar suvalgyti likusią bulvę, suyra šeima. Ar po nevykusios sueities, kai vienas iš partnerių nepatiria orgazmo: susirink daiktus ir nešdinkis. O vaikai lieka!

Tikrai nenorėčiau kaltinti Lenos Ulsen priklausant žmonėms, ieškantiems lengviausios išeities. Bet mėginti svarstyti apie tai juk galima. Ar ji bandė paveikti blogį gerumu? Ar ji mėgino su humoru pažvelgti į vyro klaidas ir trūkumus? Ar jo romanai su kitomis moterimis buvo pakankama priežastis, kad jų sąjungą galima buvo imti ir nutraukti? O vaikas, mažasis Tomas? Nauja gyvybė svetimame pasaulyje. Ar jųdviejų širdys nejautė, kad susitikti su tėvu kas antrą savaitgalį nepakanka? Taip, jautė! Ir vis dėl-

to pasirinko skyrybas. Pasiduodami savo egoizmui. Šiaip ar taip, sakau *juodu*, ir visai pagrįstai. Man tikrai nesunku suprasti jos neviltį ir pyktį, kai jis nuolat išsisukinėdavo sakydamas dirbęs viršvalandžius ar užtrukęs seminare, tuo tarpu nėrėsi iš kailio, norėdamas išdulkinti kiekvieną jo kelyje pasitaikančią moterį. Storą ar ploną – tam vyrukui vis tiek. Kodėl jis taip elgėsi? *Kas* vertė jį tai daryti? Tik nepradėkime kalbėti apie instinktus. Jie tam ir yra, kad būtų kažkiek kontroliuojami. Nejaugi jis negalvojo apie savo sūnelį, dulkindamas visiškai svetimą moterį? Kaip galėjo *išvengti* minčių apie mažylį? Turiu prisipažinti, tokie dalykai man nesuvokiami.

Bet svarbu pridurti, kad tai dar *nereiškia*, jog Lena nekalta. Pažvelkime į įvykį suaugusio žmogaus akimis. *Kas* įvyko? Ogi neformalaus jaunų teisininkų vakarėlio metu Lenos Ulsen vyras įkišo savo lytinį organą į buvusios studijų draugės lytinį organą. Ne iš piktos valios. Nenorėta nieko įskaudinti. Tiesiog impulso pagautas atsitiktinio susitikimo vonioje metu. Štai ji, atlikusi gamtinį reikalą, pasilenkusi plaunasi rankas. O jis stovi *atlikdamas* tą reikalą. Tarkim, kad ji pusiau juokais, pusiau susidomėjusi (nereikia pamiršti, jog buvo nemažai išgerta), prašo jo leisti pasižiūrėti, kaip jis šlapinasi. Iš tiesų, kodėl gi ne? Kas gali būti nekalčiau? Iš studijų laikų jis gerai atsimena jos pakaušį, o ji – jo griozdiškus botus. Paskutinį kartą jie matėsi prieš daugelį metų. Seksualiai jie niekada nesantykiavo, nors per vienas Jonines Grasholmene jau buvo netoli to. (Netikėtai užėjo liūtis.) O štai dabar tas anksčiau neišgyvento sekso virpėjimas ima ir pripildo ankštą vonios erdvę. Taip,

jie susijaudina, ir jaudulys vis stiprėja. Tai tikrai ne meilė. Tačiau, nepaisant jaudulio, jų sueitis, įsirėmus į praustuvę, galiausiai įvyksta todėl, kad jos noras pamatyti jį šlapinantis, *siusiojant*, radosi iš suaugusiųjų noro pažaisti. Vėl atsiduriame vaikų darželyje ir galime žaisti daktarą ir ligonį. Jie netveria juokais, kai jis išsitraukia tąjį. Bando leisti srovę. Aišku, viskas perniek, nors išgerti keturi puslitriai alaus ir du dvigubi glintveinai. Jis jaučia, kaip spaudžia, net skauda, tačiau neišteka nė lašas. Jis prašo jos dėtis tarsi nieko nevyksta. Prašo nespoksoti tos kritinės pradžios metu. Įsivaizduok, kad išėjai pasivaikščioti, Tune. Papasakok ką nors kasdieniška. Išvardyk kokius nors įstatymus ar taisykles. Gerai, ji tai gali. Įsirėmusi nugara į duris, ji atsitupia už jo ir pradeda rankomis tapšnoti per šlaunis. Iš pradžių smarkiai, net triukšmingai, paskui vis tyliau ir tyliau. Lyg pamažu toltų bėgančiojo žingsniai. Tuo pat metu ji ima mėgdžioti advokato Turo Erlingo Stafo balsą, iš pradžių garsiai, o paskui vis tyliau ir tyliau. Jos apatinė lūpa virpčioja kaip ir šio. Ji pamėgdžioja procedūros dalis, kai bandoma išteisinti senyvą vyrą, tikriau, senelį, skaičiusį ne pasaką apie Peterį ir vilką savo anūkui, o leidusį laiką visai kitiems dalykams.

Pagaliau prasiveržia. Tikras Niagaros krioklys. Buvusi studijų draugė tučtuojau atsistoja greta ir ima stebėti. Kol kas tai ne seksas, dar ne. Tiesiai šviesiai – įdomu, vos ne moksliniu požiūriu. Lenos Ulsen vyrui šis reikalas atrodo kitaip, nors ir jam visiškai svetimi instinktai, kuriuos pornografiniai žurnalai bando pritempti iki normalių ir įtikinamų. Nei studijų draugės, nei jo netraukia kažkoks šla-

pimseksis. Jeigu jiems apskritai teko matyti tokį dalyką filme ar žurnale, tai abiem toks vaizdas sukėlė tik pasišlykštėjimą. Arba beviltišką juoką. Šlapinimasis į vienas kito ausį ar burną nėra jų stilius. Bet vis dėlto negalima paneigti, kad dabar Lenos Ulsen vyras, Ulsenas, užsiveda seksualiai. Aišku, ne dėl šlapinimosi, nes jam tai – kasdienis vaizdas. Uždega jį studijų draugės *domėjimasis*, dėl kurio tas kasdienis vaizdas pasirodo visai kitoks, kažkoks provokuojantis. Ar Lena Ulsen kada nors taip pat įdėmiai apžiūrėjo tą jo vamzdelį? Taip, apžiūrėjo. Bet ne šlapinantis. Nei jis laukė, nei norėjo tokių dalykų. Tikrai ne. Tačiau į kasdienybę įsisukusi egzotika galiausiai ima lėtai kelti jo lytinį organą, varvinantį vis labiau silpstančią srovelę. Svarbu įsidėmėti: egzotika kasdienybėje. Štai kur visų neištikimybių priežastis. Nežinau, iš kur tai ištraukiau, nes pats neturėjau jokios galimybės įgyti patirties šioje srityje, bet esu tikras. Dabar juodu turės paslaptį, gal kiek ir iškreiptą. Ne pernelyg. Ne tokią iškreiptą, kad reikėtų baimintis, jog kitas ją žino. Bet tiek iškreiptą, kad juodu jausis labiau susiję nei kiti vakarėlio dalyviai, *tie kiti*, kurie nieko nenutuokdami sėdi virtuvėje arba svetainėje, smaguriaudami alkoholiniais gėrimais ir bulvių traškučiais su paprika ir pipirais. Nuo ryšio sąsajos pereikime prie lytinių santykių: susiklosčiusios aplinkybės ir lėmė, kad kiekvienam iš jų lytinė sueitis atrodo kaip tam tikra loginė pasekmė. Ji suprato, jog moksliškai stebėdama besišlapinantį vyrą, kažkaip nepaaiškinamai nusiteikė ir užsimiršo. O *jis* – seniai užsivedęs. Paprastai ir lengvai, kaip ir visi vyrai. Stovi nelyginant mažas vaikas ir laiko rankoje pimpalą. Jis nei atkaklus, nei įžūlus, kaip vaidenasi Lenai

Ulsen. Ir visai nesipuikuoja savo juduliuojančia erekcija. Ne, ne. Tačiau, taip sakant, reikalas rimtėja. Juoką užgožia sunkus šnopavimas. Tada ji ištiesia vėsią ranką, ir viskas vyksta taip, kaip ir turi vykti. *Toji* istorijos dalis neįdomi. Ne tik mums, pašaliečiams, bet ir patiems dalyviams. Lena Ulsen į tą reikalą vis dėlto žiūri kitaip. Kai jai slapta apie tai buvo papasakota, *ji* labiausiai išskyrė tarp jųdviejų tuksintį ritmą. Beje, Lena viską ne taip suprato. Papasakotos buvo tik atskiros nuotrupos. Ją tikriausiai informavo prie durų pasiklausęs visiškai girtas žmogus. Lena Ulsen mano, kad aukščiausiojo teismo advokatą Turą Erlingą Stafą studijų draugė gana vykusiai parodijavo per patį lytinį aktą. Jai neatrodo, jog tai tik banalus lytinis aktas, kuriuo pasireiškė jos vyro neištikimybė. Ne. Jos požiūriu, tai – nenormalus aktas, iškrypimas. Ir ji ima perkratinėti save, o tai juk daro visi, kuriuos apgauna. Kur *mano* kaltė? Ar jis iš manęs norėjo *to*, bet dėl kažkokių priežasčių nedrįso paprašyti? Ar kiekvieną kartą, artėdamas prie didžiausio įkarščio, norėjo, kad aš Turo Erlingo Stafo balsu reikalaučiau išteisinimo pagal visus punktus? Kodėl gi jis atsivėrė *jai?* Kone visiškai nepažįstamai moteriai. Moteriai, su kuria niekas nesiejo, be vos neįvykusios sueities prieš gerą dešimtmetį?

Taip, žinoma, galiu ją suprasti. Ir vis dėlto aišku, kad, vertindama įvykį, prašovė pro šalį. Sureikšmindama grynai fizinės traukos pusę, ji nematė sąsajų, visumos. Tačiau kas tiesa, tai tiesa: panašiai pasakojant apie savo vyrą ji išgirdo ne pirmą kartą. Jis buvo ir liko mergišius. Ji nesuprato, jog šiuo poelgiu jis nepadarė nei daugiau, nei mažiau, o tik įgyvendino kažkokią fantaziją. Ir tai *vos ne vos*. Skubiai susirungė du įkaitę raumenys. Tarsi per draugiškas imtynes.

Remdamasi šiuo menku pagrindu, ji perkratė visą savo gyvenimą ir, vėl remdamasi tuo pačiu pagrindu, nutarė kartu su sūnumi pasirinkti kitą kelią. Daugelį bendro gyvenimo metų sugriovė smulkmena! Vien tik nėštumas su mažuoju Tomu po širdimi truko devynis mėnesius. Dabar berniuko ryšį su tėvu ji paaukojo dėl kažko, kas beveik neįvyko, – dėl keletą kilogramų sveriančių mėsos gabalų sueities, užsitęsusios ne ilgiau kaip 90 sekundžių.Viešpatie, juk dar neaišku, ar jis ten apskritai buvo įsiskverbęs! Ką mes žinome, gal jam išsiliejo jos rankoje! Koks apgailėtinas būdas pakeisti gyvenimą. Sugavau save kikenant, tikriau sakant, tyliai prunkščiant. Supratau, kad ir vėl negražiai elgiuosi. Bet va tos mintys! Lenos Ulsen vyrui reikia nusišlapinti. Visai atsitiktinai ten atsiduria ir studijų draugė. Jos visiškai nekaltas smagus žvilgčiojimas. Jį netikėtai sugluminusi erekcija. Ir tada moteris suima ranka jo lytinį organą, tarsi sveikintųsi su mažu vaiku. Ir jam išsilieja! Ant visos suknelės. Net nėra reikalo aiškinti, kad netyčia. Visiškai nekaltas įvykis. Tačiau už vonios kambario durų klausosi nusilakęs pašlemėkas, kuris viską supranta kitaip. Jis ir pasirūpina, kad šį nesusipratimą sužinotų Lena Ulsen, o pastaroji (šiaipgi natūralu) išgrynina tai iki visuotinės katastrofos.

Viešpatie aukščiausias, visko mes, žmonės, vienas kitam pridarome! *Kas* tas girtuoklis? Be jo, man gaila visų čia įsipainiojusių žmonių. Beje, juk nėra jokios abejonės, kad čia būta *jos*. Gyvatės su nuodingu liežuviu.

Išalkau ir nuėjau į virtuvę paruošti vakarienės. Termoso arbatos, didelės stiklinės šalto pieno ir keturių sumuštinių su rupia duona. Riekdamas keturias riekes duonos galvojau: keista, bet mus lydi įpročiai. Nuo pat vaikystės

kas vakarą mano valgiaraštis buvo vienodas. Motina niekada nevakarieniaudavo, nes, pasak jos, valgydamas po pietų neramiai miegi. (Nors prie popiečio kavos puodelio ji galėdavo suvalgyti kokį vaflį ar džiūvėsį.) O man buvo kitaip. Nenorėjau ir negalėjau atsisakyti ritualu virtusios vakarienės, kurią valgydavau prie virtuvės stalo vienui vienas. Gyva būdama, motina kartais tyliai žiūrėdavo į mane, stovėdama prie svetainės durų, tačiau man labai patikdavo, kad ji niekada neprisėsdavo šalia. Tai buvo motina, kuri rūpinasi, kad jos berniukas pavalgytų, „prisikimštų", ir ji dažnai švelniai, truputį droviai man nusišypsodavo. Dar negimė motina, kuri nesidžiaugtų matydama savo valgantį vaiką. Ji žiūri į tai kaip į būsimą augimo ir sveikatos laidą, kiekvienas duonos kąsnis – jos bendrininkas. Tai, kas užtikrina fizinę vaiko sveikatą, jai teikia psichinę ramybę, išvaduoja nuo ligų ir mirties baimės.

Visada keturios riekės. Visada rupi kvietinė duona. Ne visada šviežia, bet rupi duona. Ant riekės dedami vis tie patys produktai. Per pusryčius, būdavo, truputį paeksperimentuoju, tikriau sakant, šį tą paįvairinu. Atsitikdavo, kad, siekdamas pakelio su riešutų kremu, nežinia kodėl staiga pačiupdavau (ir dažniausiai labai skubiai) medaus stiklainį ar indelį su aviečių uogiene. Man atrodo, suveikdavo adrenalinas. Šiaip ar taip, atsikėlęs rytą daugelį metų jaučiu psichinį pakilumą. Tai dažnai prasiveržia ūmiais veiksmais. Pavyzdžiui, visai be jokios priežasties pasiimu motinos, o ne savo dantų šepetėlį. Arba vėl: dar rengdamasis maunuosi kojines taip energingai, kad jos plyšta, su skausmu įsirėždamos tarp pirštų. Kurį laiką sunkios paauglystės rytais mane apimdavo beveik nesuvaldomas noras nužudyti

motiną. Vos tik virtuvėje pamatydavau jos liesą kaklą ar dvi išsišovusias kraujagysles blyškioje trapios kaktos odoje, tarsi pats velnias imdavo šaukti manyje: „Elingai, nužudyk ją! Pribaik ją". Liguista būsena, tiesą pasakius. Juk ją mylėjau. Ir nemylėjau aš jos kaip nors iškreiptai. Ji buvo paprasčiausiai mano motina, išnešiojusi ir pagimdžiusi mane. Ji buvo švelni motina, ir aš ją mylėjau. Mudu turėjome vienas kitą ir nieko daugiau. Ir vis dėlto tas šauksmas nuaidėdavo manyje kas rytą.

Bet grįžkime prie vakarienės. Keturios riekės duonos. Storokas margarino sluoksnis. Dvi riekės su žuvų pudingu. Viena su „Goudos" sūriu. Viena su servelatu. Metai po metų. Nuo vaikystės iki jaunystės. Nuo jaunystės iki brandos. Dvi su žuvų pudingu. Viena su „Goudos" sūriu. Viena su servelatu. Ant žuvų pudingo – *plati* majonezo juosta. *Siaura* garstyčių – ant sūrio. Kai kada ant servelato motina dėdavo griežinėlį marinuoto agurko, bet aš to ir matyti nenorėjau. Buvau ir tebesu tos nuomonės, kad servelatas yra gana stipraus skonio, tad jokių priedų nereikia. Aišku, buvau susitaikęs su tuo, jog motinos nuomonė skyrėsi. Dėl tokių dalykų nesiginčydavome. Tačiau – o dabar nuo atvirumo net svaigsta galva – man tai nepatiko. Mat toks įprotis nesusijęs su taupumu. Ant to, kas sūru, visiškai nereikėjo dėti ko nors rūgštaus. Ar jai iš tiesų tai patiko? Ar tik buvo įsikalusi į galvą? Viena tikrai aišku, kad toks įprotis neatsirado vaikystėje. Jos vaikystės metais ne visada pakakdavo ir duonos. Gana. Dabar, aišku, tik kvailai prisifantazavau. Motina buvo mirusi, ir į šiuos klausimus niekada nebus atsakyta. Stiklainį su agurkais įmečiau į šiukšlių vamzdį. Neprotingas švaistymasis, tačiau tai dėl tvarkos,

kurią, kaip jaučiau, po jos mirties privalėjau padaryti iš pagrindų. Atsikratyti jos lovos. Drabužių spintos. Atsikratyti mezginių ir stiklainio su rūgščiais marinuotais agurkais.

Nelygu, kokia eilės tvarka valgomi įvairūs sumuštiniai. Pirmiausia – vienas su žuvų pudingu. Paskui – su sūriu. Tada – didelis gurkšnis šalto pieno, maždaug pusė stiklinės. Paskui – su servelatu. O jau tada paskutinė riekė su žuvų pudingu. Galiausiai – likęs pienas. Kada gi eilė arbatai? Ji geriama pavalgius. Visada.

Į Rigemuros kambarį atsinešiau termosą. Su garuojančiu arbatos puoduku rankoje, sotus ir laimingas, iš naujo stvėriausi teleskopo.

Ji buvo grįžusi. Kad ir kur ji lankėsi, dabar – vėl namie. Penkiolika po dešimtos. Užsirašiau. Penkiolika po dešimtos grįžo Rigemura Jolsen. Stovėjo ta pačia poza, kaip ir aną dieną, kai pirmą kartą ją pastebėjau. Skabė kambarinių gėlių lapus. Galva pakreipta į šoną. Tikrai keista. Nuolat girdžiu, kad pagyvenusios moterys – tikros kambarinių gėlių ekspertės. Šnekučiuoja, tupinėja aplink jas, ir toks dėmesys padeda joms tarpti ir greitai augti. Tai esu skaitęs motinos žurnaliukuose, kur daugelis straipsnių rėmėsi mokslininkų garantijomis, kad visa tai ganėtinai pagrįsta. Vieną kartą JAV baptistų pastoriaus iniciatyva tikinčiųjų bendruomenė buvo padalyta į dvi dalis. Vienai jos daliai reikėjo melstis prašant Dievo, kad jų pasėtos sėklos išdygtų ir sužydėtų. Kita taip pat turėjo vazoną, kur tokioje pat žemėje buvo pasėtos tokios pat sėklos ir jos buvo taip pat laistomos, bet šios bendruomenės dalies buvo paprašyta nieko nedaryti. Jai neliepė prašyti Dievo, kad sėklos

sudygtų, o kalbant vakarinę maldą paprasčiausiai apie tai užmiršti. Rezultatas buvo stulbinamas. Sėklos, dėl kurių buvo nuolat meldžiamasi, sudygo daug anksčiau už anas, o augalai užaugo ir didesni, ir stipresni už ano vazono augalus. Tiesą pasakius, mokslininkai negalėjo palaikyti nuomonės, jog Dievas leidosi taip manipuliuojamas ir nebuvo lygus visiems savo kūriniams, tuo netikėjo ir niekas kitas be tos nedidelės Oklahomos bendruomenės. Lėmė dėmesys, žmonių meilė kylančiai gyvybei. Aš nė kiek neabejojau, kad Rigemura Jolsen vienaip ar kitaip bendrauja su augalais ant palangės. Bet kodėl vos ne kas pora dienų ji turėjo skabyti nuvytusius žiedus ir lapelius? Amarai? Tikriausiai amarai. Arba kiti kenkėjai. Kitaip būtų nelogiška. Tiesą pasakius, tas nuolatinis skabymas galėjo būti ir kiek neurozinis, tačiau tuo aš negalėjau patikėti. Rigemura Jolsen atrodė visiškai rami ir pasitikinti savimi, ji tiesiog ne toks žmogus, kuris be priežasties skabytų augalų lapelius.

Iš protokolo:
„Rigemura Jolsen. Grįžo namo penkiolika po dešimtos. Po pusvalandžio nuėjo miegoti. Kažkas darosi jos kambarinėms gėlėms. Taip greitai sveikos gėlės nemeta lapų."

Kai Rigemura Jolsen atsigulė, vėl nusitaikiau į Ragnarą ir Elenę Lienus, kitaip tariant, į Elenę Lien ir jos draugę, nes toji dar nebuvo išėjusi. Ne tik neišėjusi, nors jau buvo po pusės vienuolikos, bet ir prisislinkusi arčiau prie Elenės. Dabar jiedvi sėdėjo ant sofos, ir dar susiglaudusios. Pastebėjau, kad ant stalo kartu su dviem taurėmis jau buvo

atsiradęs vienas iš tų nesibaigiančių vyno butelių, tačiau netrukus mano dėmesį iš naujo patraukė abi moterys, nes toji draugė ėmė glostyti Elenei plaukus. Kas gi ten vyko, po galais? Savaime suprantama. Elenė buvo išliejusi širdį. Papasakojusi apie tai, kas slypėjo už orios vyro kaukės. Apie savo gyvenimo melą. Dirbtinio juoko kaip nebūta. Maniau, kad ji jau anksčiau buvo prisipažinusi, pasipasakojusi apie smurtą šeimoje, bet aš klydau. Tik dabar, kai jau po pusės vienuolikos ir ant stalo pigaus vyno butelis, Elenė pajėgė atskleisti visas kortas. Štai koks mano gyvenimas, Juhane. Štai kaip viskas atrodo. Ir Juhanė guodžia. Glosto ir guodžia. Iškloja apie visus klaidingus žingsnius, kuriuos pati padarė *savo* istorijose su vyrais. Pasakoja Elenei apie tą, kuris norėjo ją valdyti. Liguistai pavyduliaudamas, vydavo lauk draugus ir šeimą. O Hermanas? Na, ne, jis nemušdavo. Tiesą pasakius, gal tuo jis pranoko kitus. Bet vėlgi tos kandžios jo replikos ir ledinis sarkazmas. Ne kitiems girdint, tikrai ne. Psichologiškai kankinti imdavo tada, kai likdavo vieni. Per pietus, jos paruoštus nesigailint pastangų. Viešbutyje Gran Kanarijoje. Iš pažiūros – linksmuolis Hermanas. Psichopatas su nuoširdžia šypsena. Kodėl ji anksčiau nenutraukė su juo santykių? Kaip ilgiau nei metus ištvėrė su žmogumi, šaltu it žuvis? Juhanė negalėjo atsakyti. Dėl sekso? Labas! Meiliau su pneumatiniu grąžtu, negu su užsivedusiu Hermanu. O tai atsitikdavo dažnai. Paprastai kelis kartus per dieną. Rytą, per pietus ir vakare. Hermanui vis užeidavo pavalgius. Dulkindavo ją įsirėmęs į viryklę. Persisvėręs ant skalbimo mašinos. Duše ir vonioje. Bejausmis pumpavimas, po kurio ji likdavo šlapiame vakuume. Nieko panašaus į glamones, švelnumą. O pas-

kui – jokio jaukaus šnabždėjimosi rūkant tą pačią cigaretę. *Būta* išimčių, bet tos išimtys jau virtusios išblėsusiais atsiminimais. Kaip pro rūką ji prisimena meilės naktį Bogstado kempinge, kai jie dar gyveno Šiaurės Triondelage. Kad ir kaip būtų keista, tačiau tai įvyko prieš pat nutrūkstant jų santykiams. Jie atvažiavo į Oslą į laivų mugę Šiolyste. Ten tik juodu ir šūsnis katalogų apie jachtas ir sudedamąsias baidares. Net suėmė juokas.

Juhanė visą laiką glosto Elenei plaukus ir skruostus. Glosto ir glosto.

Aš krūptelėjau. Ar be paliovos glostė *tik* todėl, kad paguostų ir nuramintų? Ar nebuvo čia kokio nors išskaičiavimo, savitikslio geismo? Trumpai tariant, ar nebūsiu tapęs prasidėjusio lesbietiškos meilės ritualo liudininku? Taip gali pasirodyti. Na, ir kas, nematau nieko bloga. Pirmiausia maniau ir dabar tebemanau, jog suaugę žmonės gali pasirinkti kokį tik nori seksą, jeigu nepakenkia kitam partneriui. Be to, šiuo atveju man tai savaime suprantama. Ar gali kas būti natūraliau, kaip į bendrą meilės guolį susibėgusios dvi draugės, kurių ryšiai, saistę jas su kitais, tikrai tapo groteskiški. Štai Elenė – ištekėjusi už žiauraus gyvulio. Neprincipingo, išdavusio idealus, kuriuos privalėjo saugoti ir ginti. Apie Juhanę kol kas galiu tik spėlioti. Apie savo lytinę orientaciją ji galbūt jau susivokė pagrindinės mokyklos sporto salėje. Tačiau galėjai pagalvoti ir taip, kad, ateidami į jos gyvenimą ir išeidami iš jo, visi tie bejausmiai avinai paskatino ją brandžiame amžiuje naujai pasižiūrėti į savo lytį. Taip atsitinka, esu skaitęs.

Na štai, ji jau liovėsi. Papildomos taurės. Vėl užsirūkoma. Apsaugok, Viešpatie, kaip tos moterys rūko! Beje, ap-

sidžiaugiau, kad jos baigė glamonėtis, nors gana saikingai. Kas man mažiausiai rūpi – tai įsivelti į kitų žmonių seksualinį gyvenimą. Tai viena. Antra – juk jas galėjo stebėti ir žmonės, turintys visai kitokį požiūrį į deramus ar nederamus santykius tarp tos pačios lyties asmenų. Ir labai irzlūs žmonės, nevengiantys skleisti paskalų. O tada tik dievai težino, ką darytų gerbiamasis Ragnaras, jeigu tokie dalykai pasiektų jo ausis. Nenoriu net galvoti.

Nusileidžiu į pirmą aukštą. Visuose trijuose butuose tamsu. Atrodo, kad kraštinis iš kairės tikrai tuščias. Kraštiniame iš dešinės gyveno kažkoks Mohamedas Khanas. Viduryje – Arnė Mulandas. Ar gali būti tas Arnė Mulandas, kuris penktoje klasėje mane apvėmė? Jeigu taip, tai į Rigemuros Jolsen ir kitų padorių darbštuolių laiptinę pateko ne to lizdo paukštis. Vaikėzas, dėl smagumo galėjęs apvemti trim metais už save jaunesnį, sugebės iškrėsti daug ką, suprantama, bet ką. Kad jis turėjo reikalų su narkotikais, žinojo visi. Man mėšlungiškai suspaudė pilvą.

Paskui neramiai miegojau.

Kitą dieną po pusryčių nužygiavau į paštą. Tai buvau susiplanavęs jau prieš keletą dienų. Norėjau pervesti nedidelę sumą (320 kronų) į savo taupomojo banko sąskaitą. Po motinos mirties pinigai gulėjo jos naktinio stalelio stalčiuje, bet aš nedrįsau imti ir įsikišti juos į savo piniginę. Pavadinkime tai sentimentalumu.

Truputį po dešimtos įžengiau į paštą. Paprastai tokiu metu būna didesnis sujudimas, bet dabar net keista – ramu. Dirbo trys langeliai. Nedidelės eilės. Įpratau pirmiausia įvertinti atskiras eiles, o jau tada atsistoti į vieną iš jų. Kaip

rodo patirtis, tai gali praversti. Kai kas mano, jog vos nedėsninga, kad priešais eilėje visada stovės asmuo, kuriam reikės pasiųsti didelę pinigų sumą į Botsvaną ir prisipirkti pašto ženklų už kelis šimtus kronų. Tada reikės pradėti įnirtingą diskusiją su paštininku dėl įrašų ant kai kurių pašto ženklų. Aišku, taip gali atsitikti kiekvienam, tačiau juk įmanoma nors kiek apsidrausti. Pirmiausia nereikia sutrikti dėl kai kurių klientų rankose laikomų popierių. Šūsnis spaudinių gali pasirodyti grėsminga, bet įforminami jie akimirksniu. Ne, reikia įsidėmėti klientų akis ir laikyseną. Mėgėjas pasiginčyti išsiduoda spyruokliuodamas ant kojų pirštų. Jis nenustygsta vietoje, norėdamas kuo greičiau pasiekti langelį, kad galėtų kiršinti savo kasdienėmis intrigomis. Jis niekur neskuba, bet iš pirmo žvilgsnio gali tik taip pasirodyti. Jam *niekada* neįdomu, kas vyksta eilėje priešais. Taip pat reikia labai saugotis ir nestoti už moterų, stipriai spaudžiančių rankines prie pilvo. Tose rankinėse gali slypėti daugybė visokiausių pašto siuntų. Pasitaiko žmonių, manančių, jog pašte galima sutvarkyti *viską* – tokie žmonės dažniausiai vilki paltą ir dėvi skrybėlę. Jie atkakliai tvirtina, kad dar praeitą penktadienį kaip tik prie *šio* langelio pagal Norvegijos banko čekį jiems buvo išmokėti pinigai, o dabar primygtinai reikalauja registruotos siuntos, nors neturi su savimi jokio asmens dokumento.

Gana apie tai. Norėjau pasakyti, jog įvertinu kiekvieną eilę. Prieinu prie uždaryto langelio ir dažnai vaidinu, kad man reikia užpildyti kokį nors blanką. Prie jo pasilenkęs, vogčiomis dėbčioju į atskirose eilėse stovinčius žmones, vargu ar tuos greitus dėbčiojimus apskritai kas nors pastebi, bet aš gaunu reikiamos informacijos. Todėl ir dabar,

nutvėręs prie įėjimo įmokos kvitą, nuėjau tarp dviejų eilių tiesiai prie langelių. Žinau, jog kas nors tikriausiai galvoja, kodėl einu neužsipildęs kvito prie tam reikalui skirto stalo, bet aš, atvirai kalbant, nieko nepaisau. Gal kas ir mano, kad esu ekscentrikas. Bet aš ilgai treniravausi, netgi repetavau namuose, ir nieko nepasakysi – rašiklis mano rankoje darbuojasi patikimai ir lengvai. Ne pasipūtėliškai, ne pretenzingai, tačiau aišku, kad aš jaučiuosi kaip namie. Štai šis jaunas vyras gyvena šitame miesto rajone, čia jam viskas pažįstama, saugu, čia jis užpildo blankus ir kvitus taip, kaip laiko reikalinga. Tiesa, stovi tam reikalui skirtas stalas, bet toks jau yra šis vyrukas – jam labiau patinka vieta prie langelio. Jis turi savo stilių, daro tai saviškai. Skubotais, šokčiojančiais judesiais imu pildyti kvitą. Staigiai metu žvilgsnį į šoną, suraukiu antakius – jaunasis vyras greitai skaičiuoja. Ar jam įmokėti dešimt ar dvylika tūkstančių? Tai jie taip galvodami žiūri į mane. Vyrukas neapsisprendžia dėl tūkstantinių banknotų, nes jam iš tikrųjų nesvarbu, koks bus įmokos dydis. Jau buvau beįrašąs „trys šimtai dvidešimt", ir štai pamačiau ją. Rigemurą! Rigemurą Jolsen, įeinančią pro stiklines duris. Kitaip negu aš, ji tuoj pat atsistojo į eilę, ir man pasidarė karšta. Padaręs lanką, nuslinkau nuo langelio ir atsistojau už jos. Pamiršau bet kokius išskaičiavimus, bet kokius svarstymus, kaip būtų galima greičiau atstovėti eilę. Kokia pasakiška pozicija! Akimirksnį būčiau užsižiopsojęs – ir būčiau praradęs vietą už jos eilėje. Vien nuo tos minties pajutau šleikštulį. Ir tikrai kurį laiką jį slopinau, kol galų gale suvokiau stovįs už Rigemuros Jolsen. Prisišliejęs. Arti. Apžiūrinėjau jos robinhudišką skrybėlę iš nugaros. Dešinėje pusėje atkreipiau dėmesį į žalsvai mėly-

ną plunksną, kurios anksčiau nebuvau pastebėjęs. Tamsūs su sidabrinėmis sruogelėmis plaukai gražiai gulė ant palto apykaklės. Palto nugara. Nė pleiskanėlės, nors prie tokios storos medžiagos jos bematant prikibtų. Trumpai tariant, Rigemura Jolsen pleiskanų tikrai neturi.

Rigemura? R-i-g-e-m-u-r-a! Stoviu čia pat už tavęs, Rigemura. Nieko ypatinga. Tai tik Elingas, linksmas vyrukas iš gretimo daugiabučio. Prisišliejęs prie tavęs? Na, leisk man taip pasakyti: iškišęs liežuvį, galėčiau pasiekti tavo skrybėlės kraštą. Neatsigręžk, Rigemura. Stovėk, kaip stovėjus. Tai visų geriausia. Tu priešakyje, o Elingas – už nugaros. Tau aš net neegzistuoju. Esu tamsus langas kiek aukštėliau stovinčiame name. Juoda skylė. Tiesą pasakius, *aš* žinau, kad *tu* mėgsti kepenis ir lašiniuotį ir kad mieliau renkiesi jogurtą su džiovintomis slyvomis negu su vyšniomis. Nesvarbu, Rigemura. Ten – tu, o čia – aš. Prisišlieję, bet kartu ir visiškai atsiskyrę. Kartu, bet atskirai. Man patiko, kaip tu sutramdei Žiurkienę. Po tavo butu gyvena smurtautojas, bet tu to nežinai. Ir net nenutuoki, kad ten guli dvi moterys ir tikriausiai mylisi, kol tas banditas gaudo kitus banditus. Tu turi savo kambarį, savo gyvenimą. Kaip ir aš – savo kambarius. Savo gyvenimą. Pašte tu turi vienokių reikalų, aš – kitokių. Tiesa, greitai spjausiu į juos, nėra ko apie tai galvoti. Rigemura? Tai Elingas. Tai tik Elingas. Stoviu čia pat už tavęs.

Dėmesio, žemiau juosmens ant jos palto pastebėjau pakibusį žilą plauką. Vienišą žilą plauką mėlyname fone. Pašaliečiams gali pasirodyti ir juokinga, tačiau mane tučtuojau apėmė noras turėti šį plauką. Pritvirtintas, pavyzdžiui, prie juodo kartono skiautės ir pakabintas ant baltos sienos

virš rašomojo stalo Rigemuros kambaryje jis, be abejo, atrodytų įspūdingai.

Bet klausimas, kokiu būdu man jį pasiekti. Dabar už manęs jau stovėjo du klientai, ir aš girdėjau, kaip jie diskutavo apie Europos Bendriją. Tikriau sakant, žodis „diskutavo" gal ir netinka. Juodu buvo aiškiai prieš Norvegijos narystę. Pasak jų, nepasitikėjo „aukštais Briuselio ponais". Tvarka, kas man rūpi. Šiuo klausimu *aš* pasitikėjau Gru. Visiška tvarka taip pat ta prasme, kad juodu kažką veikė ir nestovėjo už manęs kurčioje vienumoje, nežinodami ko imtis, nes priešingu atveju būtų domėjęsi tik manimi ir mano elgesiu. Ir vis dėlto buvo ypač svarbu, kad Rigemura Jolsen nieko nepastebėtų. Aišku, galėčiau apsimesti, jog staiga netekau sąmonės. Sukniumbant Rigemuros Jolsen pusėn, bandyti nutverti plauką. Tačiau tada aplink mane, be abejo, kiltų didelė sumaištis. Po tokios akcijos Rigemura Jolsen mane įsimintų. Atsimintų mano veidą. Atsimintų vargšą jauną vyrą, vidury baltos dienos susmukusį pašte. Apie tai papasakotų visiems. Draugams ir giminėms. Kitą kartą, pamačiusi mane prekybos centre, prišoktų prie manęs pasiteirauti apie sveikatą. Ar geriau jaučiuosi? Gal ji ar kas kitas galėtų kuo padėti? Kad ir kaip būtų, ne tokio ryšio norėjau su ja. Visiškai ne tokio. Nenorėjau suteikti rūpesčių, neturėjau jokios teisės taip įsibrauti į jos gyvenimą.

Tačiau plauką norėjau turėti. Nesakau „bet kokia kaina", tačiau, siekdamas jo, buvau pasiryžęs daug kam. Galėjau pasilenkti ir apsimesti rišąs batų raištelį, o liežuvio galiuku vogčiomis bandyti pasiekti plauką. Veikti turėčiau greitai, vos ne kaip chameleonas, kai čiumpa vabzdį, tačiau tokia operacija neperžengia galimybių ribų. Jeigu ne-

pavyktų, kitaip tariant, jeigu kas nors iš stovinčiųjų eilėje pastebėtų mano liežuvį atliekantį tokį neįprastą pratimą, turėčiau dėtis esą mane ištikęs epilepsijos priepuolis. Tuomet mano sumanymui – kaupti informaciją apie Rigemurą Jolsen – tikrai būtų labai pakenkta, bet išsaugočiau garbę ir orumą.

Taigi atsargiai lenkiuosi. Nebandau vaidinti, kad atsirišo kairiojo bato raištelio kilpa. Ne, tik reikia ją truputį pataisyti. Stovintis eilėje vyras pastebi, jog šiek tiek atsipalaidavo batų raištelis. Kadangi tam vyrui vis vien reikia stovėti, o laiko pakanka, jis nusprendžia jį perrišti ir tinkamai suveržti.

Visa tai darau aš. Bet verždamas kilpą, truputį patempiu į viršų kaklą ir matau, kad nuo manęs iki tikslo dar nemažas nuotolis. Mano veidas tėra ties užpakaliu. Norėdamas liežuviu pasiekti plauką, turėčiau ištempti kaklą it žirafa. Apimtas nevilties, kad tik pasiekčiau plauką, bandau atsitiesti (pajuntu skausmus juosmenyje), akimirka – ir kyštelėsiu liežuvį virš apatinės lūpos, tik štai pajuda eilė, nutolindama mėlynąją palto nugarą, ir aš, nerangiai pasvirdamas pirmyn, vos išsilaikau ant kojų.

Na, taip. Nepavyko. Pulti į neviltį nėra reikalo. Laiko turime daug. Ištisas marias. Be to, dabar prasideda svarbūs dalykai, reikia galvoti apie kitką, o ne apie plauką. Kaip tik šiuo metu priėjo Rigemuros Jolsen eilė, ir aš atsidūriau avanscenoje.

Vėl girdžiu jos ramų balsą. Jaučiasi padėties šeimininkė. Pasilenkiu truputį į dešinę ir deduosi apžiūrįs naujus pašto ženklus už stiklinio langelio. Kreiva akimi matau, kaip pro grotelių pertvaros apačią Rigemura Jolsen pastūmėja

išmokėjimo kvitą. Tuo metu girdžiu ją prašant dvidešimties pašto ženklų po 3.50. Kaip asmens liudijimą Rigemura Jolsen paduoda paprastą norvegišką pasą, tačiau, akimirką kažko sudvejojusi, peržiūri pirmą jo puslapį, ir aš perskaitau: „Rigemura Jolsen, 1922 12 24“. Tai viskas, bet kartu ir labai daug. Rigemura Jolsen gimusi per pačias Kūčias! Po kelių savaičių jai septyniasdešimt!

Dabar viskas vyksta greitai. Visu greičiu. Pinigai ir ženklai išduodami, miklūs Rigemuros pirštai viską paima ir sudeda į rankinę. Ir jos lyg nebūta. Tik paskui supratau, kad tikriausiai pats užsižiopsojau, tarsi išsijungiau. Tačiau ten ir tuo metu pasirodė, jog kaip tik Rigemura Jolsen išgaravo, tiesiog išnyko akyse.

Atsipeikėjau pamatęs klausiamą už langelio sėdinčios moters žvilgsnį. Prisimenu, jis buvo žalias. Žalias žvilgsnis po papurusiais raudonais kirpčiukais. Gal prieš mane toji vieniša motina? Lena Ulsen, mažojo Tomo mama. Ne. O gal? Nejučiomis pasilenkiau į priekį, norėdamas į ją geriau įsižiūrėti. Dabar jos burna judėjo, atrodė, tarytum ji kažką sakytų. Mačiau, kaip žiojosi tarti „u“ ir „e“, o akys pasidarė griežtos, gal ir piktokos. Negaliu paaiškinti kodėl, bet pajutau, kad ir mano lūpos buvo betariančios „u“. Neatkišau jų tarsi bučiniui, bet sudėjau taip, lyg tarčiau „u“. Jos rankos neramiai sujudėjo. Geltonu tušinuku ji nekantriai stukseno nedidelę užrašų knygelę. Tuk tuk tuk tuk tuk tuk, kartu tarsi ieškodama ryšio su kokiu nors daiktu ar su žmogumi už manęs. Nespėjau atsigręžti – tik štai pajutau stiprų niuksą į nugarą. Na, nieko sau! Kad nepargriūčiau, buvau priverstas žengtelėti porą nevalingų žingsnių langelio link. Žinau, kad elgiausi gal ir keistai, bent jau taip galė-

jo pasirodyti tiems, kurie nesuprato įvykių visumos, bet vis dėlto su manimi buvo galima elgtis žmoniškai. Nebūtinai apkumščiuoti. Be to, ir skaudėjo. Maudė petį. *Petį?* Bet juk man buvo aiškiai suduota į nugarą. Kaip skausmas galėjo persimesti į petį, jeigu aš gavau smūgį į nugarą? Atsigręžiau išsiaiškinti, tačiau, kad ir kaip būtų keista, už manęs niekas nestovėjo. Žaibiškai lyg pantera atsisukau į langelį, o ten dėl nepaaiškinamos priežasties buvo atsiradę tie Europos Bendrijos priešininkai. Jau ketinau išdėti juos į šuns dienas, tik štai mintis apie Rigemurą Jolsen atgaivino mano sąmonę. Trys keturi šuoliai – ir aš išlėkiau iš pašto.

Ji nebuvo toli nuėjusi. Bet mane išgąsdino tai, kad buvau ją pamiršęs. Klausimas raudonplaukės veide mane tiesiog paralyžiavo. Tiesiog nesuvokiama. Ūmai pasirodė, kad nuo vėjo padvelkė prakaitu. Aštriai prakaitu dvokiantis vėjas bloškė į akis plaukus. Penkiasdešimt metrų priešais mane prekybos centro link tvirtu žingsniu ėjo Rigemura Jolsen. Apsirūpinusi pinigais ir pašto ženklais, ji buvo pasirengusi sutikti naujus kasdienybės iššūkius. Sekiau iš paskos. Gerokai atsilikdamas. Tikriau tariant, kartkarčiais prišokdavau jai arti už nugaros. Taip arti, jog ant palto galėjau matyti tą žilą plauką. Tada vėl leisdavau jai nutolti, kol tarpą tarp mūsų užpildydavo atsitiktiniai praeiviai. Ten eini tu, o aš – čia. Du žmonės pakeliui į ateitį. Vienas Dievas žino, ką ji atneš. OK. Rigemurai Jolsen greitai sueis septyniasdešimt metų. Pagal statistiką žemiškojo gyvenimo buvo likę nedaug. O man? Man trisdešimt dveji. Net neįpusėjęs gyvenimo. Ar suskubsiu prieš Rigemuros Jolsen mirtį sukaupti tiek informacijos, kad galėčiau sakyti, jog pažįstu, suprantu ją kaip kaimynę, kaip žmogų?

Aišku buvo viena: Rigemura Jolsen ėjo prekybos centro link. Apsipirkti? Tuomet ir aš taip pat. Iš karto motinos 320 kronų tapo ne tokios „šventos“. Apsidžiaugiau, kad nepadėjau jų į banką. Dieve mano, kas gi tos 320 kronų? Turiu galvoje banko sąskaitą. O kišenėje jos reiškė tam tikrą saugumą. Netgi galėčiau iš paskos važiuoti taksi iki pat miesto centro, jeigu jai šautų į galvą toks dalykas.

Ji praėjo metro stotelę. Taksi stovėjimo vietą. Praėjo įėjimą į prekybos centrą. Rigemura Jolsen paprasčiausiai nuėjo pas daktarą Franką Frydmaną.

Slampinėjau po centro pasažą. Kuo ji sirgo? Man sudrėko pažastys, aš išsigandau. Prieš akis kilo baisūs vaizdai. Prisiminiau namuose ant žemiausios lentynos visada stovintį sveikatos žinyną. Daugybę metų nebuvau jo atsivertęs, vaikystėje jis man buvo siaubo kambarys. Baisūs nudegimai ant moters žasto. Sifilio žaizdos ant vyro lytinio organo. Visokios *odos ligos!* Spalvotos! Dar ir įvairių bakterijų iliustracijos ir lentelės. Galima pulti į visišką neviltį.

Prašiau Dievo, kad nebūtų kas nors rimta. Jos amžiuje bet kas galėjo tapti katastrofa. Vos tik pagalvojau, nespėjau nė mirktelėti, kaip mane tučtuojau užplūdo mintys apie motinos mirtį. Juk iš tikrųjų daktaras Frankas Frydmanas pirmiausia nustatė motinos ligos simptomus ir nusiuntė ją pas specialistus. Slankiodamas tarp knygyno ir gėlių parduotuvės, galvojau: „Ar *Gru* kada nors buvo praktikuojanti gydytoja? Ar dirbo pagal įgytą specialybę? Pavyzdžiui, ar kišo rektoskopą į Einos siuvėjos, dabar pensininkės, tiesiąją žarną, norėdama viską patikrinti iš arti?“ Mintis pasirodė intriguojanti, juk toks veiksmas kažkuo priminė mano paties veiklą su teleskopu vakarais. Noriu tikėti, kad, prieš

rimtai pasinerdama į politiką, ji buvo praktikuojanti gydytoja. Buvau tikras, jog, tik įgijus tokią patirtį, galima rimtai žiūrėti į Tautą, suprasti kiekvieną žmogų minioje.

Nekenčiu jokių vulgarybių, bet vėlgi: tik iš arti prisispoksojus į rinkėjų išanges, atsiranda gebėjimai valdyti tokią sudėtingą visuomenę, kokia dabar yra tapusi Norvegija. Nepakanka iškrypuoti iš universiteto su glėbiu akademinių liaupsių, kad iš karto galėtum įsitraukti į procesus, lemiančius paprastų žmonių likimą. Tokius dalykus senieji socialdemokratų lyderiai žinojo instinktyviai, manau, kad jie apie tai net nesusimąstydavo. Vieną dieną jie kasė griovius, o jau kitą – sėdo į traukinį ir važiavo į Oslą, tiesiai į Stortingą. Jie tai suprato kaip dvi vieno reikalo, vieno uždavinio puses. Mano nuomone, Gru Harlem Brundtland galvojo taip pat. O kalbant konkrečiai, Gru iš tiesų norėjo, kad Einos siuvėja, pensininkė, toji su žarna, patektų į Europos Bendriją. Kad šimtmečių sandūroje gimusi ir augdama patyrusi nežmoniškas Norvegijos kaimo sąlygas Jurunė Pedersen dabar turėtų galimybę pasidžiaugti Europos Bendrijos siūlomomis gėrybėmis.

Bet lengvai galėjau įsivaizduoti Gru ir kaip poliklinikos gydytoją. Šmaikšti, valdinga, ne per daug gailestinga. Tai gydytoja, kuri *žino*, kas šiame darbe alina, gydytoja, kuri varo lauk visokius aimanuoklius ir hipochondrikus, įkandin paleisdama aštrią repliką. Apskritai, kai neužmiegu naktimis, jau seniai fantazuoju vis apie tą patį. Įsivaizduoju, kad, būdama šalies premjerė ir gydytoja, Gru Harlem Brundtland dar turi galimybę priimti įvairius ligonius. Žmones, kamuojamus nervų ir širdies ligų, dusulio, vidurių užkietėjimo. Sergančius alergija ir inkstų ligomis. Visa

tai, žinoma, tik pašėlusi vaizduotė. Geriau negu bet kas kitas žinojau, koks didžiulis darbo krūvis slegia Gru. Beveik neįmanoma suvokti, kaip ji tai ištveria. Tačiau kiekvieną kartą, vartydamasis sudrėkusiame patale, mėgaudavausi ta mintimi, ji mane tiesiog užburdavo. Pradžiugdavau fantazuodamas apie socialdemokratų vyriausybės moterį premjerę, iš tikrųjų konkrečiai darančią poveikį mūsų, mažųjų žmonių, gyvenimui, švelninančią mūsų kančias, nors ir banalias globaliniu požiūriu.

Jos rankos – ant mano kūno. Stetoskopas. Įkvėpk. Dar giliau. Įkvėpk kiek galima giliau. Štai taip. O dabar iškvėpk. Iškvėpk, Elingai. Burnoje mentelė. Sakyk „aaa". Papasakok apie savo maitinimosi įpročius. Ar tuštiniesi reguliariai? Gal išmatose yra kraujo? O dėl to tavo svaigimo... Su nemiga daugelis žmonių turi tiesiog susitaikyti. Nerekomenduočiau vartoti tablečių. Kraujospūdis vis dėlto *truputį* per didelis. Galvos skausmai *gali* būti dėl.... Venk skersvėjų, Elingai! Venk skersvėjų! Turi labiau mylėti save. Kai pasijunti blogai, tai nereiškia nieko kita, o tik tai, kad organizmas nori pasikalbėti su tavimi. Ne, nepavojinga. Nemalonu, tačiau nepavojinga. Apgailestauju, Elingai, bet tai rimta. Labai rimta. Atvirai kalbant, Elingai, paskutiniai tyrimai... Daug žmonių gyvena su vėžiu, Elingai. Dabar svarbiausia – nepasiduoti. Psichinė būsena vaidina svarbesnį vaidmenį, negu tu manai. Iškvėpk. Gerai iškvėpk. Va taip. Gerklės lašų? Negali būti nė kalbos! Tau, Elingai, reikia daug vaikščioti gryname ore. Ne, Elingai, raminamųjų aš faktiškai niekam neišrašau. Kada pradėjai sausai kosėti? Depresija, sakai? Kaip supranti šią sąvoką? Nusirenk iki juosmens, Elingai. Nusimauk kelnes. Ar skauda, kai spaudžiu... Čia?

Klausinėja moteris, premjerė ir gydytoja Gru Harlem Brundtland. Pašėlusi vaizduotė – na, taip. Bet paskui visada užmiegu.

Kaip pasielgus? Nežinojau, ar daktaras Frankas Frydmanas priima iš anksto užsirašius. Ar man vis dar vaikščioti tarp knygyno ir gėlių parduotuvės, kol Rigemura Jolsen išeis iš daktaro klinikos? Blogiausiu atveju praeis kelios valandos. Ėmiau baimintis, kad galiu kažkuo patraukti kitų dėmesį. Gėlių pardavėja jau susidomėjo manimi, ypač tada, kai paspartinau žingsnį. Antra vertus, visai neblogai ir pabėgioti. Kelia nuotaiką. Dar labiau spartindamas žingsnį supratau, jog mano fizinė būklė geresnė, negu maniau. Nuo gėlių parduotuvės iki knygyno. Nuo knygyno iki gėlių parduotuvės. Mane apėmė beprotiškas džiaugsmas, dievai žino iš kur – juk buvau taip susirūpinęs Rigemuros Jolsen sveikata.

Tada kažkas pašaukė mane vardu. Išgirdau tai labai aiškiai, kai dariau staigų posūkį ties knygynu. Purtydamas rankas, kad atsipalaiduočiau, risnojau atgal gėlių parduotuvės link.

Tai buvo Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus. Įprasta skeptiška šypsena. O gal jis tiesiog drovus? Niekada neperpratau to žmogaus. Paspaudė man ranką ir pasakė kažką apie motiną, aš pastebėjau, kad jam ausyse augo plaukai. Kažkodėl to nebuvau pastebėjęs anksčiau. Koks turi būti jausmas, kai ausys pilnos plaukų? Jis norėjo ištraukti ranką, bet aš nepaleidau; jis vis dar kalbėjo apie motiną, sakė, kad tai labai liūdna, taip, aišku, liūdna, norėjo sužinoti, ar turėjau kokių planų.

Planų? Palauk! Kokių planų? Juk niekas nesėda kurti

planų, kai numiršta motina. Tada jis jėga ištraukė ranką, sakydamas, jog artimiausiu laiku susisieks su manimi. Tikrai nežinojau, ką ir galvoti. Stovėjau ir žiūrėjau, kaip jis pro stiklines duris pradingo Taupomajame banke. Mane apėmė kažkokia negera nuojauta, bet stengiausi apie tai rimtai negalvoti. Buvau susitaikęs su mintimi, kad sielvartą ir netektį turiu išgyventi vienas. Planus kurti galėjo laimingi ir laisvi. Aš prisimenu motiną kaip žmogų – tokią, kokia ji iš tikrųjų buvo, o ne tokią, kokią vaizduoja Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus. Ką jis turėjo galvoje sakydamas „susisieksiu su tavim"? Tas žmogus kupinas keistenybių, kurių pusę būtų galima ir atmesti. Blogiausia, kad jam už tai moka. Gerai moka.

Išbėgau į lauką ir atsisėdau ant medinio suoliuko aikštėje priešais prekybos centrą. Nėra jokio reikalo susidurti su chuliganais centro pasaže, kai galiu sėdėti čia ir jaustis padėties šeimininku. Na, ir kas, kad pamažu kaip reikiant įsilyja. O kaip kitaip – lapkritis. *Nebuvo* šilta. Antra vertus, dažnai pagalvodavau – ir susierzindavau, – kaip mažai ištveria dabartinis žmogus, tikriau sakant, kaip nedaug linkęs pakentėti. Visų pirma šią kritiką priskiriu ir sau. Kiek kartų esu nukabinęs nosį dėl menko fizinio nepatogumo. Būdavo, surūgstu, kai motina paprašo nulėkti į prekybos centrą ko nors nupirkti. Surūgstu ir priešgyniauju, nes lauke stiprokas vėjas. Tokiu oru nenoriu eiti. Nors iš atneštų produktų *ji* pati viena gamins *mums* pietus. Juokinga. Nepriimtina. O kaipgi iki šiol gyveno žmonės šioje šalyje? Dauguma vargo ir sunkiai dirbo nuo ryto iki vakaro. Senųjų vadų vedama darbininkų klasė pamažu pasiekė ir užtikrino dabartinį gyvenimą – visišką socialinę gerovę. O šit Elingas niurzga

dėl to, kad motina paprašė jo padėti „Arbeiderbladet“ į šalį ir nubėgti į prekybos centrą. Neprašė išplaukti žvejoti į fiordą. Arba pašerti jautį. Ne, Elingas raukosi ir niurzga dėl to, kad ji prašo paėjėti kelis žingsnius ir parnešti mėsos ar žuvų, iškeisti į produktus kelis spalvotus popierėlius. O jeigu jis peršlaptų šios nedramatiškos ekspedicijos metu, jos komodoje pilna sausų drabužių. Baisėdamasis dabar mąstau, kaip kvailai mano paniurusi mina atrodė motinai, kuri, aišku, matė visa tai platesniu socialiniu kontekstu. Man gėda. Lietus smarkėjo, vėjas darėsi žvarbesnis, o aš galvojau: na, ir pliaupk! Kiek tik pajėgi! Tegul Elingas gauna, ko nusipelnęs. Tesumoka už savo kvailystes. Tegul bent per nago juodymą supranta gyvenimą, kuris buvo ir tebėra skirtas doriems medžiotojams ir žvejams. Pagalvojau apie Finmarko pakrantę ankstų sausio rytą. Tarkim, apie pusę penkių. Tamsu kaip maiše. Matyti tik putojančių bangų keteros, atlinguojančios iš toli nusidriekiančių ledinuotų tyrų. Ten jie ir plauks. Be jokių garantijų. Nesaugūs. Kažkokia gelda, vadinama valtimi, dar ir priklausančia bankui. Viešpatie, koks buvau išlepęs! Taip buvo išlepę daugelis iš mūsų. O aš pats miegodavau kaip užmuštas iki dešimtos. Suinkšdavau, kai nuleidžiamos kojos pajusdavo vaikų kambario linoleumo šaltį. Niekinau save ir už bausmę nutariau sėdėti kaip tik čia ir ramiai laukti, kol pasirodys Rigemura Jolsen. Stengdamasis suprasti žmones, patiriančius vargus ir kančias, kad tūkstančiai šeimų turėtų ką padėti ant stalo. Jaučiau begalinę pagarbą tiems vyrams ir moterims, kurie, versdamiesi tradiciniais verslais, nenuilstamai tebedirba visuomenės labui tokiais laikais, kai vis daugiau ir daugiau žmonių sėdi kontorose prie rašomųjų stalų.

Rigemura Jolsen išėjo beveik po dviejų valandų. Lietus liovėsi, bet vėjas ėmė pūsti dar atšiauriau. Buvau kiaurai peršlapęs, kojų seniai nejutau. Kad ir kaip keistai skambėtų, savijauta buvo puiki. Seniai taip besijaučiau. Manau, jog greičiausiai ironišku žvilgsniu stebėjau visokius žmones, kaip jie slepiasi nuo liūties. Jaunus ir senus. Vyrus ir moteris. Jie gūžėsi po komiškais skėčiais, kuriuos (iš viso du) vėjas išvertė į kitą pusę ir sulaužė. Šleivomis kojomis jie bėgo ir slėpėsi prekybos centro pasaže arba įėjimuose į parduotuves iš lauko pusės. Aš, Elingas, likau orus.

Tačiau turiu prisipažinti, kad, pamačius pažįstamą Rigemuros Jolsen siluetą, man palengvėjo. Dabar galėjome eiti namo. Galėjau pasinerti į šiltą vonią ir apsivilkti sausais drabužiais, o ji – užkaisti bulves ir galbūt išgerti šlakelį kavos. Kaip tik tada visiškai negalvojau apie tariamas jos ligas. Rigemura atrodė linksma ir žvali, o tai turbūt ir išsklaidė mintis apie konsultaciją pas senąjį motinos daktarą Franką Frydmaną.

Bet namo ji nėjo. Dar ne. Iš pradžių pyktelėjau, bet man palengvėjo, kai pamačiau ją pasukant į prekybos centrą. Tučtuojau pašokau ant kojų. Jos susipynė, ir aš kritau kniūbsčias, bet vis dėlto neišsidrėbiau ant asfalto. Beliko nusijuokti, nors ir baisiai skaudėjo kelį. Taip ilgai išsėdėjęs, juk negali iškart strykteléti aukštyn ir tikėtis, kad viskas bus gerai. Kraujospūdis, matyt, buvo visai nukritęs, kaip sakoma, lyg adatomis badė kojas. Jas skubiai pamasažavau ir atsargiai atsistojau. Tada truputį išsižergęs lėtai nusekiau paskui Rigemurą Jolsen į centrą.

Šiandien čia daug žmonių. Man tai patinka. Lyg vaikštinėtum siauromis Pietų turgaus gatvelėmis. Esu matęs

atvirukuose. Sausakimša gal ir todėl, kad daugelis, nors ir apsipirkę, delsė eiti laukan į žvarbų vėją. Vaikščiojo, taip sakant, ratais. Mintimis grįždavo prie pirktinų produktų sąrašo. Ar pakaks tik vienos žirnelių skardinės? Ar nevertėtų vietoj puslitrinio kokakolos buteliuko paimti visą litrą? Kai pagalvoji, gal vaikams ir nereikėtų gailėti.

Iš muzikos centro sklido „Bridge over the trouble water". Niūniuodamas melodiją, susiradau krepšį. Vežimėlio šįkart nereikia. Raudonas plastikinis krepšys su juodomis rankenėlėmis.

Tas žmonių knibždėlynas kėlė man kažkokį jaudulį. Ne taip lengva pastebėti Rigemurą Jolsen kaip anąkart. Antra vertus, patalpa ne tokia didelė, kad ji pasislėptų nuo mano akylo žvilgsnio. Pieno, sūrių ir jogurtų skyrius? Ne. Mėsos? Irgi ne. Radau ją daržovių skyriuje, dvejojančią tarp raudonos ir žalios paprikos.

Ramiai, Elingai. Per daug nesiartink. Šiandien lengva būti diskretiškam. Tarp mūsų, rinkdamiesi maisto produktus, sukiojosi ne mažiau kaip septyni žmonės. Kad sudaryčiau tikro pirkėjo vaizdą, paėmiau pakelį sausainių su įdaru. Rigemura Jolsen pasirinko raudonų paprikų, pasvėrė jas ir išnyko pieno ir jogurtų skyriaus pusėje. Man buvo įdomu. Ar ims tokį patį jogurtą kaip anąkart, su džiovintomis slyvomis? Ar ją kamavo nuolatinis vidurių užkietėjimas?

Staiga man dingtelėjo mintis, kad aš pats ruošiausi paimti žuvų pudingo ir pulti prie kito lentynos galo. Rigemura ramiai ėjo į priešingą pusę. Didelį ar mažą, Elingai? Didelį ar mažą žuvų pudingą? Ar kaip dešra, ar apvalų? Šie klausimai manęs nė kiek nedomino. Visada pirkdavau įsuktus į ploną plėvelę kaip dešras didžiuosius, bet dėjausi, jog tai

man buvo reali problęma. Vieną po kito pakilojau ranka įvairius pudingus. Patikrinau kainą ir vartojimo laiką. Tuo pat metu žvilgčiojau, kaip gyvuoja ir ką daro truputį nuo manęs nutolusi Rigemura Jolsen. Šį kartą ją domino ne jogurtas, o veikiau įvairūs tepamieji sūriai tūbelėse. Apie šiuos produktus turėjau visiškai tvirtą nuomonę. Sūris su krevetėmis ir joks kitas – labai mėgau sūrį su krevetėmis, ypač per priešpiečius. Sūris su svogūnų laiškais ir su kumpiu – ačiū, ne! Bet Rigemura Jolsen dvejojo. Truputį keista, pagalvojau, juk ji apsispręsdavo ryžtingai.

Tada ir pamačiau. Nepatikėjau savo akimis, tikriau sakant, patikėjau, bet, dievaži, tas vaizdas mane pribloškė. Kai kairė Rigemuros Jolsen ranka buvo bededanti sūrio su kumpiu tūbelę atgal į vietą, jos dešinė leidosi į palto kišenę. O dešinėje rankoje ji laikė tūbelę su ikrų pasta, kurios aš apskritai nebuvau pastebėjęs Rigemurą imant nuo lentynos. Ramiai ir nedramatiškai, be jokios sumaišties ranka pasiekė kišenę, ir didžiosios „Mills" tūbelės su ikrų pasta kaip nebūta!

Apkvaitau. Ėmė pykinti. Ūmai pajutau, kad mano drabužiai peršlapę. Tarsi šią prakeiktą akimirką mane kas būtų apsiautęs ledine plėvele. Iš rankų paleistas žuvų pudingas žlegtelėjo į krepšį, o aš pamaniau: „Ne, Elingai, tai netiesa. Taip tiesiog negali būti".

Tačiau tai buvo tiesa. Rigemura Jolsen – vagilė. Niekinga vagilė. Rigemura Jolsen, kurios adresas Barsuko takas 17 b, prekybos centre ką tik pavogė „Mills" tūbelę su ikrų pasta.

Noriu, kad būtų visiškai aišku: nesu joks niurzgus moralizuotojas, turintis įprotį nuolat ir visur mokyti. Taip pat

nejutau jokio reikalo pradėti garsiai šaukti, kad Rigemura Jolsen būtų sulaikyta. Atvirkščiai. Vien nuo minties pamatyti, kaip skystablauzdis skyriaus šefas su užrašu IRMA ant balto nailoninio chalato nugaros išrengia šią moterį nuogai, mane dar labiau pykino. Antra vertus, elgtis taip, kaip ji ką tik pasielgė, *negalima*. Pirmiausia ji nusikalto mums visiems, mikrorajono gyventojams. Remiuosi parduotuvės direktoriaus žodžiais, sakydamas, kad štai dėl tokių vagysčių galų gale ir pakyla kasdienių produktų kainos. Apie tai jis skaitė pranešimą mokykloje, kai mokiausi aštuntoje klasėje. Ir dar vienas dalykas: jos elgesys – nusikaltimas tai visuomenei, kurios giliai širdyje mes troškome. Kaip suprantu, siekdami savo tikslo – tam tikro visuomenės gyvenimo lygio – mes ne tik ėjome teisingu keliu, bet jau ir buvome visai arti šio tikslo. Tokių gyvenimo sąlygų pasiekėme dėl įtempto politinio darbo. Privalėjome jas išsaugoti dėl mūsų protėvių, privalėjome laikytis nustatyto kurso, kaip buvo daroma prieš mus. Todėl tam tikra prasme Rigemura Jolsen nusikalto ne tik man ir ten buvusiems žmonėms, bet ir Einarui Gerhardsenui, ir tūkstančiams kitų darbuotojų, kurie sugebėjo įgyvendinti šias viltis. Mano motina buvo viena iš jų! Remdamasis tokiais argumentais, kai kas galėjo laukti, kad aš reaguosiu su panieka ir pykčiu, gal ir su neapykanta. Bet taip nebuvo. Toje vietoje ir tuo laiku Rigemurai Jolsen jutau vien nesuvokiamą užuojautą. Labiau negu kada nors anksčiau norėjau ją suprasti. Kodėl ji vogė? Kodėl Rigemura Jolsen nugvelbė „Mills“ tūbelę su ikrų pasta, nesumokėdama už ją? Dėl nepritekliaus? Vargu. Tokį atsakymą paneigia jos puikūs drabužiai. Kartą skaičiau laikraštyje apie laivų savininko žmoną, kurią sučiupo

už rankos vienoje iš prabangių parduotuvių miesto centre. Ji bandė pavogti pigų veidrodėlį. Žurnalistai tada klausė to paties, kaip ir aš dabar: kas pastūmėjo ją taip elgtis? Moteris, ištekėjusi už vieno turtingiausių Norvegijos žmonių, tapo vagiše dėl kokių dvidešimties kronų vertės veidrodėlio. Sulaikymo kaina buvo viešas skandalas, tėvynėje visi klykė iš juoko arba iš pasipiktinimo. Grynai socialiai jai būtų pigiau atsiėję, jeigu pusnuogė būtų nusifotografavusi bulvariniame žurnaliūkštyje. Aišku, lėmė ne pinigai. Nors jos vyras ir garsėjo gobšumu, atsiskaitydamas su Norvegijos mokesčių inspekcija, iš straipsnio buvo aišku, kad vien tik asmeninio tos moters turto būtų pakakę supirkti didžiajai daliai minėtos parduotuvės akcijų.

„Intriga", kaip vienintelį motyvą esą nenoriai pateikusi moteris. „Intriga", pasakiusi, spaudžiama iš visų pusių. „Vagiliauju todėl, kad tuščia kasdienybė neatneša jokių iššūkių, jokios rizikos." Kai dabar mąstau apie šiuos žodžius, prieš mane veriasi praraja. Tąkart tik suprunkščiau. Garsiai skaičiau straipsnį motinai, ir abu, tyčiodamiesi iš viso to, pasijuokėme. Tačiau dabar žvelgiu žemyn į bedugnę. „Vagiliauju todėl, kad tuščia kasdienybė neatneša jokių iššūkių, jokios rizikos." Ar taip manė ir Rigemura Jolsen? Pajutau besitvenkiančias ašaras.

Grįžęs namo, ilgai gulėjau šiltoje vonioje. Vis dar neatsitokėjau nuo centre patirto šoko, pasipiktinimo tuo, kad viskas yra *kitaip*, negu gali atrodyti iš pirmo žvilgsnio. Nespėji susikurti plano, pagal kurį galėtum gyventi, tik štai jis jau subyra į šukes. Ar ne staiga Ragnaro Lieno žiaurumas užgriuvo mane? Vieną akimirką maniau, kad pro teleskopą

stebiu prieš akis atsidūrusią eilinę alkoholikų porą, o štai kitą – iš vietos nelauktai pakyla Ragnaras Lienas ir smogia Elenei į veidą. Taip pat su Elene Lien. Vieną akimirką atrodė, kad jos aplankyti atėjo paprasčiausia draugė. O kitą – tapau lesbietiškos meilės liudininku. O Rigemura Jolsen? Negalėjau jos suprasti. Kodėl ji prekybos centre pavogė tūbelę su ikrų pasta? Ir ne tik ikrų tūbelę. Manęs niekas neįtikins, kad tai atsitiko pirmą kartą. Ką mačiau, nebuvo debiutas. Vien tai, kaip ji nesvyruodama įsikišo tūbelę į kišenę, rodo, jog savo amatu ji verčiasi nesibaimindama. Prieš tą prakeiktą ikrų pastą į tamsiai mėlyno palto kišenę jau buvo nukeliavę įvairūs kiti dalykai. Agurkai, dešros, kriaušės ir slyvos, mineralinio vandens buteliai. Fasuotas desertinis sūris, šaldytos žuvys ir sveriamos trešnės. Ką ji *darė* su tuo maistu? Nors man ir nebuvo svarbu ką, bet pasijutau apie tai mąstąs. Svarbiau buvo sužinoti, kas žmogų, kuris, sprendžiant iš visko, elgiasi protingai ir normaliai, pastūmėja atlikti grynai asocialius veiksmus. Bet visų svarbiausia – padėti tam žmogui atsistoti ant kojų. Ir ne tik Rigemurai Jolsen. Jaučiau, kad moraliai nepateisinama vien tik stebėti Ragnarą Lieną ir tirti jį iš tolo. Tai, kad juos *mačiau*, sekiau jų veiksmus, mane irgi įpareigoja. Nieko nuostabaus, jog visiems tiems žmonėms, taip pat ir Hariui Elsteriui, reikėjo vienokios ar kitokios paramos, pagalbos, kad jie galėtų grįžti į tikrąjį kelią. Iš tiesų neturėjau jokio pagrindo įtarti Hario Elsterio smurtaujant prieš moteris ar vagiliaujant prekybos centre. Apskritai jokio pagrindo kuo nors jį įtarti. Tik štai, jeigu Rigemura Jolsen nuklydo nuo kelio dėl tuščios iššūkių stokojančios kasdienybės, tai ir toks žmogus, kaip Haris Elsteris, galėjo būti atsidūręs prie

pavojingos ribos. Be abejo, visai įmanoma, kad jis mėgavosi ilgomis valandomis prie radijo imtuvo, ir visai įmanoma, kad transliuojamas interviu su Gru Harlem Brundtland buvo jam grynų gryniausia vitaminų dozė. Tačiau, pamatęs gėdingą Rigemuros Jolsen akciją, pamaniau, kad gali būti ir atvirkščiai. Tai, kas man ligi šiol atrodė kaip idealus gyvenimas: vyresnio amžiaus moteris nuosavame blokinio namo bute, prie arbatos ar kavos puodelio mėgstanti žiūrėti laidas apie Afrikos gyvūnus, galėjo būti ir vaizdas, slepiantis pragaištingą iliuziją. O Turė ir Guna Almosai? Ar iš tikrųjų jie gulėjo miegamajame ir mylėjosi? Ar taip pat ir jie slėpė kažką, kas nemėgsta dienos šviesos? Nekalbu apie įvairias žavias kartu gyvenančių artimų žmonių paslaptis. Ar meilės žodelius, kuriuos jie atsigulę kužda vienas kitam į ausį. Ne tai turėjau galvoje. Mintys sukosi greičiau apie iškrypimus ir kriminalus. Manęs nedomino sunkūs nusikaltimai. Nedaug kas kooperatinio namo bute praleidžia vakarus planuodamas banko apiplėšimą. Bet ar mažai buvo tokių, kurie laužė galvą, kaip išsisukti nuo mokesčių ar susikombinuoti iš valstybės pašalpą, kuriai gauti neturėjo jokios teisės?

Galvojau ir apie savo vaidmenį šioje situacijoje. Stebėtojas miško pakraštyje. Kažkokių aukštų minčių apie save neturėjau, didybės manija tikrai nesirgau. Buvau tautos dalelė, žmogus iš daugiabučio socialdemokratinėje Norvegijoje. Vis dėlto nebuvo galima paneigti, kad, užsiėmęs poziciją ant „tiltelio“ prie teleskopo, įgydavau kažkokį ypatingą vaidmenį. Tai, ką mačiau, įkūnijo mūsų protėvių svajones, jų viziją apie ateities kartų gyvenseną. Tapdavau dievu, prieš kurį atsiskleidžia vaizdas į rojų. Tiesą pasa-

kius, tas vaizdas ypatingo pasitikėjimo nekėlė, jokios galios valdyti ten veikiančių dalyvių neturėjau ir man to nereikėjo. O vis dėlto... Kadangi jau užplūdo tokios mintys... Ar galėjau leisti Rigemurai Jolsen vagiliauti tol, kol tai iškils aikštėn? Ar turėjau kokią nors teisę leisti Ragnarui Lienui smurtauti toliau, kol kas nors rimtai nutiks jo žmonai? O kaip visi kiti? Ar teisinga nusiraminti ir galvoti, kad daugelis jų – tikriausiai ganėtinai padorūs piliečiai, kai man nedavė ramybės giliai slypinti nuojauta, jog visa ta šutvė turi nuodėmių? (Arnės Mulando atveju šis nerimas peraugo į netikrumą.) Ar būtų įmanoma, aišku, labai diskretiškai, bent jau pabandyti nukreipti visus juos teisinga linkme? Toli gražu nesu tobulas. Bet manau, kad, nepaisant visko, privalu laikytis tam tikrų normų. Reikalingas idealas, kurio būtų galima siekti. Kaip Rigemura Jolsen turėtų toliau gyventi, jeigu visi sužinotų, kad toji efektinga moteris, elegantiškoji Rigemura Jolsen iš tikrųjų yra vagilė?

Nusimaudęs pavakarieniavau. Vieną riekę – su liesu sūriu, vieną – su servelatu ir du – su žuvų pudingu. Išgėriau šalto pieno. Termosą pasiėmiau su savimi į Rigemuros kambarį. Tą vakarą tikėjausi ant vienos baltos sienos pakabinti plauką, tačiau tikrovė pasirodė esanti kitokia. Gana. Šansų gali pasitaikyti ir vėliau.

Truputį nusivyliau, nes Barsuko tako daugiabutyje nieko nevyko, bet buvo dar ankstus vakaras. Hanso ir Mari Jespersenų namuose – tamsu kaip įprasta. Jie, matyt, smaginosi kuriame nors iš Benidormo barų. Arba kirto vietinę paeliją populiariame restorane. Įdegę, pertekę E vitaminų. Rigemuros Jolsen bute šviesa degė virtuvėje ir svetainėje, bet jos pačios nebuvo matyti. Palaukęs dešimt minučių,

nukeliavau pas Turę ir Guną Almosus, jaunavedžių porą. Tamsu kaip naktį. Įsivaizdavau juos susiėmusius už rankų kino salėje miesto centre. Paskui – ką nors gurkšnojančius, gal ir užkandžiaujančius. Dalydamiesi pusiau porciją salotų su vištiena, jie aptaria Polo Niumano vaidmenį. (Spėju, kad šio vaidybą labiau vertino ji negu jis.) Ką gali žinoti, gal Turė Almosas ir buvo linkęs truputį pavyduliauti. Sėdėjo paniuręs. Nuleido nosį vien todėl, kad ji mestelėjo repliką apie mėlynas Niumano akis? Ne, jis negali būti toks vaikiškas. Gal truputį paniuręs, tačiau ne surūgęs. Tas vyras turėjo žinoti, jog šiuo atveju pavyduliauti būtų juokinga, tačiau jis vis vien nesugebėjo natūraliai šypsotis, klausydamasis Gunos sapaliojimų apie Polą. Jis ir nepavyduliavo, ne ten šuo pakastas. Reikalas tas, kad tiesiog nebuvo per daug linksma. Jis nuobodžiavo. Ir anksčiau keletą kartų teko išklausyti panašių dalykų, tikriau, dažnai. Karščiuotis nebuvo jokios priežasties, jis ir nesupyko. Kai bandė rimtai aiškinti apie operatoriaus sąmoningai panaudotus kameros rakursų ir šviesos efektus, o tai atsitiktinai išmanė, Turei Almosui pasidarė kiek apmaudu, kad Guna į tai atsakė paaugliškai kikendama ir taukšdama kažkokius niekus su aiškia seksualinių fantazijų potekste. Ar jis žino, kad Polo Niumano hobis – lenktyniniai automobiliai? Brangioji, juk retsykiais pavartau iliustruotus žurnaliukus. Ak tu, Viešpatie, Guna, man visiškai nerūpi, kad laisvalaikiu kai kurie vyrai paprasčiausiai važinėjasi falo simboliu. Bet turiu prisipažinti, jog nelabai suprantu, kodėl tokie dalykai atrodo taip patrauklūs moterims. Maniau, kad jūs esate jau galutinai atsikračiusios tų iškreiptų idealų?

Na, ką tu, Ture! Ji ne tą norėjusi pasakyti. Ar jis užpyko?

Ne, neužpyko. Svarbu ne tai, ką ji *norėjusi* pasakyti. Jis turėjo remtis tuo, kas buvo pasakyta.

Dabar Guna ištiesia savo šiltą ranką ir uždeda ant jojo. Savosios jis neatitraukia, nes tai reikštų karo paskelbimą, tačiau, nutaręs, kad jau laikas užsirūkyti, siekia cigarečių pakelio. Užsidegęs cigaretę, nebededa rankos ant stalo. Ten lieka gulėti jos vieniša ranka, ant baltos staltiesės rausvu smiliaus nagu jinai ima braižyti smulkias gėlytes, pokalbis greitai nutrūksta ir stoja iškalbinga tyla.

Taip, žinoma. Netrukus jie pareis namo. Bent jau vienas iš jų.

Haris Elsteris sėdėjo savo vietoje, kaip ir vakar. Tik šiandien buvo apšviestas melsvos televizoriaus šviesos. Nejudėdamas it sustingęs, jis leidosi kalbinamas slenkančių ekrane vaizdų. Negaliu paaiškinti kodėl, bet jis kažkaip privertė mane susigėsti. Niekada gyvenime man neteko sutikti indėno. Bet dabar jį priminė Haris Elsteris. Nors ir sėdėjau vienas skyrium, bet kažkodėl jaučiausi taip, lyg drumsčiau jam ramybę. Haris Elsteris. „A Sitting Bull“. Vienas Dievas žino, kas vyko kaip tik šiuo metu jo intelektualinės medžioklės plotuose. Ragnaro ir Elenės Lienų bute tamsu. Lena Ulsen tikrai namie, bet jos pačios nematyti. Tikriausiai ruošiasi guldyti mažąjį Tomą. Sugrįšiu, kai ši nedrumsčiamos ramybės valandėlė bus pasibaigusi.

Su Arne Mulandu ir Mohamedu Kanu dar neteko susipažinti. Tikriau sakant, kaip esu minėjęs, įtariau, jog prieš daugelį metų mūsų su Arne Mulandu keliai buvo susikryžiavę. Žinojau, kad, baigęs mokyklą, jis persikėlė į kitą

šalies kraštą, tiksliau – į Hionefosą, bet atrodo, dabar bus grįžęs ten, kur jo šaknys. O man tai nepatiko. Tiesa, pas jį tamsu kaip maiše, bet tai nieko nekeitė. Palaikiau tuos, kurie teigė, kad mikrorajonai turi būti atviri visiems iki vieno, juk tokia, mano nuomone, ir buvo šių statybų sumanymo dalis. Tačiau Arnė Mulandas toks jau žmogus, kone nuosekliai piktnaudžiaujantis jam duotomis galimybėmis. Taip, iš tikrųjų norėčiau pasakyti dar daugiau: jis *apspjaudė* rankas, kurios jį išugdė, sutrypė idėjas, kuriomis grindžiamas šis Oslo pakraščio mikrorajonas.

Mat Arnė Mulandas buvo chuliganas. Ne. Chuliganas – per švelnu. Arnė Mulandas buvo nusikaltėlis. O jeigu pasakytume nemalonią teisybę: iš chuligano Arnė Mulandas išaugo į grynakraujį banditą. Kaip jau minėjau, nesu koks nors dirglus moralizuotojas. Čia gyvenant juo netampama. Bet buvau ir esu tos nuomonės, kad žmonių elgesys turi turėti tam tikras ribas. Jų reikia laikytis bent jau tada, kai individualūs kieno nors poelgiai pasireiškia bendraujant su kitais. Tai tinka mums visiems, nesiverčiantiems iš kailių medžioklės Aliaskoje. Gyvename drauge vienas su kitu, dažnai nedidelėje erdvėje. Tad ir negalima gabenti vežimais uždraustų kvaišalų. Tad ir negalima tvirtinti, jog sueitis su rektoriaus Remsrudo dukterim įvyko jai laisvai apsisprendus, kai iš tikrųjų ji buvo gėdingai išžaginta. Tad ir negalima užpuldinėti senių ir neįgaliųjų metro stotyse. (Atsimenu, kaip kartą jis *nusišlapino* ant aklojo, pirma atėmęs iš jo baltąją lazdelę ir nuvijęs į mišką jo šunį.)

Chuliganą tikriausiai kaip nors pakęsčiau. Viešpatie, juk čia užaugau su daugybe chuliganų. Su rankinių vagišiais, klijų uostytojais, simuliantais, įsilaužėliais. Kažkiek su tuo

buvo susitaikiusi ir tuometinė tėvų karta. Tačiau tam susitaikymui buvo viena sąlyga. Reikėjo nedelsiant liautis krėtus visokias šunybes, kai tau pirmą kartą pasiūlydavo dirbti, pavyzdžiui, vairuotojo padėjėju. Vos tik įžengdavai į suaugusiųjų gyvenimą, privalėjai liautis kvailioti. Kad ir kaip būtų, tam paklusdavo didžioji dauguma. Bet kai kas pasirinko kitą kelią, todėl tapo daugiau ar mažiau liūdnai pagarsėjusiais nusikaltėliais, ir, deja, negali kilti jokios abejonės Arnę Mulandą buvus vieną iš jų. Ir jeigu jis dabar grįžo į senąsias medžioklės vietas, reiškė, kad galime tikėtis, jog mums teks laukti gerokai padidėjusio nusikalstamumo. Atsirado Arnė Mulandas, matyt, neseniai, nes dar nesu jo matęs. Bet jis tikriausiai tas pats anų laikų Arnė Mulandas. Ir vėl atsakomybė. Turėjau informacijos, ir klausimas, kiek ilgai galiu jos neatskleisti, buvo ir tebeliko moralinio pobūdžio. Savaime suprantama, pirmiausia tai įpareigoja mane būti ypač atsargiam. Netgi toks banditas kaip Arnė Mulandas galėjo pasikeisti. Nors ir nelabai tikėtina, tačiau visai galimas daiktas. Sėdėdamas kameroje, Arnė Mulandas gal truputį ir pagalvodavo. Ar tikrai šitaip noriu nugyventi gyvenimą? Ar noriu ir toliau gyventi taip, kad logiškas tokio gyvenimo padarinys būtų vis nauji įkalinimai? Ar šioje šalyje su varganais keturiais milijonais gyventojų apskritai įmanoma verstis smurtu bei plėšimais ir niekada nereikėtų trauktis? Ne, Arne, tai neįmanoma. Statistika tau prieštarauja. Retsykiais ką nors nukniaukti nėra labai pavojinga. Tačiau kriminalinė veikla kaip gyvenimo būdas, – toks dalykas tikrai neišdegs šioje šalyje. O kaip su senoliais? Tais dviem nuo darbų kuprotais vargdieniais, tūnančiais dabar namie? Mat kiekvieną kartą teisėjui stuktelėjus plaktuku į

ąžuolinę trinkelę, prie jų amžiaus tu pridėdavai dar kelerius metus. Nuo pat vaikystės sukūrei jiems košmarą. Dabar tu – suaugęs vyras, o senoliai greitai mirs. Ar nederėtų tau jų gyvenimo saulėlydyje pasikeisti ir parodyti nors kiek nuoširdumo? Ar būtina išėjus į laisvę tuoj pat nusigerti ir imti siausti su senais sėbrais? Kodėl gi negalima išsinuomoti mašinos, pavyzdžiui, kad ir raudonos „Mazdutės", ir nuvažiuoti su motina ir tėvu prie Tyrifiordo? Išgerti puodelį kavos kokioje nors senoje pakelės kavinėje. Arba kukliai papietauti: kotletai su bulvėmis, žirnių košė. Tėvui – bokalas alaus, motinai – vandens stiklinė su ledo gabaliukais. Juk reikia ne tiek daug. Nebūtina dėtis atgailaujančiu sūnumi paklydėliu. Tavo artumo – štai ko reikia motinai, žinojimo, jog tai jos berniukas dabar išsinuomojo automobilį, kad, prieš Viešpačiui ją pasiimant, galėtų dar kartą pamatyti fiordą. Jai nereikia ilgų aiškinimų, *kodėl* tu trynei geriausio draugo veidą į peleninės šukes, kol šis tapo nebeatpažįstamas. Jai visai neįdomu, kad jūsų su Beate santykiai pasikeitė taip, jog išgėręs butelį degtinės sumanei šaudyti iš šratinio šautuvo į jos brolį. Savojo berniuko Arnės – štai ko reikia motinai. Gerojo, mažojo berniuko Arnės. Arnės dar prieš spuogus, prieš kvaišalus, prieš smurto orgijas ir prieš užsitęsusius tardymus policijoje. Mat kitaip motina nėra motina, jei nenorėtų tučtuojau užmiršti dvidešimties skausmingų metų, skiriančių tuos laikus nuo šiandien. Tas mažutis Arnė, kuriam davė krūtį ir šluostė užpakalį, stebuklingai ėmė ir virto šią akimirką suaugusiu vyru, važinėjančiu aplink fiordą išsinuomota „Mazda". Laisvas kaip paukštis visą savaitgalį. Dvidešimties metų ašarų ir dejonių kaip nebūta, kas gi dabar darosi su ja? Štai važiuoja kartu

su tėvu aštuoniasdešimties kilometrų per valandą greičiu, o Arnė juos vaišina vafliniu skanėstu ir sūriomis pastilėmis nuo kosulio!

Ar ilgomis naktimis kameroje Arnei Mulandui iškildavo toks vaizdas? Ar jis, kaip ir dažnas kitas kalinys, pasinaudodamas kalėjimo administracijos suteiktomis atostogomis, ne tik nuveždavo motiną su tėvu prie Tyrifiordo, bet ir sėdėdamas už grotų pasirengdavo mokyklos egzaminams? Ar svajodavo tapti interjero architektu, atsivėrus vartams į laisvę? Arnė Mulandas *tapo* interjero architektu? Intriguojanti mintis.

Bet rimčiau pažiūrėti į šiuos spėliojimus man nepavyko. Supratau, jog taip galvodamas apie Arnę Mulandą tikriausiai elgiuosi neteisingai. Tačiau susidaryti vaizdą, kaip Arnė Mulandas už grotų leidžia laiką, planuodamas naujus nusikaltimus, man buvo kur kas lengviau. Kadangi pažinojau Arnę Mulandą nuo vaikystės, man buvo visai paprasta įsivaizduoti jį kaip beprasmiškos įkaitų dramos dalyvį. Kokakolos buteliu smogia apsauginінkui per miego arteriją. Reikalauja staltiesės ant plastikinio stalelio ir dvigubos aviečių uogienės porcijos. Arnei visada rūpėjo apčiuopiami dalykai. Kad galėtų palytėti, dar geriau, pasisavinti ar užgrobti. Tokį žmogų kaip Arnė Mulandas daugiau ar mažiau išprovokuoja laikrodžių parduotuvių vitrinos. Kažkas už stiklo išdėlioja auksinius laikrodžius, kad pastūmėtų jį imtis veiksmų. O Arnė Mulandas labiausiai nori turėti ramybę. Tačiau ar tai įmanoma, kol galingai ir nuosekliai jam priešinasi visas miesto prekybininkų luomas? Ir ne tik prekybininkų. Jei vasaros dieną pasirodydavo mergina prašmatniomis kojinėmis ir mini sijonėliu, toji

mergina taip pat tapdavo dalimi plano, kaip vėl sučiupti Arnę Mulandą į tinklą. Kai tikrovė tokia, apmaudu būti kalinamam. Taip, man atrodo, kad Arnės Mulando viduje susikaupė daug pagiežos. Jis buvo pagiežingas vaikas, o dabar – pilnas pagiežos suaugęs žmogus.

Tame bute kažkas atsitiko. Svarstydamas Arnės Mulando reikalus, pro teleskopą visą laiką stebėjau jo svetainės langą. Už jo – vos įžiūrima languota užuolaida. Dabar pamačiau, kaip ten įsižiebė silpna šviesa, tikriausiai uždegta prieškambaryje. Arnė Mulandas parėjo namo. Slinko laikas, bet daugiau nieko neatsitiko. Tik prieškambaryje vis dar degė blausi šviesa. Ar įprasta grįžus namo įjungti šviesą tik prieškambaryje? Tualete šviesa nedegė, taigi ten neverta ieškoti paaiškinimo. Nebent jam geriau patiko sėdėti tamsoje. Bet vis dėlto sunku tai įsivaizduoti, nors iš Arnės Mulando, tiesą pasakius, galima laukti bet ko. Ir štai staiga kažkas šmėstelėjo dešinėje šviesos šaltinio pusėje. Dar kartą. Ir dar kartą. Gal į namus įnešamos kontrabandinės prekės? Išnešamas lavonas? Viena aišku – ten nepramogavo į balių sukviesti svečiai.

Daugiau nieko neįvyko. Palaukiau pusvalandį – nieko.

Man ir anksčiau ne kartą buvo atėjusi į galvą viena mintis, bet tik dabar nuėjau ir atsinešiau telefoną. Prieš kelerius metus motina visą žiemą sirgo, todėl savo miegamajame prisijungė telefoną. Dabar bus galima juo pasinaudoti. Kai tik jį įjungiau ir atsinešiau ant „tiltelio“, pajutau, kad pasielgiau teisingai. Telefonas. Teleskopas. Telefonų knyga. Centralizuoto valdymo pultas. Kadangi šviesos įjungti negalėjau, reikėjo toliau tobulinti šį valdymo pultą. Nubėgau į koridorių ir atsinešiau savo mielą senąjį lietpaltį, o iš

apatinio komodos stalčiaus išsiėmiau kišeninį žibintuvėlį, kurį per devynioliktąjį gimtadienį man padovanojo motina. Baterijos buvo nusėdusios, bet tai nesvarbu, nes tokios pat baterijos maitino virtuvėje stovintį tranzistorių, kurį padovanojau motinai per 1979 metų Kalėdas. Grįžęs atgal ant „tiltelio“, arba, kaip dabar mėgau vadinti, prie centrinio valdymo pulto, ant galvos lyg palapinę užsimečiau lietpaltį. Kai dabar apžiojęs burnoje laikiau žibintą, o telefonų knygą – ant kelių, turėjau laisvas rankas. Tiesa, žibintas buvo toks didelis, kad skaudžiai plėšė burnos kampučius, bet man vis tiek atrodė, jog geriau sėdėti čia nei apšviestoje svetainėje. Tai, ką veikiau Rigemuros kambaryje, buvo visai kas kita nei sumuštinių ruošimas ar laikraščių skaitymas.

Arnę Mulandą telefonų knygoje radau nesunkiai. Ir galbūt dabar labiau įniršau negu anąkart, kai pamačiau, jog Ragnaras Lienas – policininkas. Mat Arnė Mulandas buvo įrašytas kaip *inžinierius.* Viešpatie, pagalvojau. Tik pamanykit, kaip ilgai jis sėdėjo! Ką gi jis po galais *pridarė?* Arnė Mulandas, mikrorajono siaubas, tapo inžinieriumi. Visa tai, aišku, siejosi su nužudymu. Žinojau, kad Arnei Mulandui labai nesisekė mokytis. Nuteistas penkeriems ar šešeriems metams kalėti, jis negalėtų užbaigti tokių sunkių studijų. Nužudymas arba dideli narkotikų kiekiai. Nužudymas *ir* narkotikai?

Surinkau numerį.

Pasigirdo signalas. Skambėjo ilgai.

Jau buvau bepadedąs ragelį, tik štai kažkas atsiliepė.

– Alio, čia Mulandas?

Balsas buvo visai nepanašus į Arnės Mulando balsą. Tiesą pasakius, visiškai svetimas. Net neįtikėtina, pagalvo-

jau, kaip metai gali mus pakeisti. Ar Arnės Mulando balso tembrą galėjo pakeisti tas ilgas beveik visiškos izoliacijos laikotarpis? Mane nustebino ir tai, kad jis baigė sakinį tarsi klausdamas. Aiškinti būtų galima įvairiai, bet buvo akivaizdu, jog nuskambėjo kažkoks netikrumas. Nemanau, kad jis būtų abejojęs dėl savo tapatybės, ne tai turiu galvoje. Tačiau klausiamoji intonacija vis dėlto rodė šiek tiek palaužtą savikliovą. Gal ir nekeista, jei atsižvelgsime į šito žmogaus išgyvenimus. Bet vis tiek intonacijos ir kelių ištartų žodžių nebuvo įmanoma visiškai susieti su tuo Arne Mulandu, kurį apskritai pažinojau. Griežtai ir piktai ištartas „Arnė!" būtų panašiau į tai, ką įsivaizdavau. Arba trumpas drūtas: „Ko reikia?" Tačiau patys žodžiai ir jų ištarimas rodė kažkokį nuolankumą, kuris suvirpino man širdį. Tarsi jo kalboje būtų slypėjęs nusižeminimas. Jis buvo pavargęs. Baisiai pavargęs. Atrodė, lyg kas jį būtų prikėlęs iš gilaus miego.

– Alio?

Nuoskaudą pajutau dar ryškiau. Vaizduotėje iškilo kosmosas. Begalinis kosmosas su miriadais žvaigždžių ir planetų, su beribe erdve. Šioje nesuvokiamoje begalybėje išvydau ant smiltelės stovintį vienišą žmogų, išgirdau, kaip jis dvejodamas ištarė „alio", po kurio pakibo nebylus klaustukas. Ir mane tučtuojau užliejo gailestis. Norėjau pasakyti: „Arne! Čia tavo draugas, Elingas. Pamirškime, kas buvo". Kadangi, nuskambėjus klausiamam „alio", tuštumoje įsivyravo tokia neišmatuojama vienatvė, jog aš nejučiom nulenkiau galvą. Taip, jis – banditas. Bet vienišas banditas. Nuogas paradoksų kupiname pasaulyje. Primušęs artimą

ir žiauriai pasielgęs su juo, už grotų galėjai patekti daugeliui metų. Tačiau per karą tie patys veiksmai galėjo atnešti tau garbę ir šlovę. O ar negalima įsivaizduoti, kad iš prigimties kilniaširdiškumu apdovanotas Arnė Mulandas tiesiog nematė ribų, kurių mes visi nesunkiai paisome? Kai prisimenu, tas vaikėzas, būdavo, tikrai visada trykšdavo kažkokiu gyvenimo džiaugsmu. Taip, vaikėzas. Netgi tais atvejais, kai patirdavau ypatingą žiaurumą, jo veiksmus lyg šešėlis gaubdavo kažkoks vaikėziškas žavesys. Dėl tos kibirkštėlės akyse auka dažnai atleisdavo jam dar neatslūgus paralyžiuojančiam skausmui po pirmojo smūgio. Tiesą pasakius, atleisti jis paprastai priversdavo jėga. Priversdavo grasinimais vėl imtis smurto. Tačiau kas gi slypėjo už to noro gauti atleidimą? Ar tas atleidimas, šiurkščia jėga išgautas iš atsitiktinės aukos, tikrai pakeisdavo atleidimą, kurio sau Arnė niekada negalėjo duoti?

– Alio?

Ir vėl. Man toptelėjo į galvą mintis, jog šis žmogus nedarė nieko kita gyvenime, tik šaukė klausiamą „alio" jį gobiančiai kosminei nakčiai. Kad jis niekada neprašė nieko kita, tik to, kad aplinka patvirtintų jo buvimą. Aš – ir visi kiti – nesugebėjome jam to patvirtinti.

O aš ir dabar nesugebėjau.

Jam kartojant „alio", jutau akyse tvenkiantis ašaras; pravėręs burną, apsilaižiau, bet kad ir kaip būčiau norėjęs, tos saugumo garantijos jam suteikti nesugebėjau. Net alsavimo negalėjau jam dovanoti. Sulaikęs kvapą ir užmerkęs akis jutau galvoje kylantį nepakeliamą spaudimą. Padėk ragelį! – galvojau. Dėl Dievo meilės, padėk ragelį, arba aš sprogsiu.

Pagaliau jis padėjo ragelį. Žagsėdamas gaudžiau orą, o skruostais riedėjo ašaros. Neverkiau, bet jos riedėjo.

Kodėl jam paskambinau? Aiškaus atsakymo neradau, bet nujaučiau, jog dėl to, kad sutraukyčiau veiksmų grandinę, kuri pagaliau galinti pakenkti ir Arnei Mulandui, ir mums visiems. Ir vis dėlto nepaisydamas sutrikimo buvau pradėjęs *veikti*. Ir veikiau tikrąja žodžio prasme diskretiškai. Tiesa, į Arnės Mulando gyvenimą įsikišau. Tačiau artinausi prie jo žmoniškai. Atsargiai pradėjau procesą, kurio perspektyva tikėjau. Arnės Mulando atvejis tikrai nebuvo beviltiškas. Savo ryžtingu skambučiu žengiau pirmą žingsnį, nukreipdamas Arnę Mulandą privalomų normų link. Nežymus priminimas, kad jis nėra paliktas vienas su savo sunkumais.

Pas Mohamedą Kaną buvo susirinkusi vyrų draugija. Ir ji nevengė viešumos. Jei Mohamedas Kanas ir turėjo kokias nors užuolaidas, tai jų visai nebuvo matyti. Pas Mohamedą Kaną viskas vyko atvirai, degant visoms svetainės lempoms. Kuris iš sėdinčių aplink stalą keturių vyrų – Mohamedas Kanas, kol kas negalėjau atspėti. Juos visus vienijo rytietiškos kilmės bruožai; kaip spėju, jie buvo iš Pakistano. Juodi žvilgantys plaukai ir standūs ūsai. Mačiau, kad jie įsitraukę į pokalbį, nes kilnojo rankas ir pirštus, norėdami pabrėžti tai, ką sakė.

Ką žinojau apie šiuos žmones – „naujuosius tėvynainius“, kaip dažnas juos vadino? Ne kažin kiek. Bandydamas įsivaizduoti, apie ką sukosi jų pokalbis, tučtuojau pasitelkiau stereotipus. Visai nevalingai į galvą lindo mintis, kad jie svarstė šešiolikamečio paauglio vedybas. Kada tėvui dera pranešti sūnui, jog šeima rado jam tinkamą žmo-

ną? Ar teisinga jam pasakyti, kad geriausiu atveju išrinktosios išvaizda primena buldogą, o jos būdą apkalba visi, kas tik moka kokią nors Pakistane vartojamą kalbą? Ar geriau būtų pabrėžti gausias jos šeimos sąskaitas Šveicarijos bankuose? Ką apie visa tai pasakys pats vaikinas? Ar paklausys tėvo patarimo, anksčiau reiškusio bemaž įsakymą, tačiau per dešimtąjį dešimtmetį Norvegijoje netekusį didelės dalies savo galių?

Antra vertus, kodėl šitaip mąsčiau? Kodėl iš anksto nusprendžiau, kad jie ginčijosi dėl tradicinės viduramžiškos santuokos? O gal pokalbio tema, įsiutinusi keletą svečių, susijusi su nesuvokiamomis Mohamedo Kano simpatijomis „Rosenborgo“ futbolininkams, o ne „Brano“ komandos vaikinams? O gal, tiksliau, šis ketvertas planuoja pasikėsinimą prieš Salmaną Rušdį, o ne šeimyninę ekskursiją mašinomis į Storkmarknesą? Su bobom ir visa kita? Ir vis dėlto. Jie – svetimi. Norvegas visada įtars kokią nors konspiraciją, kai trys ar keturi tamsiaodžiai vyrai karštai diskutuoja nesuprantama greitakalbe, svaidydami mįslingus žvilgsnius juodomis it anglis akimis.

Tačiau – o tai buvo svarbu – kuo verčiasi Mohamedas Kanas? Na, šiaip, kasdien? Buvau smarkiai susierzinęs dėl to, kad mažai išmaniau apie pakistaniečius ir jų papročius, nes dabar tiesiog nežinojau, kaip man vertinti prieš akis iškilusį vaizdą. Aplink stalą – keturi vyrai. Na, ir tvarka, daugelis pasakytų. Bet iš tikrųjų – visai ir ne. Aplink stalą keturi *norvegai* – viskas gerai. Pas Peterį susirinko draugai. Kalbasi apie panas, muštynes ir pigų vyną. Kas ketvirtadienį susibėganti viengungių kompanija. Bet kadangi Mohamedas Kanas – pakistanietis, net negalėjau atspėti,

ar jis viengungis, ar vedęs. Mat kažin ar tai mitas, ar tiesa, jog pakistanietės laikosi nuošaliai? Ar ji lindėjo tyliai kaip pelė su trim vaikais virtuvėje? Prie durų skambučio užrašyta – Mohamedas Kanas. Bet ar tai būtinai reiškia, jog šis vyras, kaip ir aš, gyvena be moters? Ar įprasta, kad pakistaniečiai sutuoktiniai užrašydavo abi pavardes prie durų skambučio ir prie laukujų durų? Turiu prisipažinti, kad neturėjau jokio supratimo. Mohamedo Kano svetainė buvo tiek atvira, kiek jo virtuvė uždara. Bet mačiau, jog anapus užuolaidos degė šviesa. Ar visi keturi pakistaniečiai buvo patupdę ten savo moteris? Tokiu atveju nė viena jų net nekrustelėjo, kitaip būčiau pastebėjęs. Nepakeliama mintis. Keturios išdidžios juodakasės pakistanietės *tupi* ten, ir tiek! Tarsi kokios iškamšos, ir tik todėl, kad jų protėviui Muhamedui atėjo į galvą *idée fixe*. Beje, kodėl visi musulmonų vyrai Muhamedai? Na, ne visi, tačiau dauguma iš jų. Kaip supratau, kai kas vardu Ali. Muhamedas ir Ali, Ali ir Muhamedas. Muhamedas sako Ali:

– Linkėjimai tau nuo Ali, Ali.

Ali:

– Kurį Ali turi galvoje, Muhamedai?

– Nagi, Ali, Muhamedo brolį. Vieną iš senojo Ali sūnų.

Ir t. t.

Man tai ničnieko nereiškia. Tiesiog atėjo į galvą.

Mohamedo kambaryje sėdintiems vyrams – Ali, Muhamedui ir Muhamedui, buvo arti keturiasdešimties, o gal jau ir keturios dešimtys. Kiek žinau, tokio amžiaus pakistanietis jau turėjo būti vedęs, nebent būtų buvęs koks nors išskirtinis. O gal aš klystu? Gal ir tai mitas, kurį man įpiršo

daugiau ar mažiau rasistiškai nusiteikę tėvynainiai? O pakistaniečiai homoseksualai? Ar jie taip pat tuokiasi?

Atsiverčiau telefonų knygą, kur prasidėjo Mohamedai Kanai. Šeštas gyveno Barsuko tako 17 b name. Profesija nebuvo įrašyta.

Gal reikėtų paskambinti?

Atsakiau sau, kad tikriausiai ne. Iš tiesų labai norėjosi paklausti šio Mohamedo Kano, kaip jis ir jo draugai Ali, Muhamedas ir Muhamedas žiūri į norvegus, bet pamaniau, jog taip daryti negalima. Bijojau, kad dėl to jis gali vienaip ar kitaip sutrikti. Bijojau, kad jis tik pritars mano žodžiams ir kad informacija, kurią gal ir suteiks, bus susijusi su noru neįžeisti manęs. *Tikras* tarpusavio supratimas galėtų atsirasti tik tada, jei Mohamedas Kanas visiškai atvirai ir nieko nepagražindamas man papasakotų, ką jautė, kai pirmą kartą išvydo vienais bermudų šortais mūvintį nutukusį, rėkaujantį, girtą norvegą. Ką jis *pagalvojo,* kai paragavo taukais užpilto druskos tirpale mirkytos menkės patiekalo? Ar jis suprato Jano Kjerstado knygas? Ar atkreipė dėmesį į laikraštyje išspausdintą nuotrauką, kur ant burlentės hidrokostiumu stovi šalies premjerė? Ar jie juokėsi iš mūsų? Ar tik melancholiškai papurtydavo galvą ir tuojau keisdavo temą, jeigu vienam iš jų išsprūsdavo kokia nors replika apie šią keistą Šiaurės šalį? Kaip jiems atrodė norvegų Kalėdos? Ką darydavo musulmonas Mohamedas Kanas, kai visos iki vienos mikrorajono laiptinės diena dienon trenkdavo kepta kiauliena, o savo išganytoją norvegai garbino mirkdami brangioje degtinėje? Viena blogiau už kita. Bandžiau įsivaizduoti save jų vietoje, tikriau, pasikeisti su jais vaidmenimis. Aš, Elingas, dabar esu Pakistane.

Nepratardamas nė žodžio, stebiu pakistanietiškas Kalėdas norvegišku žvilgsniu. Persigandęs sėdžiu savo butelyje Karačio priemiestyje, o visas miestas dvokia keptom žiurkėm, pagamintom pagal visas kulinarinio meno taisykles. Turguje visi tik ir kalba, kaip paskrudinti uodegą. Patarimai bei pamokymai teikiami taip pat ir per televiziją. Nuo kiekvieno suaugusiojo nosį laužia stiprus hašišo ir opijaus tvaikas. Kažkokie suglumę žmogėnai paleidžia šūvių seriją į gretimą daugiabutį, paskui rėkdami šoka iš balkono.

Tai kelia nuostabą.

Aš stebiuosi.

Manau, kad taip pat stebisi ir Mohamedas Kanas bei kiti pakistaniečiai.

Tą naktį sapnavau kažką keisto, netgi žeminančio. Buvau beveik tokiame pačiame gydytojo kabinete, kokį įsivaizduodavau prieš miegus, kabinete, kur Gru apžiūrėdavo mano kūną. Šviesiai žalios sienos, baltos lubos. Baltutėlis langas. Stovėjau ant šaltų grindų visiškai išsirengęs, kaip Adomas. Prie lango už rašomojo stalo sėdėjo būtybė, nepaliaujamai keičianti veidą ir lytį. Iš pradžių tai buvo pašto darbuotoja, ta raudonplaukė kažkaip nesuprantamai sudėtomis lūpomis, norinti ištarti kažkokį juokingą „u". Paskui ji virto Eriksenu iš socialinės rūpybos skyriaus. „Tu privalai, Elingai, – sakė jis. – Suprask. Mes laukiame, kad parodytum savo delnus." Tada vėl atsirado toji moteris iš pašto ir prasižiojusi nedviprasmiškai kaišiojo liežuvio galiuką. Supykau ir išsigandau. Prie tokių dalykų nebuvau pratęs, net ir sapnuose. Pasakysiu tiesiai: niekada nesu buvęs nuogas su moterimi ir, nors tai buvo tik sapnas, pasijutau baisiai

nesmagiai. Kaip dažnai atsitinka sapnuose, pajudėti visai negalėjau, stovėjau ant linoleumo kaip įbestas. „U, – ištarė ji. – U. U. U. U“. Buvo visai nesunku suprasti, kad ji šaipėsi iš manęs. Jaučiau, jog kažkodėl jai pasirodė komiškas mano lytinis organas. Buvo skaudu. Jis turi vieną ydą. Mat mano atauga truputį užsilenkusi. Viršutinė jos dalis šiek tiek užsirietusi į kairę. Dėl to *neturiu* jokių sunkumų. Srovė bėga kaip iš krioklio, potencija nesutrikusi, nors ir nežinau, kam ji man. Ne, tai tiesiog nepavojinga asimetrija. Pavojinga ar ne, o vaikai būna pikti. Negailestingi. Eiti į dušą po fizinio lavinimo pamokų nebūdavo smagu. Apskritai ilgi devyneri metai mokykloje išmokė mane, kad neverta niekuo pasitikėti. Mane vadindavo „Riestuku“, „Zoro“, „Zigzagpimpalu“. Zigzaginis jis *nebuvo!* Tik truputį užsilenkęs į kairę. Bet vaikai juk visada viską išpučia. Jau seniai jiems atleidau. Tačiau sapnuodamas save stovintį priešais tą mergšę, – tik pamanykit – pašto darbuotoja, – pajutau, kaip mane nutvilkė atgijęs anų laikų skausmas. Sapnai juk nežaboti, pilni absurdiškų smulkmenų, bet atsimenu, kad ten stovėdamas sukau galvą, ką gi ji veikia gydytojo kabinete. Tada ir vėl atsirado Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus. „Šitas geresnis, – tarė jis. – Daug geresnis.“ Nesupratau, ką jis norėjo pasakyti, bet man palengvėjo, nes toji pašto darbuotoja buvo dingusi. Vyriškos lyties socialinis kuratorius vis dėlto geriau. Tegul ir atvirai, su neslepiamu susidomėjimu žiūrintis į mano ataugą. Padėtis pagerėjo. Taip maniau. Kol nuleidau akis žemyn. Puikiai prisimenu, kaip man išsprūdo nuostabos pilnas kvarktelėjimas. Tikras varlės kvarktelėjimas. Mat atauga, toliau tekste – pimpalas, nors man ir nepriimtina, bet tegul taip lieka – buvo nebe mano. Tik-

riau sakant, pimpalas, kurį dabar mačiau, nebebuvo toks, kokį laikydavau rankoje kasdien. Tas nedidelis užsirietimas buvo išlikęs, taip. Bet šis pimpalas buvo daug didesnis už manąjį, be to, ir pusiau sustangrėjęs, ir tai atrodė kažkaip grėsmingai. Ar pasakiau „didesnis už mano"? Juk iš tiesų buvo taip, kad tarp kojų turėjau tikrą arklinį pimpalą. Niekada anksčiau neteko patirti tokio pasityčiojimo iš savo kūno. O štai dar sėdi Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus ir sako, jog „šitas daug geresnis"! Norėjau pabusti – aš supratau, kad visa tai – sapnas. Tačiau, priešingai negu visais kitais atvejais, niekaip negalėjau. Vos nepasakiau – atvirkščiai. Darėsi vis blogiau ir blogiau. Buvau vis labiau ir labiau žeminamas. Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus įgijo dvi galvas. Didelę ir truputį mažesnę. Mažesnioji buvo moters iš pašto. Burna nebesivaipė, bet tai buvo ji. „Geresnis, – sakė juodu vienu balsu. – Daug geresnis."

Ir tada atėjo Gru Harlem Brundtland. Pirmiausia išgirdau ją kažkur už nugaros. Artėdami koridoriumi aidėjo ryžtingi žingsniai, supratau, kad tai ji. Paskui išgirdau ir balsą: „Klausykis motinos! Ji ateina!" Dar ir dar kartą. Kitomis aplinkybėmis šie žodžiai kartu su ryžtingais žingsniais, žinančiais kelią į motinos pasirinktą tikslą žingsniais, būtų mane veikę raminamai. Bet dabar viskas apvirto aukštyn kojom. Laukiamas saugumo jausmas virto kamuojančia baime. Ar nestovėjau ten visiškai nuogas, kaip mane sukūrė Dievas? Su pimpalu tarp kojų, kuris net nepriklausė man, su svetimu pimpalu, kuris vis labiau stangrėjo, darėsi groteskiškas. Katras, *pagalvos ji*, priklauso man. Maniau, kad mirsiu iš gėdos, kai ji įėjo į kambarį ir šypsodamasi atsistojo priešais mane. „Štai Elingas, – tarė. – Elingas, Elin-

gas, Elingas. Tvarka. Tave esu mačiusi anksčiau. Elingas iš daugiabučio. Štai Elingas, Elingas, Elingas." Ritmingai ir skambiai. Lyg repo dainininkė, ar kaip jie ten vadinasi. Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus atitarė: „Štai Elingas. Elingas, Elingas, Elingas iš daugiabučio". Kiekvieną kartą tariant mano vardą imdavo spengti ausyse, norėjau rėkti, tačiau nebuvo jokio garso.

„Elingas. Tai tik Elingas, Elingas, Elingas."

Meldžiau Dievą, bet jis nenorėjo manęs išgirsti.

„Tai tik Elingas. Tik Elingas, Elingas, Elingas."

Tikra kankynė.

Ji atsiklaupė ir suėmė mano kuolą. Ne, galvojau, apimtas veriamo skausmo. Ne, ne, ne!

Tačiau taip. Vėsiomis rankomis ji atitraukė perkaitusią apyvarpę, paskui pasmaukiojo pirmyn ir atgal, kol šis siaubūnas, vadinamas vyrišku organu, kietas ir pulsuojantis, atsistojo stačias priešais ją. Tik dabar pastebėjau, kad ji apsivilkusi hidrokostiumu, bet tas pasakiškas drabužis buvo tik vulgarus „Dagbladet" nuotraukos variantas. Aplink krūtų spenelius buvo iškirptos nedidelės skylutės.

Apsilaižiusi ji išsižiojo. Ne! Pagalvojau. Tik ne *tai!* Bet ir vėl – taip! Suėmusi abiem rankom stangrėjantį pimpalą, ji traukė pulsuojančią jo galvutę vis arčiau burnos. Prie drėgno liežuvio. Ir mikliu raudonu liežuviu švelniai brūkštelėjo per galvutės apačią, pačią jautriausią mūsų, vyrų, vietelę. Dar ir dar kartą. Pirmyn ir atgal. Aplinkui ir aplinkui. Galima buvo išprotėti, ir aš *išprotėjau,* subyrėjau į šukes. Dar ir dabar žinojau, kad sapnuoju, bet taip pat supratau, jog man pabudus iš sapno pasaulis nebeatrodys taip, kaip jis atrodė vakar, kai nuėjau miegoti. Dabar jos liežuvis suko-

si. Nelyginant propeleris aplink melsvai raudoną galvutę. Juk ir anksčiau teko matyti, kaip darbuojasi jos liežuvis, pavyzdžiui, per politines televizijos diskusijas. Visada kaip užsuktas. Bet štai dabar! Ir tada, neištarusi nė žodžio, net nesučepsėjusi, ji apžiojo. Jis taip pripildė jos burną, kad tikrovėje būtų ėmę skaudėti lūpų kampučius. Ir akimirką išvydau save, apžiojusį žibintą, kaip vakar po lietpalčiu.

Įvyko tai, kas ir turėjo įvykti. Žagsėdamas iš gėdos (taip, pagaliau išleidau kažkokį garsą), pajutau artėjantį išsiliejimą. Pirmiausia – lyg kokį signalą paduose, paskui – kylantį susijaudrinimą kojomis ir šlaunimis į mašnelę, į patį centrą. Dabar ji įsišėlo. Visą didžiulį falą (kurio jokiu būdu nepripažinau kaip savo) ji buvo apžiojusi raudonomis lūpomis. Jos akys laikė sukausčiusios mano paklaikusį žvilgsnį taip valingai, jog vos neapsvaigo galva. Mačiau porą socialdemokratijos lazerinių akių, skaitančių runų ženklus mano kaukolėje. Ir tada supratau, kad iš tikrųjų ji skaitė mane tarp šlaunų, kol ištryško ten susikaupęs turinys. Ant jos veido ir plaukų, ant lubų ir sienos. Kliuvo net Eriksenui iš socialinės rūpybos skyriaus ir pašto tarnautojai. Rėkiau, manydamas, kad sprogsiu.

Netikiu, kad koks gyvas žmogus galėtų suprasti gėdą, su kuria pabudau vaikų kambaryje. Leiskit pasakyti taip: buvau pribaigtas. Sutriuškintas. Įprastoje vietoje ant sienos kabojo diplomas už plaukimą, kurį vaikystėje buvau gavęs krikščionių jaunimo vasaros stovykloje. Taip pat ir vimpelas iš Ulensvango. Įprastoje vietoje stovėjo drabužių spinta, prie lango – stalas. Nepaisant to, viskas buvo pasikeitę. Gulėjau nakties tamsoje visas degdamas ir raudonuodamas

maldavau Dievą mane pasiimti. Atrodė, jog sienos, lubos ir grindys buvo stiklinės, ir buvau tikras, kad visas mikrorajonas galėjo matyti mane permirkusį ir pažemintą. Savaime aišku, buvau šlaputėlis. Iki ausų. Įrėmęs veidą į kelius, susiriečiau į kamuolį. Gulėjau nuščiuvęs ir visas degiau. Sapne net drebėjau iš pasipiktinimo Gru, kuri taip šlykščiai pasielgė su manimi. O dabar visus priekaištus nukreipiau į Elingą. Nejaugi iš tikro esu toks iškrypęs? Tiesa, pasiėmęs nuotrauką, kurioje Gru vilki hidrokostiumu, iš tiesų retsykiais siekdavau išsiliejimo. Bet tuos kartus, kai man pavykdavo, galima suskaičiuoti vienos rankos pirštais. Uždėjęs ranką ant širdies galiu pasakyti: niekada nenusisvaičiodavau iki tokių scenų, kurias dabar patyriau. Seksualinių fantazijų pasitaikydavo. Nesu sukurtas kitaip, negu dauguma žmonių. Bet niekada neįsivaizdavau, kad premjerė paims į burną mano pimpalą. O ne kieno kito. Siekdamas išsiliejimo, visada stengdavausi nors kiek išsaugoti sveiką protą. Čia ir sustodavau, ir nė žingsnio toliau. Po minėto įžūlaus „VG“ interviu mano mintyse iškilę nuogos Gru vaizdai visiškai nebuvo erotiški. Atvirkščiai. Mačiau jaunutę Gru, mergiškai nekaltą Gru, vėliau tapusios patyrusia politike, vaizdą. Man nepatiko žurnalisto klausimai. Ir jam nepasisekė pažadinti mano vaizduotėje kokių nors šlykščių fantazijų. Tačiau ką dabar pamačiau! Visa tai tikriausiai galima pavadinti pigia pornografija. Ši pigi pornografija, šitie bjaurūs laižančios ir čiulpiančios Gru Harlem Brundtland vaizdai slypėjo *mano paties* psichikoje. Nesu toks kvailas, kad nežinočiau, kur ieškoti sapnų šaltinio. Kaip burbulai jie kyla į paviršių iš mūsų pačių pasąmonės. Tai aš, Elingas, sapnuoju. Sapnuoju sapnus, nuaustus iš tos medžiagos, iš

kurios ir pats esu. Gru su tuo nė kiek nesusijusi. Dabar Gru Vokietijoje, ji ne kokia kiaulė. Skaisti ir švari ilsisi viešbučio kambaryje Berlyne, nieko nenutuokdama apie daugiabutyje gyvenančio Elingo pasąmonę, kur jis elgiasi su ja lyg su lengvai nuperkama pornografijos žvaigžde. Negaliu to suprasti. Kaip negaliu rasti įtikinamo paaiškinimo, iš kur tas milžiniškas pimpalas. Tiesa, vaikystėje norėjau, kad mano pimpalas būtų tiesus, bent jau ne toks kreivas. Bet dėl jo dydžio niekada nė akimirkos nebuvau susimąstęs. Juk iš tikrųjų mano, Elingo, pimpalas vidutinio dydžio. Turėdamas devynmetį mokyklinį išsilavinimą, tai puikiausiai žinojau. Jis kreivas, galiu patvirtinti iš naujo, tačiau nelabai mažas. Arba štai Kajaus Rejerseno pimpalas (arba *bandelė*, kaip jis tikriausiai būtų pavadinęs). Na, ir pasakiau – *bandelė!* Net panašus į juostelę. Iš tiesų Kajaus Rejerseno atauga labiausiai priminė mažutę sraigę. Tas berniukas tikrai sugebėjo gražbyliauti, bet duše buvo išmokęs patylėti. Klasėje turėjome ir kitą kraštutinumą. Paminėsiu tai dėl to, kad būtų aišku, jog žinau, apie ką kalbu. Ragnvaldo Lofthuso ir Kristeno Hanseno buvo tikri bananai. Jie tuo nesigyrė, tačiau milžiniškus jų lyties organus gerai atsimenu. Juodu buvo kuklūs berniukai ir lyg niekuo dėti vaikštinėjo su tais bananais, manydami, kad taip niekuo dėti jie bus ir toliau – bent jau seksualiai. Ir buvome mes visi kiti. Su vidutiniais šakniavaisiais, kaip po vidutinės vasaros. Apžiūrinėdami vienas kitą, supratome, jog su tokiais „įrankiais“ sugebėsime atlikti nei daugiau, nei mažiau, o tai, ko gyvenimas laukia iš mūsų. Apie kokį nors puikavimąsi savo organu prieš moteris negalėjo būti nė kalbos. Su tuo buvome susitaikę visi kaip vienas. O iš kur tada tas nesąmoningas troškimas

turėti didžiulį aparatą? Ar tai pasąmonėje glūdintis noras? Žinau viena, kad visai nenorėdamas įstūmiau Gru Harlem Brundtland į nemalonų vaidmenį. Galėjau guostis bent jau tuo, jog man nepatiko, kaip mano pasąmonė privertė ją elgtis, tačiau tokia paguoda buvo menka. Kadangi iš tiesų buvau labai šlapias, reikėjo keltis ir keisti pižamą.

Pirmiausia nuėjau į dušą. Kitaip nėra jokios prasmės persirengti. „Arbeiderbladet" esu skaitęs, kad išžagintos moterys vėliau valandų valandas prausiasi duše. Palyginti su išžaginimu, mano išgyvenimas – tikrai smulkmena, bet manau, kad galiu suprasti, kodėl jas taip traukia šiltas vanduo. Nė karto nežvilgtelėjęs į pimpalą, išsiploviau tarpkojį. Kaip tik dabar jaučiausi be galo nutolęs nuo jo. Gal ir vaikiška, bet taip buvo. Kaip nusivylus geru draugu. Jausdamasis mažumėlę užgautas, vengi sutikti jo žvilgsnį.

Nešvarią pižamą įmečiau į skalbinių krepšį. Pasiėmiau tamsiai mėlyną su baltais žirniukais, kurią per dvidešimt pirmąjį gimtadienį padovanojo motina. Buvo penkios po pusės penkių, pasijutau truputį geriau. Vis dar jaučiau gėdą, bet pradėjau atsigauti. Beje, keista keltis tokiu laiku. Neatsimenu, jog kada nors anksčiau būčiau atsikėlęs penkios po pusės penkių. Nuėjau į virtuvę ir išgėriau didelę stiklinę pieno. Pasak motinos, visą gyvenimą kankinamos nemigos, pienas raminąs ir migdąs. Palaukiau efekto. Tačiau iš karto pienas nepadėjo. Negalėjau nurimti, netgi truputį nervinausi. Atsisėdau prie stalo. Kaip tik čia nemigo naktimis su pieno stikline sėdėdavo motina. Penkios po pusės penkių – jai įprastas paros metas. Gerdama pieną, nuzulintomis kortomis dėlioja pasiansą. Beje, su tuo susijęs vienas iš

nedaugelio mūsų kivirčų. Žinoma, ne dėl pieno. Iš dalies ir ne dėl pasianso, nors pats nieko neišmaniau nei apie pačias kortas, nei apie lošimą kortomis. Ne, ne dėl to, tačiau tas faktas, kad lošdama ji beveik ištisai sukčiavo, paskatino mane vieną kartą pasakyti „stop". Apie tai, kad pažeisdavo lošimo taisykles, ji pirmą kartą papasakojo, kai pasitaikė svečių. Atrodo, prieš vienas Kalėdas. Nepamenu, kas buvo atėję, tik atmintyje išliko keletas svetimų šešėlių ant sofos. Motina atskaitė paskaitą apie nemigą ir kartu pasipasakojo apie tą savo gyvenimo pusę, apie kurią iki tol nieko nežinojau. Nė karto nebuvau pagalvojęs apie motinos naktinį gyvenimą, ir, regis, iš pradžių truputį įsižeidžiau, kad ji išsipasakojo apie tai visiškai svetimiems žmonėms. Nežinau, kas tada jai buvo šovę į galvą. Pirma paminėjo pieną ir raminančią kortų kaladę, o paskui su šypsenėle papasakojo, jog buvo linkusi truputį pataisyti kortų išdėstymą. Ant sofos sėdintys šešėliai dabar įgavo burnas. Jos juokėsi. Kambarys prisipildė juoko. Sėdėdamas ant kėdės šalia motinos, stebėjau šį atgrasų spektaklį. Besijuokiantys žmonės. Bevardžiai, beveidžiai. O motina konę giriasi nesilaikanti pasianso taisyklių. Galvojau: dėl Dievo meilės, ko gi ji siekia? Suprantama, kad negalėdama užmigti keliasi naktį. Stiklinė pieno arba dvi – tvarka. Taip pat neprieštaravau tam, kad dėlioja pasiansą. Bet kodėl sukčiauja? Ką nori apgauti? Aišku, save pačią. Sėdi nemigos paženklintu veidu ir apgaudinėja save. Su pieno stikline rankoje. Pakiloja kortas, kad surastų širdžių trejetą ir būgnų valetą. O kai randa, lošimas keičiasi. Pasiansą išdėlioja sukčiaudama. Bet kartu ir žino (juk ne tokia kvaila), jog rezultatas, sėkmingas rezul-

tatas – išdėliotas pasiansas – tiktai klastotė. Koks jai iš to džiaugsmas? Ir dar vienas dalykas: ji apgauna ne tik save. Ji apgauna ir mane. Ir visą kitą visuomenės dalį. Kol saldžiai miegame, mus apgaudinėja. Pasielgiama negarbingai už mūsų nugarų, o tai demoralizuoja vieną iš mūsų, vieną mūsų grupės individą. Kaip tik su šiuo individu, kylant virš kalvos saulei, ir reikės bendrauti. Tai aš pusryčiausiu su ja. Prekybos centre pardavėjas paduos jai kiaušinių ir sviesto. Mes manome, kad su mumis ji sąžininga, tačiau kokias galime turėti garantijas, kai ji iš tikrųjų sukčiauja. Išdarinėja triukus. Ar tai tikrai mano geroji motina, su kuria paprastai geriu arbatą? Ta, kuri išnešiojo mane po širdimi, o paskui pakrikštijo? Ar tai – sukčiautoja? Žmogus, kuriam teikia džiaugsmą nuolatinis savęs apgaudinėjimas? Žmogus, kuris apdovanojamas miegu todėl, kad geria pieną ir elgiasi nesąžiningai? Ir dar, kodėl išsipasakodama ji juokėsi? Kodėl juokėsi ant sofos sėdintys bevardžiai šešėliai? Nejaugi tai juokinga? Ne, nejuokinga!

Šit kaip. Tą vakarą lėkte išlėkiau iš kambario. Trenkęs durimis, išėjau į lietų. Grįžau namo tik po pusės aštuonių.

Tai atsitiko seniai. Man buvo ką tik suėję trisdešimt. Tuo tarpu vienoje miesto ligoninėje mirė motina. Užšaldyti šaldiklyje kotletai – vienintelis įrodymas, kad jos kažkada čia būta. Užšaldyti kotletai ir aš, Elingas.

Be penkiolikos penkios. Taip pat kažkoks keistas laikas. Apie ką ji galvodavo, kai be dešimt ar net be penkiolikos penkios sėdėdavo čia ir gerdavo pieną, kol sukčiaudama sėkmingai sudėliodavo pasiansą? Apie mane? Ar paskirdavo kokią švelnią mintį Elingui, kuris, nieko nenutuokdamas apie motinos naktinį gyvenimą, miegojo vaikų

kambaryje? Ar jaudindavosi? (Kaipgi toliau klosis mano berniukui Elingui?) Tokia mintis man pasirodė patraukli. Ir labai įtikinama. Ne paslaptis, kad, man čia augant, pasitaikydavo visko. Automobilių vagysčių ir kvaišalų. Įsilaužimų į kioskus ir nepageidaujamų nėštumų. Ir tikrai ne vien tik Arnė Mulandas buvo išklydęs iš kelio. Ar, susirūpinusi dėl manęs ir mano ateities, neužmigdama naktimis motina vartydavosi lovoje?

Ne. Nemanau. Dėl manęs ji buvo rami. Juk matė, kad jos nupirkti lėktuvų modeliai būdavo sukonstruojami. Iš vaikų kambario girdėjo mano nerūpestingą juoką. Išeidavau iš namų tik turėdamas tikslą. Nebuvau vėjavaikis.

Atsikėliau. Buvo penkios. Vis dar keistas laikas. Neįprastai šokinėjo mintys ir jausmai. Vis dar buvo gėda dėl pasąmonės, per kurią į keblią padėtį pateko Gru Harlem Brundtland. Kartu ėmė juokas. Vaje, kaip ji išsižiojo! Ir kokia jai teko porcija! Tų spermų pakaktų visai saulės sistemai apgyvendinti. Ar dėl padorumo reikėtų priekaištauti sau už tai, kad pasąmonė išplukdė tuos vaizdinius tada, kai ramiai miegi ir neturi nė vienos gašlios minties? Jeigu taip, suprasti kaltės sąvoką darosi sudėtinga. Ir vis dėlto pasąmonė veikia mus, taip pat daro įtaką sąmoningai atliekamiems veiksmams. Kad ir kaip būtų, privalome už juos atsakyti, kaipgi kitaip. Tam tikra prasme ir už sapnuose regėtus vaizdus. Vienintelis skirtumas tas, jog mūsų sąmoningą elgesį gali stebėti ir vertinti kiti, o sapnai – mūsų savastis, kol su kuo nors pasidalijame juose patirtais išgyvenimais. Jei dabar nutylėčiau, kad Gru Harlem Brundtland sapne čiulpė mano pimpalą, aplinkiniai žmonės elgtųsi su manimi kaip ir anksčiau. O jei atvirkščiai, nuspręsčiau at-

pasakoti sapną ir jo aprašą pakabinti, pavyzdžiui, prekybos centro skelbimų lentoje, reikėtų laukti nemažai aštrių žodžių. Taigi veiksmas nuo sapno skiriasi tuo, kad pastarojo turinį galima nutylėti. Pajutau, jog ir vėl užėjo noras nusijuokti, bet susivaldžiau. Ar ne tą nutylėjimą, kaip melo preliudiją, aš ir norėjau užgniaužti? Kaip suprantu – taip. Visai atsitiktinai sužinojau, kad Rigemura Jolsen – paprasta parduotuvių vagilė. Ji gyveno nutylėdama apie tamsiąją savo pačios pusę. Kaip Ragnaras ir Elenė Lienai. Smurtą šeimoje slėpė nuo svetimų akių. Tiesa, Elenė Lien buvo truputį pasipasakojusi savo lesbietiškai draugužei, tačiau nereikia lakios vaizduotės, kad atspėtum, jog atvirai prabilo tik anai pasižadėjus tylėti. Taigi tam tikra prasme nutylėjimas jau įtraukė ir pašalietį. O tai man sudarė problemą. Kad nutylėjimas įtraukia kitus, kad jis gali pakirsti visą bendruomenę. Ir jeigu pakirsdamas mus jis taptų socialinės tikrovės dalimi, susirgtų ir imtų gesti pati bendruomenė. Štai kodėl į tokias lyg ir nereikšmingas smulkmenas, kaip sukčiavimas dėliojant pasiansą, aš žiūrėjau rimtai. Trumpai tariant, įkliuvau. Tai, kas šiąnakt atsitiko, galima apibūdinti taip: aš pažvelgiau vidun pro savo paties langą.

Įžengiau į Rigemuros kambarį. Už lango – dar juoda naktis. Jaučiausi savotiškai žvalus ir linksmas. Impulso pagautas, nubėgau atgal į virtuvę užkaisti vandens arbatai. Kad pakaktų didžiuliam termosui. Kai arbata buvo gatava, pasiėmiau termosą, puodelį ir sugrįžau į kambarį. Sėdėdamas ant pakylos savo soste apsivilkęs puikia mėlyna su baltais žirniukais pižama, pasijutau vos ne kaip kinų imperatorius.

Vaizdas į Rojų. Vaizdas į gerovės valstybės Norvegijos kasdienybę. Dar, tiesa, nepabudusios iš žiemos nakties. Dar

tik priešaušris, dar miega ir adomai, ir ievos. Bet netrukus iš lovų pakils žmonės, prasitrins akis ir ims veikti. Nurijau didelį gurkšnį šiltos arbatos ir griebiausi teleskopo.

Rigemura Jolsen miegojo.

Turė ir Guna Almosai taip pat.

Hansas ir Mari Jespersenai vis dar Ispanijoje. Gal gulėjo nuogi tvankiame kambaryje ir miegojo lengvai apsvaigę nuo išvakarėse išgerto bananų likerio.

Haris Elsteris miegojo.

Ragnaras ir Elenė Lienai – nežinia.

Lena ir Tomas Ulsenai miegojo.

Pas Arnę Mulandą ir Mohamedą Kaną taip pat tamsu.

Miegojo visi iki vieno.

Ką jie sapnavo? Ar daug buvo tokių kaip aš, kuriuos, švelniai tariant, kamavo nemalonūs sapnai? Pajutau, kaip dilgtelėjo pavydas, kai, atsidūręs panašioje padėtyje, į kurią sapnuodamas pats neseniai buvau patekęs, akimirką šmėstelėjo Mohamedas Kanas. Pajutau nubundant slypintį visų mūsų viduje žemą rasistėlį, tą velniūkštį, šnabždantį man, jog tokiems vyrams kaip Kanas, svečiams mūsų šalyje, dar labiau nei mums, šios šalies senbuviams, nedera fantazuoti apie oralinį seksą su premjere. Tai, ką išgyvenau, tikriau sakant, ką leidau sau išgyventi, buvo baisu. Be jokios abejonės. Tačiau kad ir kaip būtų, savo nesąmoningą iškrypimą praktikavau siaurame genties rate. Aš nebuvau atvykęs iš kito pasaulio krašto, paslapčiomis trokšdamas, kad drėgnos Gru lūpos apžiotų mano burkstančią lytį. Ne dėl to. Apskritai Kanu pasitikėjau. Vadovavausi tuo, kad jis sapnuoja pakistanietes. Taip pat absurdiškus pokalbius keturių ar penkių vyrų draugijoje. Kad jis sapnuoja pasiturimą

gyvenimą sau ir artimiesiems. Įsivaizduoju, kad apskritai iš visų mano bičiulių Barsuko tako 17 b name galėjo būti tik vienas, sapnuojantis taip pat šlykščiai, kaip aš, ir tai, aišku, Arnė Mulandas. Bet iškreiptą sapnų pasaulį jis išsiugdė kalėjime. Tam tikra prasme buvo visai natūralu, jog Arnė retsykiais palūždavo.

Vėl užliejo gėdos jausmas. Labiausiai dėl to, kad negalėjau rasti jokio paaiškinimo, kodėl susapnavau tokį sapną.

Nustūmęs teleskopą į šalį, gurkšnojau arbatą ir žiūrėjau į tamsą. Ar kas man gyvenime nesisekė? Kiek žinau, ne. Na, taip, gyvenu vienas. Dėl to daugiau ar mažiau apsisprendžiau pats. Negalėjau nė pagalvoti, jog namuose vietoj motinos atsirastų svetima moteris. Žinojau, kad kaimynai žiūrėjo į mane kaip į keistuolį. Kaip į kokį menininką. Mąstančią asmenybę. Bet manęs tai tikrai nejaudino. Nė kiek. Vaikystė? Hm. Kas, padėjęs ranką ant širdies, pasakytų, kad vaikystėje visiškai neteko kęsti patyčių? Mažai kas. Retenybė, kas augdamas nėra to patyręs. Kažin ar tie, kurie jautėsi esą iš nekliudomųjų, paprasčiausiai nebuvo tokie storaodžiai, jog tiesiog nesuprato kandžių replikų, kurias jiems laidė mokslo ir žaidimų draugai. Tarkim, kad ir Lisė Svensen. Ji buvo tokia. Kiekvieną kartą, kai kas nors skriausdavo, Lisė manydavo, jog tai – seksualinis priekabiavimas. Ir taip nuo pat vaikystės. Ji pasižymėjo tuo palaimingu kvailumu, kuris saugojo ją nuo aplinkos blogio. Jai paprasčiausiai atrodė, kad vyro ir moters lytinė sueitis vyksta dėl bjaurių išdykavimų ir apkalbų. Manau, kad vėliau ji išgyveno netikėtumą.

Taip, tikrai. Mano ir vaikystė buvo visai nebloga. Sunkoka, bet visai pakenčiama. Vaikystė – tai motina ir aš, štai

kas vaikystė. Motina ir Elingas daugiabutyje. Arba motina ir Elingas per atostogas. Taip, per atostogas mes dažnai važiuodavome atostogauti. Motina mokėdavo ką nors prasimanyti. Buvo išmoninga. Nesivoliojome, kaip sakoma, piniguose, todėl labai praversdavo kone beribė motinos fantazija. Kol dar buvo gyvi senelė ir senelis, keliaudavome traukiniu į Sandefiordą. Vasarą ir žiemą. Pavasarį ir rudenį. Nei ypač įdomu ar išradinga, gali kas nors pasakyti. Bet man *būdavo* įdomu! Ir motinos vaizduotės dėka. Pavyzdžiui, kad Dramene gyveno ateiviai iš kosmoso. Taip, tikra tiesa. Drameniškiai esą kilę iš planetos Dramentorius 41, nutolusios už septynių milijardų šviesmečių vasarą – žydrame, o žiemą – tamsiai mėlyname danguje. Už piktus darbus jie buvę iš ten išvaryti į Drameną. Pasak motinos, Drameną galima būtų palyginti su Australija. Drameniškiai, nors iš išvaizdos nieko nebuvo matyti, šiaip buvę gudrūs, tačiau jie nebuvo žmonės. Vėliau, kai užaugęs jau galėdavau pasijuokti iš tų atsiminimų, motina prisipažino, kad namų ruošos mokykloje turėjusi mokytoją iš Drameno. Bet tada, kai buvau mažas... Sugerdavau viską, ką ji sakė, ir mano viduje gimdavo nauji jaudinantys vaizdai. Kai tik traukinys išvažiuodavo iš Oslo vakarų stoties ir geležiniai ratai nešdavo mus vis artyn prie Drameno ir tų nelabųjų būtybių iš Dramentoriaus 41, sėdėdavau sukaustytas baugios įtampos. Kaip savo išvaizda jie galėjo būti tokie panašūs į mus, žmones? Motina paaiškindavo, kad ant savo baisių, iš prigimties raudonai violetinių ir juodų kūnų, nusėtų skylėmis ir geltonomis votimis, jie užsitraukę žmogaus odą ir plaukus. Dantys buvę netikri, ir drameniškis, parėjęs namo, tučtuojau juos išsiimdavęs. Drameniškiui dantų nereikėję. Kaip ir

mes, žmonės, jie gimdavę be dantų, bet, kitaip nei mums, dantys jiems nedygdavę, nes maitinęsi vienas kito snargliais. O jau snarglių patiekdavę iki valios. Išpūstomis akimis ir stačiomis ausimis rijau kvapą gniaužiančius pasakojimus. Įsivaizdavau, kaip už saugiai užrakintų durų vyksta paprastos drameniškių šeimos gyvenimas. Dantys – lauk, oda – šalin. Lalėdami svetima kalba, susėda kartu aplink virtuvės stalą ir ima šnypšti vienas kitam į lėkštę. Paskui pasigardžiuodami srebia tą šlykščią pliurzę.

Na, ir tegu – motinos vaizduotė buvo neprilygstama. Nors ir keista, tačiau manęs niekada tiesiogiai nebaugindavo jos pasakojimai. Taip pat ir nevimdė. Gerokai prieš Drameną ji ištraukdavo limonado ir šokoladuką už penkias eres, ir drameniškiai jau nebeatrodydavo tokie pavojingi. Visai ne. Jie gyveno savame pasaulyje, o kai kalbėdavo su tavimi, belikdavo tik viskam pritarti. Pritarti ir būti pakančiam. Kiekvieną kartą Drameno stotyje susidurdavome su ateiviais iš arti. Plūdo srautai aptrauktų žmogaus oda, su dirbtiniais dantimis drameniškių. O mudu su motina paslaptingai šypsojomės vienas kitam.

Taip, tikrai. Kai galvoju apie vaikystę, motinos dėka liko ypač daug gerų prisiminimų. Paskui, man įžengus į paauglystę ir vėliau, ji atsisakė bet kokių išdaigų ir vis labiau užsisklendė savyje. Nors kas žino? Kartais man atrodė, kad motina pasielgė priešingai: pasitraukė į savo vaizduotės pasaulį. O kai suaugau, man vietos ten neliko. Ji nutolo nuo manęs, o aš – nuo jos.

Mažojo piršto galiuku nubraukiau ašarėlę ir vėl griebiau teleskopą. Kad ir kaip būtų, turėjau gyventi savo gyvenimą, o dabar Lienų virtuvėje užsidegė šviesa.

Greitai pusė šešių. Virtuvės užuolaidos užtrauktos, bet netvarkingai, nes galėjau matyti stalo kraštelį. Jis nebuvo padengtas kaip įprasta, tačiau virtuvėje kažkas vyko – už užuolaidos plaikstėsi šešėlis. Gal tai Elenės lesbietiškoji draugužė, kuri, palikdama neteisėtą meilės gūžtą, panoro puodelio kavos? Kol dar iš naktinio budėjimo nepasirodė grėsmingasis policininkas. O gal tai Ragnaras Lienas?

Nereikėjo ilgai laukti. Tai buvo Ragnaras Lienas. Kai jis ant stalo nešėsi garuojantį puoduką, mačiau iš po tos rankos pažasties stirksant plaukus. Plyšelyje tarp užuolaidų šmėstelėjo jo mužikiškas siluetas. Lyg ankstyvą rytą Borneo džiunglėse staigiai sušmėžavęs orangutagas.

Štai dar vienas siluetas. Iš guolio pakilo orangutago patelė, vos prieš keletą valandų žaidusi nenatūralius nevaisingos meilės žaidimus su kita patele.

Čiupau telefoną. Ir vėl padėjau. Čiupau dar sykį. Būk ryžtingas, Elingai. Veik.

Bet telefonu galiausiai taip ir nesugebėjau pasinaudoti. Tiesiog nežinojau, ką sakyti policininkui tokį ankstyvą rytą. Aišku, norėjau jį sudrausminti. Tačiau kokiais žodžiais? Be to, nemaniau, jog dabar tinkamas laikas. Puikiai atsimenu tuos du kartus, kai pats grįžau iš darbo. Ir kai motina kažką nedrąsiai papriekaištavo, manęs vos neištiko isterija. Būtų neką geriau, jei pasirodytų, kad jis ruošiasi eiti į darbą. Manau atvirkščiai. Kad ir ką manytum, pusė šešių – nežmoniškas laikas. Tokios keistos mintys mane buvo apnikusios tuo ankstyvu metu! Ne tik neketinau priekaištais ir nurodymais sujaukti Ragnarui Lienui darbo dienos, bet ir pajutau jam šiokią tokią simpatiją. Panorau padėjęs galvą ant kelių glostyti jam plaukus. O gal ir pautėliauti. Kaip esti

pasakose. Masino pati mintis pautėliauti pavargusio policininko galvą kava kvepiančiame kambaryje. Niežėjo pirštų galiukai. Ragnarai! Nei tau, nei man *ta* prasme vyrai nepatinka. Utėliauju kaip draugas, kaip bičiulis ir esu tikras, kad tu mane teisingai suprasi. Tai tik mano pirštų galiukai lyti tavo galvos odą, Ragnarai. Tai tik Elingo, tavo draugo, pirštų galiukai. Tai ne seksas. Tai vyriškas švelnumas, neperžengiantis padorumo ribų. Gulėk ramiai, Ragnarai! Pabandyk užmiršti girtuoklius ir įžūlius katedros galerijos narkomanus. Negalvok apie šefą. Nežymėk viršvalandžių, nesuk galvos dėl autoriteto, o pabūk su savo geriausiu draugu. Ir dar vienas dalykas – juk dabar mes vis dėlto taip arti prie vienas kito: nemušk tu jos. Nesmok kumščiu į veidą. Žmonės laido liežuvius, argi ne? Pliauškia ir kuždasi visuose pamiškės kampuose. Nespėji nė mirktelėti, o iš adatos jau vežimą priskaldo, iš musės dramblį padaro. Apie tave sakys: mums bejėgiškai stebint pro žiūronus, jis ją nužudė. Nors tu to ir nepadarei. Aš myliu tuos žmones, bet žinau, kaip jie elgiasi, jei sulaikyti skleidžiamų paskalų jau nebeįmanoma. Net ir žvali Elenė Lien nebepakeis jų įsitikinimo, jog tu jos nenužudei, o paskui, supjaustęs kūną gabalais, slapta jų neišnešiojai. Elenės Lien buvimas tarp gyvųjų dirgintų visus kaip tam tikras nukrypimas. Taip, už tokį reginį irgi būtum kaltas. Panašiai kaip akmens amžiuje galvažudžiai buvo atsakingi už tai, kad nužudytųjų vėlės blaškėsi palei laužo atšvaitus.

Na, ką gi, bent jau dabar jis buvo davęs jai ramybę. Jie valgė ir gėrė kavą. Tikra darna. Gal jis buvo iš tų vyrų, kurie visada puldavo muštis tik po antro vyno butelio. Savo įpročius jam teks vienaip ar kitaip taisyti, bet dabar dar ne laikas.

Pusę septynių įsižiebė šviesa pas Leną Ulsen ir Arnę Mulandą. Šis mane nustebino. Visada maniau, kad kvaišalų platintojai keliasi vėlai. Tiesa, naujam gyvenimui Arnė Mulandas prisikėlė kaip inžinierius, bet vis dėlto tikrai nustebau tokiu paros metu jo virtuvėje pamatęs šviesą. Beje, ar *tiesa*, kad jis – inžinierius? Ši informacija iš telefonų knygos. Bet nemanau, kad telekomas pirmiausia pareikalauja diplomo ir tik tada prie abonento pavardės išspausdina profesiją.

Lena Ulsen zujo po *savo* virtuvę. Pirmyn ir atgal tarp stalo ir viryklės. Kartais mačiau ir mažojo Tomo viršugalvį. Nuo vienos palangės pusės į kitą, nelyginant rausvas duonos žiauberiukas. Netrukus jis – į darželį, o motina – į darbą. Įsivaizdavau, kaip kokioje nors miesto įstaigoje kompiuterio klaviatūra laksto laibi Lenos Ulsen pirštai. Ten dirba keli vadovauti mėgstantys ir vylingai šaudantys į ją akimis vyrai. Geidė jos visi iki vieno, tačiau tvardėsi bent jau iki darbo pabaigos. To tikėjausi. Dienraščiuose „VG“ ir „Arbeiderbladet“ dažnai esu skaitęs apie vadinamąjį seksualinį priekabiavimą darbovietėse. Tai netvarka, buvome vienos nuomonės su motina. Moteris privalėjo turėti galimybę netrikdoma padaryti vienos ar kelių sutarčių kopijas, kad pro šalį praeinantis koks paikas vyras neimtų grabaliotis apie šlaunis. Kokio velnio Lenai Ulsen, praslystant pro rašomąjį stalą, komercijos direktorius ima tapšnoti jos sėdmenis? Dėl savo lyties atstovų jaučiausi bjauriai, bet tikėjausi, kad Lenai Ulsen pavykdavo viso to išvengti. Arba kad ji turėjo pakankamai ryžto ir jėgų sutramdyti tokius gašlūnus ir geriausiai – visiems girdint.

Septintą valandą užsidegė šviesa pas Rigemurą Jolsen. Būk palaiminta, galvojau, pirmą kartą matydamas ją, vilkinčią šviesiai mėlyną chalatą. Ramiai stovėdama prie lango, ji žiūrėjo žemyn į taką. Kreipdamas teleskopą, pasekiau jos žvilgsnį, ir iš tiesų ant asfalto tupėjo kačiukas ir prausėsi. Pasirodė, kad tikrai išgirdau prie lango jos lemenamus švelnius žodelius. Ji neabejotinai įgudusi parduotuvių vagilė, bet ir junta švelnumą gyvybei, pradedant greitai vystančiomis vazoninėmis gėlėmis, baigiant kačiuku, vieną lapkričio dieną atliekančiu rytinį tualetą.

Pajutau atslenkant nuovargį. Vokai pasunkėjo it šviniai. Patyriau daug džiaugsmo, stebėdamas žemiau bundantį daugiabutį, bet akys pačios merkėsi.

Nuslinkęs ir vėl atsiguliau. Ryto brėkšmai sklaidantis po kambarį, stengiausi neužmigti. Mane kamavo mintis, kad iš naujo gali pasirodyti drėgna Gru burna. Bet akys merkėsi. Nugrimzdau į miegą.

Prikėlė telefonas. Mane iš gilaus miego pažadino šaižus skambutis; žadintuvas ant naktinio staliuko rodė pusę pirmos. *Pusę pirmos!* Atsistojęs ant grindų, pajutau maudžiant visą kūną. Pylė prakaitas. Prieš kelias valandas švarutėlaitė pižama dabar buvo bjauriai sudrėkusi. Atrodė, kad galva prikimšta švitrinio popieriaus, o kojos tarsi kokio senio. Pakilau ir, nusvyravęs keletą žingsnių, tarpduryje į svetainę staiga stabtelėjau.

Telefonas tebečirškė.

Stok, pagalvojau. Luktelėk akimirką, mielasis Elingai! Švaistytis keiksmažodžiais įpročio neturiu, tačiau dabar vis dėlto pagalvojau: kas čia per velnias? Paskutinį kartą šis telefonas skambėjo, kai slaugė iš ligoninės paprašė manęs

ateiti. To skambučio tarsi ir laukiau. Bet dabar... Telefonu skambindavo motina. Nedažnai, tačiau skambindavo. Vienur kitur turėjo draugų, bet kadangi ji svečių vengė, ryšį su jais palaikydavo šio pilkojo telefono dėka. Aš pats senojo Belio išradimu per daug nesižavėjau. Surinkęs teisingą numerį, skambinantysis jau turėjo prieš akis mano vaizdą. Pakeldamas ragelį ir atsakydamas „alio!", būčiau atidavęs save į kitų rankas. Prisipažinęs, jog esu namie. Savo vardo neišsižadėsi. Tai *Elingas*, ir kaip tik šiuo metu Elingas savo vietoje daugiabutyje. Kitaip tariant, Elingas namie. Nesakau, kad prisipažindamas darau ką nors bloga. Tik nebuvau visai tikras, ar taip prisipažinti reikėtų ir kitiems, o ne tik sau. Koks jų reikalas, ar aš namie, ar, pavyzdžiui, trumpam išėjau į prekybos centrą? Iš tiesų joks. Pasitaikė keletą kartų, kad kažkas skambino ne tuo numeriu. Jausmas visai nekoks. Suskambus telefonui, pirmiausia imi dvejoti. Kelti ragelį ar ne? Prakaituoja delnai. Žingsniuoju pirmyn ir atgal. Abejoju ir baiminuosi. Pagaliau nugali ryžtas. Pakeliu ragelį ir mandagiai sakau „Alio". Ar tai Ulė? Ne, ne Ulė. Čia Elingas, motina valandėlę išėjusi. Nežinau, kas blogiau. Ar kai kažkas nemandagiai trenkia ragelį, ar nuolankiai atsiprašinėja. Reikalas tas, kad abiem atvejais mane apima netikrumo jausmas. Ar iš tiesų tas svetimas balsas norėjo pakalbėti su Ule? O gal skambinantysis norėjo sužinoti, ar namie toks Elingas? Po tokių skambučių ilgai stoviniuodavau prie lango atidžiai stebėdamas, kas dedasi lauke.

Telefonas čirškė ir čirškė. Atrodė, niekada nesiliaus. Delnais užsispaudžiau ausis, bet vis tiek gerai girdėjau. Pajutau, kaip tvenkiasi ašaros. Galų gale neištvėriau ir pribėgęs pakėliau ragelį. Lyg ir pažįstamas balsas kartojo ir

kartojo mano vardą. Tarė taisyklingai, tačiau, nepaisant to, aš neįstengiau štai taip tiesiog imti ir atsakyti jam.

„Elingai? Ar tai tu, Elingai? Elingai? Elingai, ar tai tu?"

Skambino Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus.

Staiga pasijutau labai nesaugiai. Žinoma, esu vardu Elingas, šito niekada nuo nieko neslėpiau. Mulkinti Erikseną iš socialinės rūpybos skyriaus man neateitų į galvą. Mano vardas Elingas. Basta. Bet ar buvau tas pats Elingas, su kuriuo Eriksenui iš socialinės rūpybos skyriaus dabar reikėjo žūtbūt pasikalbėti? Aš taip nemaniau. Ir kas būtų, jei dabar atsakyčiau „taip"? Tarkim, kad tas Elingas, kurio ieško Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus, turi kokių nors problemų? O ką, jei per klaidą lemtingas skambutis susies mano asmenį su tomis problemomis? O kas, jei net ir vadovaujantis geriausiais tikslais, aš būčiau nepagrįstai apkaltintas? Galima, aišku, sakyti, jog problemų esama dėl to, kad jas išspręstume. Juk išaiškinti galima viską, tik nereikia skubant pamesti galvos. Antra vertus, kodėl turėčiau rizikuoti? Juk aplinkinį pasaulį pažinau gana gerai ir man buvo aišku, jog dėl nesusipratimų istorijos raidoje visam laikui būdavo įpainiojami niekuo nekalti žmonės. Kai kuriais atvejais aukos būdavo paliekamos likimo valiai. Visiškai atsitiktinai ir neteisėtai su purvais sumaišytas žmogus turėdavo įrodinėti savo nekaltumą. Kokia siaubinga mintis! Tarkim, koks nors mulkis, turintis tokį pat vardą kaip aš, įkliuvo, pavyzdžiui, negarbingai pasisavindamas išmokamus socialinės šalpos pinigus. Dabar ši aplinkybė su manim nesusijusi. Tačiau kas būtų, jeigu į Erikseno klausimą atsakyčiau tiesiai šviesiai „taip"? Tokį atsakymą vertinčiau ne kitaip kaip prisipažinimą (Eriksenui).

Padėjau ragelį. Aš turėjau rūpintis savo reikalais, o Eriksenas – savo. Man nebuvo svetima mintis traukti vežimą bendromis jėgomis, drauge spręsti problemas. Tiesą pasakius, tai – mano perimtos ir išmoktos politinės programos dalis. Man buvo labai artima bendrijos idėja. Antra vertus, kiekvieną bendriją sudarė individai, o kiekvienas individas turėjo asmeninio gyvenimo teisę. Apgailestavau, kad, sprendžiant šį reikalą, Eriksenui padėti negalėjau, tačiau labai mielai padėsiu jam kitu atveju. Jeigu kitą pavasarį Eriksenui prireiktų talkos savo individualaus blokuoto buto verandos remontui, būtinai dalyvaučiau. Stovėčiau įsikandęs vinį, viepdamasis iš Erikseno ir kitų vyrų sąmojingų pastabų, mums laidantis tokiais žodžiais kaip „dvicolis", „keturcolis", „sienojas". Paskui suprakaitavę ir patenkinti nusimestume striukes ir gertume velniškai stiprią kavą ir valgytume obuolinį pyragą, iškeptą Erikseno žmonos. Kol dirbome, ji laikėsi nuošaliai. Ne todėl, kad to būtų norėjęs Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus ar kuris nors talkininkas. Mes ne tokie. Erikseno žmona vis dėlto suprato, kad mums reikia pabūti vyriškoje draugijoje. Nebuvome kokie nors nepraustaburniai, tikrai nebuvome. Galbūt mūsų tonas buvo šiurkštokas. Kaip vienintelė moteris, Erikseno žmona pasišalino leisdama mums palaidyti liežuvius. Gryniausia intuicija.

Dar kartą palindau po dušu. Juk ir vėl buvau bjauriai sušlapęs. Praėjo vos kelios valandos, o skalbti reikės dvi pižamas. Nieko sau. Paprastai užtekdavo vienos visai savaitei. Nakčiai reikės išpakuoti tą trynio geltonumo, ją motina padovanojo per dvidešimt devintąjį gimtadienį. Truputį susierzinau. Kaip tik tą ir planavau pasilaikyti ypatingai

progai. Negaliu nutylėti, jog kai kada pasvajodavau sutiksiąs moterį. Na, apie tai nekalbėsim. Dabar padėtis buvo išskirtinė. Gerai nusiprausiau. Priekį ir nugarą, viršutinę dalį ir apatinę. Prieš akis vėl išniro išžagintos moters vaizdas.

Nusiprausęs ir apsivilkęs švariais apatiniais bei viršutiniais drabužiais, pajutau grįžtant nerimą. Lyg kas būtų tvyrojęs ore. Ar kaip reikiant nusiprausiau? Ar išmuilinau ir nušveičiau kiekvieną kūno dalelę, ar dar liko „pamirštų" vietų?

Vėl nusirengiau. Atsisukau karštą vandenį. Dabar pasiėmiau motinos šepetį. Šveičiausi, kol paraudo oda. Sukau karšto vandens čiaupą tol, kol galėjau ištverti. Paskui – kai *nebegalėjau*, ėmiau rėkti. Tada atsisukau šaltą. Šaltą kaip ledas, ir vėl ėmiau rėkti. Tada šveičiausi ir muilinausi visiškai nauju muilu. Puikus muilas, pajutau iš karto. Gausiai putojo ir labai skaniai kvepėjo. Atsukau karštą vandenį. Šaltą. Karštą. Šaltą. Išlipęs iš vonios, ilgai šluosčiausi švariu švariausiu rankšluosčiu.

Ar gana? Ar aš pakankamai švarus?

Vėl įlipau į vonią. Palindau po karštu vandeniu.

Jau, gana. Buvau visiškai švarus. Toks švarus, koks apskritai galėjau būti. Užsukau vandenį. Išsiėmiau iš stalčiaus naują rankšluostį.

Ar gana? Pauosčiau kairę pažastį. Ar nors kiek dvelktelėjo prakaitu man į nosį? Sunku pasakyti. Kad būčiau visiškai tikras, paskui dar ilgai stovėjau po dušu.

Tada pasijutau visai išsekęs. Galutinai nusibaigęs. Keliai drebėjo, nugara įsmilko. Nusvirduliavau į virtuvę valgyti nepadoriai vėlyvų pusryčių.

Atidariau šaldytuvą ir, spoksodamas į žuvų pudingą, galvojau: štai kaip, Elingai. Tu ir vėl griebiesi savo. Prunkš-

telėjau, nes visa tai – gana nekalta. Ir vis dėlto nebuvau toks kvailas, kad nesuprasčiau, jog tai, ką išdarinėjau vonioje, buvo gryniausia obsesija. Jau seniai taip bebuvo, Elingai. Ar atsimeni, kaip beveik savaitę, nulipęs laiptais iki paskutinės pakopos, apsisukdavai ir vėl kopdavai atgal, nes nebuvai tikras, ar abiem kojom, *abiem* kojom buvai palietęs kiekvieno aukšto kiekvieną laiptų pakopą? Gerai, kad dar moki save ironizuoti. Kitaip seniai būtum išprotėjęs.

Sūrio su krevetėmis ar žuvų pudingo, Elingai? Dvejojau. Šitaip kamavęs save vonioje, dabar tiesiog nepajėgiau apsispręsti. Todėl kažkaip nevalingai pasigriebiau žuvų pudingą ir nuskubėjau prie stalo. Bet šįkart – ne. Nespėjau nė susigaudyti, ir vėl stovėjau prie šaldytuvo, nors buvau visiškai tikras, kad pasišlykštėsiu sūriu, vos ėmęs spausti jį iš tūbelės. Atvėriau ir uždariau šaldytuvo dureles. Dar ir dar kartą. Kiekvieną kartą šmėkštelėdavo tūbelė, ta bjauri geltona tūbelė. Kairėje rankoje tvirtai laikiau gerai į sviestinį popierių supakuotą žuvų pudingą. Tūbelė. Trinkt! Tūbelė. Trinkt! Tūbelė. Trinkt! Tūbelėtrinkttūbelėtrinkttūbelėtrinkt. Dar padidinau tempą. Taip įsismaginau, kad ėmė svaigti galva. Šaldytuvas visas drebėjo. Taip sakant, gryna beprotystė, o kaipgi kitaip? Visiškai nustekenau dešinę ranką. Tuo pačiu metu kairėje atsiliepė kažkoks refleksas. Ar būtų įmanoma, *ar būtų įmanoma* per kelis dešimtadalius sekundės, kol veriasi šaldytuvo durelės, padėti žuvų pudingą atgal? Nesulaužant kairės plaštakos ar dilbio? Elingai, pagalvojau, tučtuojau liaukis, o tuo pat metu dešinė ranka lyg stūmoklis veikė toliau. Tūbelė. Trinkt! Tūbelė. Trinkt! Tūbelėtrinkttūbelėtrinkttūbelėtrinkt. Jau visai nebejuokin-

ga. Jau imi peržengti nekalto žaidimo ribas. Tačiau kairė ranka nesiliovė žaidusi. Ji tik ir laukė, kada atsivers durelės, kad būtų galima įbrukti žuvų pudingą atgal į šaldytuvą.

Staiga manyje lyg kas trūko. Sakyčiau, gal ir laimė. Parkritęs sukniubau prie šaldytuvo. Gulėdamas ant grindų, pro ašarų miglą žiūrėjau į išsprūdusį iš rankos žuvų pudingą. Aš jį dar ir sumaitojau. Gniauždamas rankoje, kone perspaudžiau pusiau. Jaučiausi bjauriai, o dar ir pasielgiau gana neatsakingai. Ir tada, savaime aišku, į galvą pradėjo lįsti taip pat bjaurios mintys. Prisiminiau, ką devintoje klasėje man papasakojo tas nelemtas Astoras Alfredsenas iš Sunmiorės, sužinojęs, jog priešpiečiams valgau sumuštinius su žuvų pudingu, apteptu majonezu. Gal ir atrodytų, kad orumas turėtų neleisti sunmioriškiui tyčiotis iš bendraklasio, jautusio silpnybę sumuštiniams su žuvų pudingu, bet, pasirodo, ne. Kai aš valgiau iš namų atsineštus sumuštinius, štai ką garsiai visiems klasėje girdint pasakojo Astoras Alfredsenas: jo tėviškėje į žūklę buvę įprasta pasiimti ir jaunus vaikinus. Taip, kelis kartus su dėde plaukęs ir jis. Paprastai, tęsė jis, dar plaukiant jūra, verdamas žuvų pudingas. Kad laivui prisišvartavus būtų šviežias ir šiltas. Sunmioriškiai, kaip žinome, nepasimeta, kai sunku, ir moka naudingai leisti laiką. O pasak Astoro Alfredseno, atsitikdavo, kad kraunant šiltą pudingą paaugliams triumuose prailgdavo dienos. Mintys lėkdavo pas likusias krante mylimąsias. Ir tada su mintimis pabusdavo ilgesys. O ką kita sugalvosi, nei imti guostis tuo, kas po ranka. Klausėmės ausis atstatę, tačiau nepatikėjome. Iš tikrųjų taip, tvirtino Astoras, tokia mano krašto tikrovė. Sueitis su

šiltais pudingais triumo prieblandoje išplaukusiems į žvejybą paaugliams buvo visai įprastas dalykas. Jie netgi varžydavosi, kuris apdoros daugiausia pudingų.

Mane tai pribloškė. Bandžiau slapčiom pirštais išimti iš burnos sukramtytą duoną su pudingu. Bet ne, aišku, tai padaryti man nebuvo lemta. Mat dabar visi sužiuro į mane. Prisimenu, viena mergaitė pasakė: „Kiaulė neraliuota". Ši neteisybė man buvo lyg kumščio smūgis. Argi *aš* kiaulė todėl, kad sunmioriškiai buvo pratę prievartauti pudingus? Koks absurdas! Kur moralė? Įtūžęs, bet šįkart visai atvirai, vėl bandžiau pirštais ištraukti sukramtytą maistą, tačiau tada oho-ho, kaip sujudo mano bendraklasiai. Jie puolė mane ir užlaužė rankas. Kažkas iš už nugaros abiem rankom užspaudė man burną, kad negalėčiau išspjauti maisto, o griūdamas su visais paspringau ir maniau, jog uždusiu.

Atsistojau ant kojų. Dabar, kaip ir tuomet. Žuvų pudingą palikau ten, kur jis gulėjo. Na, gal dar ir paspyriau koja. Susierzinęs pastebėjau, kad, galuodamasis su šaldytuvo durelėmis, bjauriai suprakaitavau. Nutariau tiesiog apsieiti be pusryčių ir geriau palįsti po dušu. Jau buvau atsisegęs dvi viršutines marškinių sagas, tik štai prie durų pasigirdo skambutis.

Blogai, kai suskamba telefonas. Tačiau durų skambutis – šimtą kartų blogiau. Pasak motinos, tai buvo „malonus dzin dzin". Ne, labai ačiū! Norėčiau žinoti, kuo tas dzingėjimas buvo malonus. Aidėjo grėsmingai. Kaip kapinių koplyčios varpai.

Stovėjau nuščiuvęs, visas įsitempęs. Tikriausiai kas nors suklydo. Arba išdykavo vaikai.

Suskambo ir vėl. Šįkart smarkiau. Be garso riktelėjau ir delnais užsidengiau ausis. Pajutau jose baisų spaudimą, akimirką net išsigandau, kad gali sprogti būgneliai arba iš kaktos iššokti akys. Būdamas pilnas kraupaus humoro – toks jau esu, – įsivaizdavau, kaip kambariu nuskrieja akių obuoliai, sutartinai tėkšdamiesi į kabantį virš praustuvės veidrodį. Apsiramink, Elingai! Kvėpuok giliai ir atpalaiduok raumenis. Taip ir dariau, kartu ant pirštų galiukų slinkdamas į prieškambarį. Pasirodė, kad tai neapsakomai sunku. Atpalaiduoti raumenis ir giliai kvėpuojant tipenti ant pirštų galiukų, galima sakyti, visai neįmanoma. Bet šiaip taip prislinkau prie durų.

Kas čia, Elingai? Ar skambina prie laukujų durų, ar jau prie šių? Pagal namo taisykles laukujės durys turi būti užrakintos, bet žinojau, kad ne visi gyventojai to paisė. Atsargiai palinkau į priekį ir žvilgtelėjau pro akutę, kurią, perkalbėjus motiną, pavyko įmontuoti.

Erikseno iš socialinės rūpybos skyriaus veidas buvo groteskiškas. Apskritas ir paburkęs, tarsi burna, nosis ir akys būtų nupieštos ant mėsos spalvos baliono. Ar *būna* mėsos spalvos balionų? Mintys apie mėsos spalvos baliono pirkimą mane gal kiek sutrikdė, ir susvyravęs trenkiausi galva į staktą.

Dabar Erikseno balsas ėmė kaulyti ir zirzti. Tada pasigirdo, mielasis Elingai, atidaryk, juk čia tik aš, Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus.

Kai žmonės apibūdina save žodžiu „tik“, tučtuojau darausi skeptiškas. Tokiu atveju kas nors, o dažniausiai net ir daug kas, būna negerai. Be to, Erikseno balsas skambėjo

pataikūniškai, o tai, mano manymu, neatitiko jo charakterio. Eriksenas nebuvo beširdis, visai nežiaurus, o jau pataikūniškas jis tikrai nebuvo. Bet dabar jis bandė prisigerinti. Netgi tariant mano vardą, jo balse vienu metu skambėjo ir kaltinimas, ir pagalbos šauksmas. Kas iš tikrųjų darėsi su tuo žmogumi? Pirmiausia – skambina telefonu, paskui stovi prie durų. Nutariau, kad jį kamuojantis nerimas vienaip ar kitaip siejosi su manimi. Arba jis taip manė. Supratau, jog nelabai tikėtina, kad per kelias valandas jis ir paskambintų ne tuo telefonu, ir ateitų ne tuo adresu. Todėl greitai suskaičiavau iki 24 ir atidariau duris. Kairiajame mano lūpų kamputyje žaidė vos pastebima šypsenėlė, tačiau, stovėdamas su juo akis į akį, ketinau surimtėti; esu girdėjęs, kad toks perėjimas darąs įspūdį. Taip patarė man vienas prancūzų kino aktorius, kurio pavardės niekada negalėjau atsiminti. Be abejo, tai *buvo* šypsena. Bet kartu ir tam tikro reiklumo ženklas. Ja bandoma draugiškai priminti aplinkai, kad šypsenos šeimininkas su viskuo nesitaiksto. Tačiau joje – nė kruopelės cinizmo ar pasipūtimo. Maloni, kone ideali šypsena, skirta Eriksenui iš socialinės rūpybos skyriaus, žmogui, pratusiam išsaugoti savigarbą tais atvejais, kai kitiems ji subyra į šukes.

Jis atėjo ne vienas. Pasirodė, tarsi kas man būtų skėlęs stiprų antausį. Žinojau, kad lankytojo ištartas „tik“ galėjo būti aiškinamas įvairiai. Kadangi šis žodis buvo ištartas nuolankiu tonu, nusprendžiau jo vartojimą aiškinti taip, lyg buvo stengtasi padaryti klaidinantį įspūdį, jog lankytojas žiūri į save truputį niekinamai. „Tai tik Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus“. Tarsi nieko ypatinga. Tačiau žodžio reikšmė juk leido taip pat galvoti, kad jis atėjo vienas,

ir tai man pasirodė savaime suprantama. Tai *tik* Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus. Niekas kitas, o Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus.

Ir ką gi. Kad ir kaip aiškintum, jis man melavo. Stovėdamas ant mano kilimėlio prie durų, Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus melavo. Su juo atėjusį žmogų iš matymo gerai pažinojau. Taip pat žinojau, kad jis pavarde Larsenas ir gyvena a laiptinės pirmame aukšte, tačiau mes su juo niekada nebuvome persimetę jokiu žodžiu. Motina visada vadindavo jį Larsenu iš pirmojo; dar žinojau, kad jis turi kažkokias pareigas mūsų name, bet niekada nesusimąsčiau, kokios tos pareigos. Aš, kaip žinote, turiu savų. Dabar jis stovėjo prie mano durų ir kartu su Eriksenu iš socialinės rūpybos skyriaus žiūrėjo į mane.

Susikirtome. Nieko rimta, tačiau tarp mūsų kilo šioks toks nesutarimas. Jie žūtbūt norėjo žinoti, ar aš sutikčiau juos valandėlę įsileisti vidun. Atsakiau, ir tai buvo tiesa, kad dabar negaliu. Laikiau save gana užsiėmusiu žmogumi, o dabar dar ir norėjau nusiplauti nuo kūno prakaitą. Taip ir pasakiau. Tačiau mano žodžius jie praleido negirdomis. Eriksenas netgi pasiūlė, kad atidėčiau dušą kokiam pusvalandžiui, bet aš griežtai atmečiau tai kaip nederamą kišimąsi į mano asmeninį gyvenimą. Ką nors atidėlioti buvo ne mano stilius, todėl ir dabar neketinau nieko keisti. Rėmiausi motina, neabejotinai turėjusia kaip tik šią silpnybę. Baigdavosi tuo, kad daug kas likdavo tiesiog nepadaryta. Dar man nespėjus visko paaiškinti, Larsenas iš pirmojo šoko tvirtinti, jog elgiuosi neprotingai. Pasakiau, kad iš tiesų turėtų būti riba tam, ko laisvos šalies pilietis verčiamas klausytis ant jo namų slenksčio stovinčio pašalinio žmo-

gaus. Tada Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus sumanė mane palytėti. Ištiesė ranką, ir galėjo pasirodyti, jog jis ketina uždėti ją ant peties. Man tai nepatiko. Atsitraukiau, bet tada jie tiesiog pasekė iš paskos. Ir taip visai nekviesti juodu staiga atsirado mano prieškambaryje.

Dabar liko viena iš dviejų. Galėjau pasipriešinti fizine jėga arba imtis šeimininko vaidmens. Jie mane įžeidė, taip, įžeidė. Įsibrovė į mano valdas. Antra vertus, tai buvo Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus ir Larsenas iš pirmojo, o ne kokie nors įžūlūs Arnės Mulando masto vagys. Jei dabar bandyčiau įveikti juos plikomis rankomis, esu beveik tikras, kad pralaimėčiau. Taip pat baiminausi, jog mano veiksmus gali palaikyti noru pakenkti, jie gali visai nepaisyti to, kad taip pasielgiau bandydamas apsiginti.

Vadinasi, šeimininkas.

Tačiau ne bet koks. Nenorėjau būti nelaisvas šeimininkas, toks šeimininkas, kuris priverstas rodyti svetingumą ir malonią šypseną. Ne toks, kaip tas pataikūniškas barmenas, išsigandęs Arizonos Sido įtūžio, kone iki blizgėjimo laižantis nuo batų purvą ir už dyką vaišinantis geriausiu viskiu. Būsiu šeimininkas, kuris netikėtai susilaukė visiškai nepavojingų svečių. Labai ne laiku, nes kaip tik tą dieną reikėjo daug ką nuveikti, tačiau jis stengsis priimti juos kuo geriau. Todėl, staiga pakeitęs taktiką, paaiškinau, kad pastaruoju metu turėjau daug reikalų, be to, kankino nemiga. Neatsiprašinėjau už tarpduryje paleistą žodžių salvę, paprasčiausiai pakeičiau toną, ir, kad tai padarė jiems gerą įspūdį, pamačiau iš greitomis persimestų žvilgsnių, kai paprastai ir nuoširdžiai pasakiau, jog džiaugiuosi juos matydamas.

Iš manęs, matyt, jie laukė pakviečiami į svetainę. Todėl taip ir padariau. Pasistengiau įeiti pirmas. Mat padėtį truputį komplikavo kai kurios aplinkybės. Pavyzdžiui, durys į Rigemuros kambarį buvo šiek tiek praviros, o jas reikėjo būtinai uždaryti ir, jei tik galima, patylomis. Tiesa, iš ten, kur stovėjome, „tiltelio" nebuvo matyti. Bet maniau, kad jie tikriausiai norės atsisėsti ant sofos, o iš ten mano statinį juodu puikiausiai pamatys. Vėliau supratau, kad tada pasielgiau neįtikėtinai gudriai. Drąsiai, nors man tai apskritai nebūdinga. Bet juk ir padėtis buvo ekstremali. Kiekvieną akimirką tuodu žmonės galėjo mane demaskuoti ir tikriausiai pavadinti gašlūnu. Turėjau tik kelias sekundes, ir jas reikėjo išnaudoti apdairiai. Todėl, paprašęs jų atsisėsti ant sofos, pats ėmiau atatupstas trauktis prie sienos. Jiems pajudėjus iš vietos, nuslinkau šonu palei sieną iki Rigemuros kambario durų. Atlikau šią operaciją taip plastiškai ir natūraliai, jog buvau tikras, kad jie net nepastebėjo, kaip už manęs stipriai trinktelėjo uždaromos durys. Tuo metu juodu jau buvo priėję prie sofos ir stovėjo truputį sutrikę. Mat ant stalo gulėjo du iškarpų albumai, o ant sofos – šūsnys laikraščių, kurių dar nebuvau vartęs ieškodamas Gru Harlem Brundtland nuotraukų. Išeitį galėjau pasirinkti vieną iš dviejų. Trumpai, bet darniai nusijuokti ir „prisipažinti", kad esu pamišęs dėl sporto, todėl iššniukštinėju visus laikraščius, skaitydamas apie „Lyno" ar „Volerengos" komandas. Antra išeitis – apskritai nieko neaiškinti. Akimirksnį pasvarstęs, nutariau rinktis pastarąją alternatyvą. Apie sportą nieko neišmaniau, ir visai galimas dalykas, kad tie ponai išmanė. Pasijutau galįs pasispęsti rezultatų lentelių ir įvarčių skaičiaus žabangas. Be to, tokiu metų laiku

apie futbolą laikraščiai rašė labai nedaug. Nors ne – krūvoje gulėjo laikraščiai nuo pat rugpjūčio pradžios.

Taigi nutariau vengti melo. Trys ilgi žingsniai ir aš – prie stalo, pačiupau nuo jo abu iškarpų albumus ir paskui šaltai nusviedžiau juos per svetainę į vaikų kambarį. Kartu atsiprašiau už netvarką, stengdamasis, kad tai nenuskambėtų itin apgailestaujamai. Viešpatie, juk esame trys paprasčiausi vyrai, norintys pasišnekėti, ir nėra jokio reikalo ką nors sureikšminti. O laikraščius paraginau kol kas mesti tiesiog ant grindų. Atsakė to daryti nenorintys. Ėmėsi krauti juos į kampą už televizoriaus. Aš, savaime aišku, padėjau jausdamas, kad man situacija pradeda net patikti. Kone kaip talka pas Erikseną. Kol nešiojome šūsnis laikraščių, stengiausi atkurti panašų Eriksono verandoje vyraujantį toną. Iš tikrųjų geri bičiuliai nebuvome, bet juk galima tai, ko nėra, paversti tikrove. Juokaudamas pastebėjau, kad Larseno iš pirmojo kelnės suteptos padažu. Tikrai pasirodė, jog man pavyko pasakyti tai draugiškai, bet kartu ir šiurkštokai, kaip ir tiko šioje situacijoje. O jam taip nepasirodė. Jis truputį net paniuro dėl to, kad užsiminiau apie dėmę. Kava, pagalvojau. Niekada nesuklysi pasiūlęs kavos. Stiprios, skanios kavos. Pats daug jos negėriau, gėriau daugiausia arbatą, bet spintelėje laikiau pakelį kavos.

Taip, žinoma, jie mielai išgertų kavos. Paraginęs juos patogiai „išsidrėbti“ ant sofos, pats nuslinkau į virtuvę ir prileidau į arbatinį vandens. Pajutau į nugarą įsmeigtus žvilgsnius. Man tai nepatiko. Nepersimesdami nė vienu žodžiu, jie sėdėjo ir žiūrėjo man į nugarą. Dėjausi nieko nepastebįs, įjungiau viryklę ir užkaičiau arbatinį. Tada priešais šaldy-

tuvą pamačiau gulintį žuvų pudingą. Persuktą, lyg būčiau mėginęs jį pasmaugti. Kaip supratau, jie to matyti negalėjo. Bet pakaktų, kad vienas iš jų truputį pasilenktų viršum stalo, ir katastrofa būtų neišvengiama. Ką jie tada pagalvotų? Iš tikrųjų atsitiko taip, kad įsikarščiavęs visiškai pamiršau pudingą, tačiau kaip jie galėjo tai atspėti? Jiems iš karto viskas būtų aišku. Elingas – silpnaprotis ir mėto pudingą į sieną. Apie tai papasakotų žmonoms. O argi tos, sutikusios savo drauges, nutylėtų tokią pikantišką naujieną? Ne. Niekada. Jeigu būčiau senas draugas, tada vyrukai, arba „šutvė“, kaip man patiko juos vadinti, neišplepėtų. Tačiau mano santykiai su jais kol kas tokie dar nebuvo, kol kas ne. Neabejojau, kad ilgainiui galėjome tapti gerais bičiuliais, tačiau *užmegzti* draugystę, kai ant grindų guli nublokštas žuvų pudingas, nebūtų teisinga. Tuo tarpu pasilenkti ir jį pakelti – neįmanomas dalykas. Jie būtinai truputį pasilenktų į priekį, kad galėtų pamatyti, ką keliu. Visai natūralu. Žmogus – smalsus padaras. Ir vėl man prisireikė imtis kokios nors gudrybės. Atsirėmiau į virtuvės stalą taip, kad jie matytų mano galvą, viršutinę kūno dalį ir dešinę koją, ir, kalbindamas juos, laukiau, kol užvirs vanduo. Nelengva buvo pradėti pokalbį, nes patirties neturėjau, bet pamaniau, kad artėjančios Kalėdos – gana įdomi tema. Ar jau buvo susiplanavę, ką pirks dovanų artimiesiems? O ko norėtų patys? Iš pradžių jie išsisukinėjo, bet paskui Larsenas iš pirmojo lyg ir suminkštėjo, kai kikendamas prasitarė, jog galvojąs dovanoti žmonai seksualius apatinius. Sprendžiant iš jo pasakymo, atrodė, kad ir jis pats norėtų tokios dovanos.

Pajutau jam dėkingumą. Eriksenas nuoširdžiai juokėsi, ir pokalbis pasidarė lengvas. Nevaržomai lengvas, lyg

tarp gerų draugų. Geraširdiškai krizendamas atsargiai tiesiau kairę koją atgal, kol ji atsirėmė į pudingą, gulintį prie šaldytuvo. Prie pat grindų po šaldytuvo durelėmis buvo skersinės grotelės. Vaikystėje, pasišviesdamas žibintuvėliu, siaurame plotelyje už jų rasdavau gausybę trupinių ir susivėlusių dulkių. Maždaug kartą per metus motina atitraukdavo šaldytuvą ir išvalydavo grindis. Ir aš galėsiu taip padaryti, kai tik išeis šie vyrai. Mano laimė, kai tada įsiutęs bakstelėjau koja, pudingas išslydo iš sviestinio popieriaus. Tik apmaudu, kad dabar nebuvau apsiavęs batais ar šlepetėmis, bet nieko nepadarysi. Ėmiau spausti pudingą prie grotelių. Jo sultys tučtuojau permerkė kojinę, bet spaudžiau toliau, kol pavyko perkošti jį pro groteles. Pasisekė, aišku, ne iš karto. Bet kad dabar stovėjau atsirėmęs į stalą, tiesą pasakius, buvo visai natūralu, nes laukiau užverdant arbatinio. Prieš pat užvirdamas jis pradėjo silpnai ūžti, bet ir aš tuomet jau buvau, taip sakant, bebaigiąs darbą. Kairė kojinė buvo peršlapusi, tačiau man pasisekė. Jei dabar vienas iš jų pasilenktų kiek į priekį, ant grindų pamatytų tik nedidelį popieriaus gniužulą, o juk toks vaizdas viengungio bute ypatingos nuostabos nekelia.

Kai buvau išpilstęs kavą į gražiuosius puodelius, kuriuos padovanojau motinai per jos šešiasdešimt penkerių metų gimtadienį, tada jie susprogdino bombą. Taip, pasakyta stipriai. Mat širdį draskė tai, jog sėdėdami mano svetainėje jie jau viską žinojo, viskas jiems buvo aišku, o aš kaičiau kavą ir apskritai kaip įmanydamas stengiausi, kad jiems čia būtų malonu. Priėmiau juodu kaip senus draugus. Ir šie naudojosi mano svetingumu, *žinodami*, kad at-

ėjo manęs sužlugdyti. Iš pradžių nesupratau, kur jie lenkė. Mat kalbėjo labai paskubomis ir nepakankamai aiškiai. Pagaudavau žodžius „pinigai", „skola", „palūkanos", bet daug ką, nesuvokdamas sąsajų, praleidau pro ausis. Sėdėjau žiūrėdamas, kaip juda jų lūpos. Erikseno iš socialinės rūpybos skyriaus – aukštyn ir žemyn, kai kada sušmėžuodavo liežuvis ar dantys. Pradžioje ir Larseno iš pirmojo. Jam virpėjo taip pat ir Adomo obuolys, aš dar pastebėjau, jog buvo prastai nusiskutęs. Supratau, kad iš tikrųjų ketino kalbėtis su manim, tačiau vis tiek susidarė įspūdis, tarsi jie kalbėtųsi tarpusavyje. Sėdėjau lyg koks žiūrovas per teniso varžybas ir prieš savo valią stebėjau, kaip jie svaidosi nebyliomis replikomis.

Staiga jie sustingo.

Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus pasižiūrėjo tiesiai į mane ir tarė:

– Ar tu dabar supranti, Elingai?

– Ne, – atsakiau.

Larsenas iš pirmojo krenkštelėjo.

– Elingai, už šį butą dar toli gražu nėra išsimokėta. O tavo pašalpos nepakanka, kad galėtum kas mėnesį susimokėti palūkanas.

– Mes tau padėsime, – kalbėjo Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus.

– Patikėk. Tikrai tau ką nors surasime.

– Ne, – atsakiau.

Jie postringavo toliau. Staiga jiems ir vėl pagailo manęs. Negali gi būti gera gyventi čia tau vienam. Pagalvokit, kaip tik – gera. Labai gera! Atsistojau. *Maloniai prašau* ponų

baigti gerti kavą ir dingti. Aš niekada... Neradau žodžių. Tik šleikštus drėgnas kamuolys įstrigo gerklėje. Nejudėdamas nei aukštyn, nei žemyn, jis spaudė ašaras. Pasižiūrėjęs į Erikseną iš socialinės rūpybos skyriaus, supratau, kad tas dar nesiruošė kilti. Matote, dar kažkokia paskola. *Ar išsimokėta?* Šie žodžiai rūpėjo motinai, o dabar ji mirusi. Aš gedėjau, o jie net nepasikuklino čionai ateiti, lyg ji dar būtų gyva. Tokiais dalykais, kaip mokestis už butą ir kitkas, rūpinosi motina. Ar sunku tai suprasti? Mane net paėmė juokas. Ką jie galvoja? Aš ir taip buvau gana užsiėmęs, kad dar kiščiausi į motinos reikalus.

Bet Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus ir toliau varė savo. Tarytum nieko nebūtų atsitikę. Nejautrus kaip iš betono nulietas vėžlys. Kvaiša, jis ėmėsi pasakoti, jog ilgus metus motina gavusi pašalpą dar ir todėl, kad galėtų laikyti mane namuose, tačiau dabar tai nebeįmanoma. Pasak jo, man reikėjo truputį priežiūros. Be to, vienam žmogui socialinis skyrius tokio didelio buto nebesutinka finansuoti.

Ką tas žmogus pasakė, Elingai? Ką pasakė Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus? Jis pasakė, kad ilgus metus motina gavo pašalpą iš socialinės rūpybos skyriaus, kad „galėtų laikyti mane namuose“! Vos nepaklausiau: o kur kitur turėjau būti? Kur kitur, jei ne savo namuose? Kur motinai „laikyti mane“, jei ne čia? Nė žodžiu nėra užsiminusi, jog dėl buto, dėl „mūsų tvirtovės“, kaip ji dažnai vadindavo, būtų buvę kokių nors rūpesčių. Nė žodžiu! O tada, kaip suprantu, viskas buvo gerai. Ir jei reikėtų apsispręsti, kuo patikėti, ar Eriksenu iš socialinės rūpybos skyriaus, ar motina, puikiai žinojau, ką pasirinkčiau. O ką gi čia, dėl Dievo meilės, veikia Larsenas iš pirmojo? Sėdi atsidrėbęs kaip ka-

ralius ant mano sofos, taip, dabar tikrai mano – paveldėjau ją iš motinos. Puodeliai taip pat mano dovana jai. Jis sėdėjo *ant* sofos *su* puodeliu rankoje apsimetęs, kad rūpinasi manimi. Griežtai liepiau jam tučtuojau padėti puodelį ir atsistoti, delsdamas jis įvykdė šį paliepimą. Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus irgi pakilo.

– Na, taip, Elingai. Pamąstyk apie tai. Paskambinsiu tau kitą savaitę. – Jis ištiesė man ranką.

Jis ištiesė ranką! Erikseno įžūlumas aiškiai buvo beribis. Su panieka pažvelgiau į baltą, mėsingą ranką. Nusėtą smulkiomis strazdanomis. Apaugusią raudonais plaukais iki pat pirmo pirštų narelio. Norėdamas išreikšti savo nuomonę apie tokį elgesį, ištiesiau pirmyn rankas. Smarkiai plodamas traukiausi atgal. O išvadas tegul daro patys.

Jiems išėjus, degiau pykčiu. Tai būtų buvęs teisėtas pyktis, bet dabar jis buvo virtęs baime ir neviltim. Atsiklaupiau prie sofos ir įsikniaubiau į apklotą. Čia jie sėdėjo. Čia sėdėdamos tos dvi subinės pasakė, kad šie namai – jau ne mano. Ar šitaip bandoma šiurkščiai pajuokauti? Ar šitaip tarpusavyje juokaudavo artimi draugai? Nežinau. Nedrįsau taip manyti. Raudodamas šaukiausi motinos. Jeigu jie pasakė tiesą, tai kodėl gi motina niekada nepasirūpino supažindinti mane su tais sunkumais? Kodėl ji metų metais, nieko man nesakydama, vaikščiojo pas Erikseną į socialinės rūpybos skyrių?

Nuslydau ant grindų ir apvirtau aukštielninkas. Kai atsimerkiau, virš savęs pamačiau didžiulį katedros skliautą. Ar buvau miręs? Sklido keistas kvapas. Iš abiejų pusių jutau aukštyn lubų link kylančias kolonas, po skliautu susi-

pinančias į sudėtingus raštus. Kažkur toli aidėjo vargonų muzika. „Motin? – ištariau atsargiai. – Motin?“

Tada grįžau atgal. Buvau apsišlapinęs, kairė kojinė smirdėjo žuvų pudingu. Du kartus palindau po dušu ir truputį patrankiau šaldytuvo dureles. Paskui įjungiau skalbimo mašiną ir nutariau, kad daugiau nebebūsiu Elingas. Tiesiog to nebegalėjau įsivaizduoti. Nuo dabar būsiu Bjornas Gretunas.

Su Bjornu Gretunu susipažinau turėdamas trylika. Jis dingo iš mano gyvenimo, kai buvau penkiolikos. Per kelias dviejų vasarų savaites jis paliko žymę mano gyvenime. Kai išsiskyrėme, žinojau, kad jau nebesusitiksime. Niekada jo nepamiršiu.

Nežinau, kaip patekau į krikščionių vasaros stovyklą Vestfolde. Gal dėl to, kad Strandas nebuvo labai toli nuo Sandefiordo, pagrindinės vasaros stovyklos. Atostogos juk ilgos, ir motina gal susigundė pabūti kelias savaites viena. Religinga nebuvo, todėl jos ketinimai tikriausiai buvo praktiniai. Man visai nesvarbu. Stovyklauti patiko. Tik, aišku, sugrįžus pas klasės storžievius, apie tokias išvykas praverti burnos negalima, bet man tai – visai nesunku. Buvau pratęs nepraverti burnos beveik apie nieką.

Kai tas dvi vasaras stovyklavau Strande, vienas iš vadovų buvo Bjornas Gretunas. Man regis, jam buvo per dvidešimt, bet mums, berniukams, jis atrodė kaip šimtametis. Trumpais šviesiais plaukais, visada su saržinėmis kelnėmis, melsvais marškiniais ir baltu megztuku, kurį būdavo arba apsivilkęs, arba užsimetęs ant pečių. Man jis atrodė stilingas, kitiems – griežtas. Jis *buvo* griežtas. Aiškindamas Šventąjį Raštą, rėmėsi gal truputį ir pasenusiu

požiūriu. Bet buvo ir labai teisingas. Mokėjo ištarti žodį „Jėzus“ šimtais įvairių būdų. Kad nuskambėtų minkštai, kaip „avinėlis“ ir „gelis“ arba kietai kaip „pragaras“. Tai priklausė nuo to, kaip kada reikėjo. Per rytines, vidudienio, vakarines pamaldas, jau nekalbant apie mažiau formalias sueigas prie laužo, Bjornas Gretunas sugebėdavo priartinti Jėzaus darbus ir mokymą prie mūsų buvimo „čia ir dabar“. Turėjo neprilygstamą gebėjimą rasti sąsajas tarp įvykių Judėjoje ir Vestfolde, panašumus tarp pirmojo tūkstantmečio keturioliktųjų metų ir nūdienos aštuntojo dešimtmečio pradžios. Išsikviesdavo Išganytoją tarp valtelių pašiūrės ir tipinių vasarvietės namukų taip įtaigiai, kad bent jau aš tariausi ne kartą matęs baltai apsirengusią būtybę, šmėsčiojančią palei laužo atšvaitus. Augau namuose, kur Jėzaus vardas buvo tariamas retai, o ir per mokslo metus domėjausi tikybos pamokomis taip pat mažai, kaip ir mano bendraklasiai. Bet vis tiek pamenu, kad, praleidęs du kartus po dvi savaites Strando vasaros stovykloje, imdavau daug galvoti apie Jėzaus gyvenimą ir mokymą. Labiausiai mane stebino tai, kad, būdamas toks geras, jis visai nepripažįsta kompromisų. Jei atmesime vieną kelionę į dykumą, kur susitiko su pačiu Šėtonu (ir iš tiesų susvyravo), nesunkiai susidaro įspūdis, kad jis viską kontroliuoja. Jis teisingas, tačiau pritaiko teisingumą pačiais netikėčiausiais būdais. Ar nesame visi išmokyti niekinti moteris, už pinigus pardavinėjančias savo kūną? Žinoma, taip. Dar nebuvome suaugę, o tai mums jau buvo aišku. Bet Jėzus jas gynė. Nuosekliai palaikydamas žemiausius visuomenės sluoksnius, jis neatstūmė taip pat ir besigaluojančiųjų jos viršūnėje. Manau, kad Strando stovykloje susiformavo mano požiūrio į so-

cialdemokratiją, kaip vienintelio perspektyvaus politinio kelio, pagrindai. Tikinčiuoju tapti niekada nepavyko, nors, žinoma, Strande įsitraukiau į žaidimą, kurio iš manęs ir buvo laukiama. Bet paskui, susidūręs su įvairiomis politinėmis srovėmis, daugiau ar mažiau sąmoningai rėmiausi šiuo krikščioniškuoju pagrindu. Nenoriu šventvagiškai lyginti Gerhardseno ar Gru su Jėzumi Kristumi. Tačiau tarp jų esama... Bet kuriuo atveju galima tvirtinti, kad Darbininkų partijos veteranai, na, ir pats darbininkų judėjimas buvo pagautas troškimo sukurti žemėje rojų. Ne pertekliaus rojų, ne šalį, plūstančią pienu ir medumi, o rojų, kur vyrauja sveikas protas. Rojų, pilną *folksvagenų* ir kooperatyvų, patogių daugiabučių ir profsąjungų veiklos. Ir jiems pasisekė. To negalima paneigti. O į tai, jog kai kas niekino *folksvagenus* ir daugiabučius, kaip ir gatavą picą ar šaldytų žuvų blokelius, nekreipiau jokio dėmesio. Kaip ir į politikus, kurie savo pliauškalais pranašavo pasaulio pabaigą. Į tuos, kurie tvirtino, kad socialinio aprūpinimo sistema buvo prie žlugimo, išnykimo ribos. Jau sakiau, turiu pašalpą. Ir truputėlį nuolankumo.

Lyg tikras ekspertas Bjornas Gretunas gebėdavo susieti didžiuosius būties klausimus su kasdieniais įvykiais. Jam pavyko įtikinti mus, kad kikenimas miegamajame po dešimtos valandos buvo maištas prieš Kristų. Jo paveiktas pagrindinis krizentojas pakilo nuo suolo ir prisipažino savo klaidas. Ir tada Bjornas Gretunas jam atleido. Vienas ryškiausių šių vasarų prisiminimų – atvejis, kai nusikaltimo vietoje buvo sučiupti du tiesiogine žodžio prasme nuleistomis kelnėmis berniukai, išdykavę su pusiau pornografiniu žurnaliūkščiu. Tada Bjornas Gretunas sukvietė visus į

neeilines pamaldas salėje. Visą laiką abu kaltininkai turėjo stovėti greta Bjorno Gretuno, skaitančio griausmingą pamokslą apie kūniškąsias pagundas. Po valandos jiems buvo leista kalbėti. Išraudę, nerišliai mekendami ir mikčiodami jie prisipažino, jog darę taip pat kaip ir biblinis Onanas. Bet tada Bjornas Gretunas panoro sužinoti, ar jie „lietė vienas kitą", ir tie su palengvėjimu atsakė: „Ne". Dvejodamas Bjornas Gretunas atleido. Žinau, kad gali nuskambėti keistai, bet aš visada turėjau slaptą troškimą, kad Bjornas Gretunas mane ramiai išbartų. Vien nuo minties, jog kaip tiems onanistams reikėtų stovėti kitų akivaizdoje, gyslose stingo kraujas – ne tokią situaciją turėjau galvoje. Ne, norėjau, kad švelniai pabartų. Norėjau, kad Bjornas Gretunas pasišauktų mane einantį iš valgyklos. Norėjau, kad, uždėjęs ant pečių ranką, paklaustų, kaip mano reikalai su Jėzumi. Mat pastaruoju metu mane stebėjo. Išsisukinėjimus visuotinių pamaldų metu. Ar mano galvoje esama bedieviškų minčių apie Tikėjimą? Šį klausimą būčiau nutylėjęs. Ir kuo ilgiau. Eidamas būčiau jautęs, kaip kažkoks skausmingas kamuolys vis labiau ir labiau spaudžia krūtinę. Tik priėjęs krantą ir pamatęs virš vandens paviršiaus pakylančią jūršarkę, kukčiodamas būčiau prisipažinęs, jog gyvenu be jokio tikėjimo. Kad nesugebu įsivaizduoti, jog Jėzus pasiėmė nuo mano pečių visas nuodėmes. Ir kaip tik tą akimirką Bjornas Gretunas būtų nuėmęs ranką nuo mano pečių ir, pasukdamas mane į save, būtų pažvelgęs rūsčiai, bet kartu ir švelniai, ir buvau tikras, kad jam tai būtų pavykę. „Elingai! – būtų pasakęs man tiesiai į akis. – Tai, kad šito man nepapasakojai, yra didelė nuodėmė. Bet tikėjimą galima išmelsti. Ir dabar mudu melsimės kartu. Ar nori?"

O štai nuo čia visada įsivaizduodavau du variantus. Kurį iš jų pasirinkdavau, truputį priklausė nuo vakare prieš atsigulant jaučiamo nuovargio. Jei būdavau išsekęs po futbolo ir kroso, rinkdavausi trumpąjį variantą. Pakrantėje mudu vieni su Bjornu Gretunu. Glausdamas mane saulės įšildytomis rankomis, jis dėsto Dievui Elingo problemas. Įsivaizduoju, kokį išlaisvinimą, kokią laimę man leistų pajusti tas *žinojimas*, kad dabar jau būsiu arti Dievo. Pilnas Šventosios Dvasios aš galėsiu įsikelti į vadovų namuką ir tapti suaugusiųjų bendruomenės dalimi. Man būtų nė motais, kad bendraamžiai, kuriems dažnai nerūpi krikščioniškas elgesys, ir toliau krizens, valgys saldumynus ir laidysis bjauriais žodžiais. O mes vėlyvą vakarą sėdėsime vadovų namuke ir, gurkšnodami karštą arbatą, tyliai šnekučiuosimės apie dvejones ir tikėjimą, apie kaltę ir atgailą. Drauge melsimės ir vienas kitam atleisime.

Kitas variantas – daug dramatiškesnis, turintis keletą išeičių. Ištrūkstu iš Bjorno Gretuno rankų. Verkdamas pasileidžiu į tankų pomiškį ir dingstu tamsoje. Vilkintis baltuoju megztiniu Bjornas Gretunas – man iš paskos. Jo šūksniuose – nerimas ir susirūpinimas. Jis nenorėjęs manęs sujaudinti. Bet sujaudino. Bjornas Gretunas užmynė naktinį giliai manyje slypinčio perkūno oželio guolį, ir dabar paukštis, gailiai suklykęs, besidaužančia širdimi nėrė į sielos brūzgynus. Bjornas Gretunas – jam įkandin. Užkliuvęs parkrintu. Į erškėčius apsidraskau iki kraujo. Tolyn, tolyn. Bjornas Gretunas – man iš paskos. Dabar jis supranta, kad tai rimta. Suvokia, kad ant kranto užduoti nors ir atsargūs, tačiau lemtingi klausimai sujaukė berniu-

ko pasaulį. Kaip niekada svarbu pavyti mažąjį Elingą ir jį apglėbus laukti palaimos iš viršaus. Tačiau nuo išgąsčio ir nevilties Elingas tarsi pameta galvą. Lekia nakties tamsoje kaip laukinis, nežinodamas kur ir ko. Bjornas Gretunas – iš paskos. „Nuo Jėzaus nepabėgsi!“ – šaukia man pavymui. Ir žodžiai krinta lyg peilio ašmenys į nugarą. Parpuolu ir guliu žiopčiodamas, o nematomas spyglys įsminga man į skruostą. Tada virš manęs atsiranda Bjornas. Bjornas Gretunas. Kartais, kai dar nebūdavo apėmęs miegas, imdavau ir nušokdavau nuo skardžio arba nerdavau į sraunią upę. Bjornas Gretunas ieškodavo ir rasdavo. Rizikuodamas gyvybe, leisdavosi aklinoje tamsoje kalno šlaitu žemyn arba šokdavo paskui mane į vandens sūkurius. Ir visada rasdavo. Visada. Kai kada mirštantį. Tada, man silpnai besišypsant, iš užpakalinės kelnių kišenės išsitraukdavo Naująjį Testamentą ir uždiebdavo žiebtuvėlį, nors ir nerūkė. Tyliai kalbėdamiesi aiškindavomės tekstą, kol aš nugrimzdavau į mirtį – miegą. Arba atsigaudavau ir būdavau paskiriamas kitų berniukų vadovu, kitų vadovų kolektyvo vadu. Tai priklausė nuo mano būklės tą vakarą.

Kai Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus ir Larsenas iš pirmojo šitaip pasielgė su Elingu, pajutau, jog dalį skausmo ir nelaimės man baisiai reikėjo perkelti į kitą asmenį. Mano susikurtas Bjornas Gretunas spindėjo it žvaigždė. Kur dabar tikrasis Bjornas Gretunas, nežinojau, galėjo būti ir miręs, iš kur man žinoti. Mane žavėjo tas susikurtasis Bjornas. Rodėsi, jaučiu mane apglėbusias jo stiprias rankas. Girdžiu balsą, sakantį, kad esu pasitikėjimo vertas vyrukas. Iš tikrųjų per tas keturias stovykloje praleistas sa-

vaites jis nė karto tiesiogiai nesikalbėjo su manimi. Buvau tylus, visada už kitų nugarų stovintis berniukas, beveik nematomas futbolo komandos atsarginis. Tarp orientacininkų niekada neatbėgdavau nei pirmas, nei antras, nei trečias. Bet ir ne paskutinis, – Bjornas Gretunas visada stengdavosi paguosti, – o, pavyzdžiui, 16 ar 22. Jis manęs nematė, bet aš jį mačiau.

Bjornas Gretunas, galvojau. Dabar, kiek kojos neša, ir vėl bėgu gūdžiu mišku. Kažkas kužda man, jog artėju prie bedugnės. Ateik ir paimk mane į savo šiltą lyg saulės spinduliai glėbį. Kitaip Elingas parkris.

Kai tą vakarą dauguma gyventojų žiūrėjo dienos žinias, nuėjau į Barsuko tako 17 b namą ir priklijavau lapelį su Bjorno Gretuno pavarde tuščioje vietoje prie skambučio greta Arnės Mulando.

Kvaila? Galimas daiktas. Bet kai grįžau namo, įėjęs į Rigemuros kambarį, pamačiau, kaip ten už lango kažkas šmėstelėjo. Labai trumpą akimirką.

Bjornas Gretunas sėdi tamsiame kambaryje. Netikiu, kad jis meldžiasi. Man atrodo, jog jis nusigręžė nuo savo Dievo, arba Dievas nuo jo. Ir dar – nemanau, kad tai svarbu. Esu visiškai tikras, kad Bjornas Gretunas su Dievo pagalba ar be jos išlaikė prieš daugelį metų Strande mane užbūrusias savo puikiąsias savybes. Man Bjorno Gretuno vardas prilygo tvirtai valiai ir nepalaužiamam teisingumui. Kaip tik tokio bendro dabar man ir reikėjo.

Tik vėliau, stebint prie sergančių gėlių artėjančią Rigemurą Jolsen su vandens ąsočiu, man pasidarė aišku, kokią žinią

atnešė Eriksenas. Tik tada man persmelkė širdį. Išmes iš buto. Nei daugiau, nei mažiau. Išvarys iš vaikystės namų. Ar pasakiau „nei daugiau, nei mažiau"? Nesąmonė! Juk buvo ir kažkas daugiau. Ką jis turėjo galvoje, kai vėliau pasakė, kad būtų visai gerai, jei kas nors mane šiek tiek prižiūrėtų? Ką jis iš tikrųjų turėjo galvoje? Jaučiau šleikštulį vien nuo minties, jog kažkas mane „šiek tiek prižiūrės". Juk „šiek tiek" prižiūrėti žmogaus neįmanoma. Arba žmogus yra visiškai valdomas kitų, arba niekieno neliečiamas. Iš tiesų, būdamas mano namuose, mano vaikystės namuose, kurių išlaikyti, regis, greitai nebegalėsiu, Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus kalbėjo su manimi lyg su žioplu, motinos netekusiu dvylikamečiu. Kodėl jis visai nepaisė, kad prieš jį – gražiai nuaugęs trisdešimt dvejų metų vyras, kuris, norėdamas būti išvaizdus, skusdavosi du kartus per dieną, – taip jis ir darė. Taip, tai tikra tiesa. Du kartus per dieną. Žiemą ir vasarą. Šviečiant saulei, lyjant, sningant, tvyrant rūkui. Ir štai šitam vyrui, tokiam Elingui, kurio ūgis metras aštuoniasdešimt du, svoris – aštuoniasdešimt keturi kilogramai, anot Erikseno iš socialinės rūpybos skyriaus, reikėjo tam tikros priežiūros. Šitam vyrui, kiekvieną mėnesį atsiimančiam pašalpą, o šiaip niekam nedrumsčiančiam ramybės. Supratau iš laikraščių, jog dabar socialinių skyrių darbuotojai buvo galutinai persidirbę ir nespėjo atlikti visų užduočių. Erikseno apsilankymas mano namuose šį vidudienį patvirtino seną įtarimą, kad taip teigti – gryna nesąmonė. Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus laiko turėjo pakankamai.

Vėl pravirkau. Jaučiausi visiškai sugniuždytas. Jie nori mane išmesti! Kur tada man dėtis? „Tikrai tau ką nors su-

rasime“, – pasakė Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus. Bet kas tie „mes“ ir tas „ką nors“? Prieš akis iškilo ankštas viengungio kambarėlis svetimame mikrorajone, tikriau sakant, kažkoks erdvesnis sandėliukas. Įsivaizdavau, kaip žmogus, kuris „šiek tiek prižiūrės“ mane, keletą kartų per valandą, o gal kas penkias minutes pravers kambarėlio duris. (A, štai kaip, pasnaudei valandėlę ant sofos, Elingai? Vėl stoviniuoji prie lango. Na, tai vaikštinėji po kambarį? Kaip matau, doroji visai nemenką sumuštinį su krevečių sūriu? Taip, taip. Aš tik žvilgteliu. Mat man reikia tave šiek tiek *prižiūrėti*. Lik sveikas, iki. Pasimatysime po keturių su puse minučių.) Pakęsti tokio dalyko neįmanoma.

Rigemura Jolsen buvo baigusi laistyti, bet iš įpročio grįžo prie gėlių ir ėmė skabyti nudžiūvusius lapelius. Kas, po galais, toms gėlėms atsitiko? Ką gi ji darė, kad tos vis nudžiūdavo? Pagriebiau teleskopą ir taip priartinau jos veidą, kad net pašokau ant kėdės. Pasirodė, tarytum ji taip pat žiūri tiesiai į mane, bet tai, aišku, buvo tik iliuzija. Staiga ji viską metė, ir netrukus ją vėl susiradau virtuvėje kažką veikiančią prie viryklės. Mačiau tik nugarą. Tikriausiai, pagalvojau, taisė sau nemažą puodelį kavos. Puodelį geros kavos, kuria mėgausis žiūrėdama per televiziją kokį nors konkursą. Ir dar pagalvojau, kaip vaizdas gali apgauti. Ar kas gali būti nekalčiau už senyvos, priešais televizorių siurbčiojančios kavą moters vaizdą? Beveik niekas. Tačiau, susiejus turimas žinias su tuo, ką dabar iš tikrųjų mačiau (ar maniau greitai pamatysiąs), viskas pasirodė kitoje šviesoje. Priešais televizorių mačiau sėdinčią pagyvenusią vagilę, iš puodelio siurbiančią nugvelbtą karštą gėrimą! Gal

prie kavos užsikando taip pat ir vogtu sausainiu, ką gali žinoti. Bet vienintelis dalykas, kurį tikrai žinojau, buvo tas, jog ką tik pradėtą projektą, projektą, kurio rūpestingai sukauptos informacijos dėka būčiau galėjęs įgyti supratimą apie Rigemurą Jolsen, reikės nutraukti. Ir tik todėl, kad Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus siekia bet kuria kaina išguiti mane iš šio buto. Pirmą kartą gyvenime *aš* siekiau priartėti prie kito žmogaus, pasitelkęs kone mokslinius metodus, prisiliesti prie jo. Ir štai – iš socialinės rūpybos skyriaus ateina Eriksenas trumpai pasikalbėti. Ne, sakau. Žinoma, taip, tvirtina jis. Kartu su juo atvyksta ir Larsenas iš pirmojo, vyras, kurį ne kartą esu matęs girtutėlį. Žinoma, taip, tvirtina jie. Ir kone įstumia mane į nuosavus namus, iš kurių siekia išgrūsti. Bet pirmiausia išgers kavos. Ir Elingas, taikiai nusiteikęs, nenujausdamas jokio pavojaus, kaičia kavą. Papokštavęs su Larsenu iš pirmojo, Elingas garsiai ir nuoširdžiai juokiasi, o kad palaikytų šiokią tokią tvarką (kurios, jo manymu, tuodu tikisi) švaria kojine apmauta koja po šaldytuvu grūda žuvų pudingą. Iš pasipiktinimo net žioptelėjau, bet, pamatęs, kad Rigemuros Jolsen svetainėje kažkas sujudėjo, greitai atsipeikėjau. O juk tuo metu Rigemura Jolsen sukiojosi virtuvėje!

Ant vienos krėslo atramos pamačiau ranką. Kaip tik ta ranka ir sujudėjo. Dabar pamačiau ir kūną. Iš pradžių nebuvau ką nors pastebėjęs, nes suknelės spalva (margai pilka) beveik susiliejo su panašios spalvos krėslo apmušalu, krėslo, kurį per šiuos kelis vakarus jau maniau esant Rigemuros Jolsen krėslu. Jame sėdinčios moters veidą dengė užuolaida.

Čia vyksta gana įdomūs dalykai, Elingai. Aišku, Rigemura Jolsen susilaukė svečių. Ir tas svečias nėra ką tik atvykęs. To svečio sėdėta Rigemuros Jolsen krėsle, kol pati Rigemura Jolsen triūsė prie savo mirštančių gėlių. Vadinasi, artimas draugas. Labai artimas. Juk niekas nesikalba su mirštančiomis kambarinėmis gėlėmis, jei į svečius yra atėjęs koks nors tolimesnis pažįstamas.

Šis apsilankymas mane truputį erzino. Puikiai supratau, kad Rigemura Jolsen gyveno savo gyvenimą ir neabejotinai turėjo teisę pasikviesti į svečius vieną geriausių draugų. Ir vis dėlto prisipažinsiu, jog slapta tikėjausi turėti Rigemurą Jolsen tik sau. Galbūt šiek tiek pavyduliauju? Gal. Nenorėjau, kad tai būtų siejama su manim, todėl ir nutariau viską vertinti teigiamai. Aišku, reikalas pasirodys truputį kitaip, kai tik Rigemura Jolsen baigs sukiotis virtuvėje. Tada pamatysiu ją bendraujant su tuo kitu asmeniu ir nujaučiau, kad tada man atsiras papildomų kibukų dėlionėje „Rigemura Jolsen“. Tiesą pasakius, vos prieš keletą minučių nusprendžiau, kad nebebūsiu Elingas, o veikiau Bjornas Gretunas. Bet vėlgi – juk reikia laikytis savo principų. Laikytis užsibrėžtų taisyklių. Juk supratau, kad šis projektas žlugs, jeigu Eriksenui iš socialinės rūpybos skyriaus pavyks įvykdyti, ko jis siekia. Šiaip ar taip, aš viską ištvėriau ir žengiau į priekį. Tegul Bjornas Gretunas kol kas dar pasėdi tamsoje.

Štai ji atėjo. Iš virtuvės atėjo Rigemura Jolsen. Ir ant padėklo nešė ne tik kavos puodelius. Ten, kaip spėju, buvo taip pat ir bandelės, indelis su uogiene. Nagi, nagi, pagalvojau. Sulaukęs artimo draugo, juk neimsi šykštauti. Tada

ir neši ant stalo geriausia, ką galėjai nukniaukti. Nuo šios minties prunkštelėjau, nors pats ir apstulbau supratęs, kad į jos vagiliavimus labai rimtai jau nebežiūriu. Matyt, kažkoks karo metų įprotis, kai mainais į ką nors kita prisieidavo kaulyti maisto.

Bet štai dabar ir įvyksta. Tai, kas priverčia mane pastatyti dyglius, kas paskatina vėl griebtis moralinių nuostatų ir aiškiai pamatyti padėtį. Nespėjus Rigemurai Jolsen padėti padėklo ant stalo, kyšteli itin gerai pažįstamas veidas. Taip, tikrai! Žiurkienė.

Nusivyliau. Ne Žiurkiene – ji tokia, kokia yra, dvasiškai suluošinta, visiškai be charakterio. Ne, visiškai nusivyliau Rigemura Jolsen, moterimi, kurią atidžiai stebėdamas ne tik savotiškai pamėgau, bet taip pat pajutau, kad tam tikra prasme esu už ją ir atsakingas. Žinojau, jog ji vagilė, bet niekam to nepasakiau. Bet kas gali suprasti, kad man tai buvo našta. Esu žmogus, labai aukštai vertinantis sąžiningumą. Kad ir kaip būtų, tylėjimas daro mane nusikaltimo bendrininku ir grynai moraline, ir teisine prasme. Tylėjau, nes maniau, jog veikdamas ypač diskretiškai galėsiu vėl grąžinti ją į doros kelią. Net ir tada, kai suvokiau, jog tikriausiai nebeliks tam laiko, nes Eriksenas iš socialinės rūpybos skyriaus ir Larsenas iš pirmojo buvo nutarę sujaukti mano gyvenimą, vis tiek nepravėriau burnos todėl, kad iš tikrųjų jaučiau solidarumą su ja. Nepritariau tam, ką ji daro. Bet prisiminiau laivų savininko žmoną, pasipasakojusią, kam sukursto vienatvė.

Bet dabar. Dabar ji glaudžia šitą menkystę po savo sparnu ir vaišina ją kava su bandelėmis. Žmogų, kurį ji tik prieš

porą dienų buvo priversta išprašyti lauk. Suprantama, kad Žiurkienė neturi savigarbos ir po keleto dienų vėl atšliaužė. Jai trūko supratimo, elgėsi, kaip išmanė, o išmanė ne kažin ką. Tačiau tai, kad nusižemindama Rigemura Jolsen viską bando užglaistyti, susitaikyti ir pasikviečia ją kavai su bandelėmis, buvo tragiška mįslė. Pasakysiu tiesiai šviesiai: įtūžau. Kaip sakoma, apsiliejau tulžimi. Jos sėdėjo ten juokaudamos ir pokštaudamos, o siurbčiojo vogtą kavą. Dar tik prieš keletą dienų buvau linkęs manyti, jog tam tikrą grėsmę Rigemurai Jolsen kelia Žiurkienė. Dabar supratau, kad galbūt suklydau. Kad galėjo būti ir atvirkščiai. Kaipgi panaši į pilką šmėklą Žiurkienė galėtų paveikti tokią pergalingą brigantiną kaip Rigemura Jolsen? Moterį, kuri intrigavo šauniais robinhudiškais kostiumais ir kurios korektiškas elgesys pašte rodė didžiulę sielos ramybę? Ar numanė Žiurkienė šešėlinę šios didingos būtybės pusę? Ar žinojo, kad Rigemura Jolsen sumokėdavo tik už dalį, už nedidelę dalį kasdien iš prekybos centro atsinešamų produktų? Ar iš to dabar jos ir juokėsi? Varžėsi viena su kita, kurios iš jų grobis per įprastą dieną buvo didžiausias?

Ne. Taip negalvoju. Manau, kad tai buvo didžiausia Rigemuros Jolsen paslaptis. Manau, jog ji tikriausiai sudegtų iš gėdos, jei kas nors apie tai sužinotų.

Nespėjau baigti minties, tik štai įsikišo Bjornas Gretunas, sakydamas, kad jai tikrai būtų tik į naudą nors kiek paraudonuoti iš gėdos.

O kodėl gi ir ne? Bjornas Gretunas bent jau žinojo, apie ką kalba. Metai iš metų jam pavykdavo priversti nusižengėlius išpažinti savo kaltes priešais pilną salę. Iš tikrųjų jiems

būdavo velniškai sunku, bet neabejoju, kad tai padėjo. Niekas manęs kitaip neįtikins. Kai, pilnutėlei salei girdint, priversti smulkiai papasakoti apie savo gėdingus nusižengimus du berniukai paženklinami tarsi įkaitinta geležim. Ypač kai jie žino, jog tie sėdintys salėje šimtas penkiasdešimt berniukų už tuos pačius veiksmus *nebuvo* sugauti. Ir tada tu parodai visai salei, kad esi didelis kvaiša, nes leidaisi sučiumpamas už rankos. Daugeliu atžvilgių tokia pat kvaiša pasirodė esanti ir Rigemura Jolsen. Tiesa, ji buvo įgudusi šio amato meistrė – tai aš įsidėmėjau. Klastinga kaip gyvatė. Bet ne tiek įgudusi ir ne tiek klastinga, kad žmogus, vardu Elingas, nebūtų galėjęs to pastebėti. O tai, ką aš pamačiau, gali pamatyti ir kiti. Ir vis dėlto man buvo aišku, kad Bjorno Gretuno požiūris į šį reikalą, tikriau, jo požiūris į tai, kaip šis reikalas turi būti sprendžiamas, rėmėsi įprastu jėgos panaudojimu. Dabar juk neatostogaujame Strando vasaros stovykloje. Neįmanoma prekybos centro aikštėje pastatyti taburetę ir priversti Rigemurą Jolsen aiškintis jos padarytus nusikaltimus su kitais mikrorajono gyventojais. O tvirtinti, jog ji išdavė kolektyvą, būtų tiesiog kvailystė. Tokia pat kvailystė, kaip ir tie nepadorūs įrašai tušu kavinės vyrų tualete.

Bjornas Gretunas tai suprato. Ir ne tik tai. Jis ir norėjo paskambinti jai ir tiesiai iškloti apie dabartinę situaciją. Ir kokia, jo manymu, ji turėtų būti. Žmogui, vardu Bjornas Gretunas, gerai žinoma jos bjauriausia yda, ir jis buvo pasiryžęs ją nutylėti, jeigu ji tučtuojau, taigi *tučtuojau* liausis. Tegul ji ir nebando tikėtis, kad bus galima atsisakyti pamažu. Bjornas Gretunas, vyras, kuris, galima sakyti, gyveno su

ja po tuo pačiu stogu, niekada nepakęs, jog per kiekvienas Kūčias ji vis nugvelbtų bent šokolado plytelę. Bjornas Gretunas taip pat atkreips jos dėmesį ir į jį sukrėtusį faktą, kad jo geras bičiulis, nepaprastai tvirto charakterio vyrukas, kurio vardo neminėsiąs, greičiausiai bus išmestas iš savo vaikystės namų. O ji, nusikaltėlė, regis, jautėsi taip saugiai, kad juokdamasi gėrė kavą su atgrasios (švelniai tariant) išvaizdos drauge. Iš ko jos taip juokėsi, leiskit paklausti? Ar tik ne iš kokios nors istorijos apie socialinės rūpybos skyrių, kurią papasakojo tas Eriksenas ir kuri sukėlė šitokią beprotiškai entuziastingą nuotaiką?

Gal iš manęs, gal jos *kvatojo* iš manęs? Bjorno Gretuno smilius ryžtingai surinko jos numerį.

Tai pralinksmino. Mat suskambėjus telefonui, krūptelėjo Barsuko tako 17 b buto svetainėje sėdinti Rigemura Jolsen. Ji tuojau pat iškėblino į prieškambarį.

Netrukus kitame ragelio gale pasigirdo „alio". Aišku, tai Rigemura Jolsen. Bet dabar man niekaip nebepavyko būti Bjornu Gretunu. Kitaip tariant, patekau tiesiai į spąstus! Kol ji vėl kartojo ir kartojo tą savo „alio", pajutau galvoje kažkokį spaudimą, nuo kurio ji išsipūtė lyg balionas. Nuo kiekvieno jos žodžio tarsi nuo vėjo pūstelėjimo galėjo trūkti plonytė baliono guma. Būkit gera! – šaukė svetimas balsas manyje. – Padėkite ragelį!

Kai ji galų gale jį padėjo, net susmukau nuo palengvėjimo.

Varom dar kartą, pagalvojo Bjornas Gretunas, kai Rigemura Jolsen jau buvo įsitaisiusi svetainėje. Įnirtingais judesiais jis iš naujo surinko numerį.

Suskambėjęs telefonas vėl pakėlė Rigemurą Jolsen ant kojų. Žaibišku greičiu ji nėrė į prieškambarį. Vėl klausiantis „alio“. Šįkart man suskaudo papilvę. Nebyliai riktelėjęs „oi“, užkišau kairę ranką už kelnių ir krepštelėjau mašnelę. Bjornas Gretunas vėl dingo kaip į vandenį.

Šį sykį ji padėjo ragelį greičiau. Visa laimė. Atitraukiau kairę ranką nuo subtilios vietos ir, nors mane jau buvo apėmęs šleikštulys, įdėmiai stebėjau prie kavos pas Žiurkienę grįžtančią Rigemurą Jolsen. Dabar aiškiai sudirgusią. Viena ranka įnirtingai mosikuojančią telefono link.

Truputį kairiau, prisišliejęs prie nugaros, tyliai bosu juokėsi Bjornas Gretunas. Bičiuliškai ir smagiai.

Dabar ji sėdėjo pasirengusi. Nebeliko nei šypsenos, nei juoko. Skubiai gerdama kavą ir šnekučiuodamasi su Žiurkiene, ji nuolat žvilgčiojo per petį. Lyg baimindamasi, kad Bjornas Gretunas, jos naujasis kaimynas („Gretunas iš pirmojo“), gali stovėti jos prieškambaryje.

Pamažu ji tikrai atsipalaidavo. Patogiai įsitaisė ant sofos, ir nuo jos vėl ėmė spinduliuoti tingus pasitenkinimas. Praėjus pusvalandžiui po paskutinio skambučio, ėmė netgi juoktis.

Ir tada Bjornas Gretunas smogė iš naujo. Vikriai it pantera puolė prie telefono ir surinko numerį.

Šį kartą pakilo Žiurkienė. Tiesi lyg kuolą prarijusi Rigemura Jolsen liko sėdėti.

Ir vėl kartojosi „alio“, „alio“.

Tačiau dabar Bjornas Gretunas nepaliko manęs likimo valiai.

„Labą vakarą, – išgirdau darniai nuskambėjusį balsą,

balsą, kurį taip gerai pažinau Strando krikščioniškoje vasaros stovykloje, kur prieš pusę savo amžiaus praleidau po dvi savaites dvejus metus, – esu Bjornas Gretunas. Neseniai apsigyvenau šiame name ir norėčiau... Ar *kalbuosi* su Rigemura Jolsen?“

Ne, tikrai ne, informavo Žiurkienė. Palaukit minutėlę.

Tačiau kam nors atiduoti minutėlę Bjornas Gretunas *nenorėjo*. Bjornas Gretunas jau buvo padėjęs ragelį, kai pirma sužinojusi, jog tikrai nebuvo kvailiojama, o visai rimtai skambino kažkoks neseniai čia apsigyvenęs B. Gretunas, nuo sofos pakilo Rigemura Jolsen. Matyt, atsitiko taip, kad tam Gretunui reikėjo apie kažką pasikalbėti su Rigemura Jolsen, ir ta proga, rinkdamas numerį, jis nebuvo suklydęs. Tikriausiai norėjo pasiteirauti kokių nors praktinių dalykų. Kaip dažnai išvežamos šiukšlės? Kokia laiptinių valymo tvarka? Ar bendrija leis Gretunui laikyti Siamo katiną, jeigu jis, Gretunas, duos garbės žodį neišleisti jo iš namų?

Bet ne. Vėl nesėkmingas žygis. Mačiau, jog dabar ji įsiuto. Sugrįžusi į svetainę, įnirtingai mosikavo rankomis. Gal pagalvojo, kad iš jos tyčiojasi Žiurkienė? Juokiausi kartu su Bjornu Gretunu. Tai būtų buvę smagu. Tačiau buvo aišku – dėl pramogos mes šito nesiėmėme. Visiškai nenorėjome, kad būtume palaikyti kokiais nors niekingais telefono teroristais. Bjornas Gretunas skambino nuoširdžiai, norėdamas paskatinti ją truputį susimąstyti. Gera ir gražu pasijuokti prie kavos puodelio, skanaujant su tikru sviestu ir uogiene apteptas bandeles. Visai gražu. Bet būtų negerai, jeigu tokie dalykai įsivyrautų ir daugiau nebūtų mąstoma apie gyvenimo gėrį ir blogį. Pradžiai ji galėjo bent

trupūtį palaužyti galvą, kas tas Bjornas Gretunas. Žmogus, kuris ką tik čia apsigyveno. Dabar ji laukė, koks bus kitas jo žingsnis. Ir jeigu jį gerai pažįstu, o pažįstu jį iš tiesų gerai, nors Strande atostogavau tik du kartus po dvi savaitės – jis jos tikrai neapvils. Tiesa, sulaukęs brandaus amžiaus, jis nusisuko nuo Jėzaus, bet dėl to netapo moraliai suluošintas. Atvirkščiai, tvirtina tie, kurie žino.

Bet dabar gana. Tai suprato ir Bjornas Gretunas. Rigemura Jolsen turės apie ką pagalvoti, taip, jai tikriausiai bus apie ką pasukti galvą net ir prieš miegą. Be to, jau visai laikas padaryti pertraukėlę, nes Bjornas Gretunas išalko kaip vilkas. Jau seniai supratau, kad vietoj Elingo vakarieniauti turės Bjornas Gretunas; po šaldytuvu gulintis sumaigytas žuvų pudingas žmonėms valgyti nebetiko. O vakarienės be dviejų sumuštinių su žuvų pudingu Elingas negalėjo įsivaizduoti. Nebuvo galima besąlygiškai priskirti Elingo prie labiausiai prietaringų žmonių. Ne. Ir vis dėlto jis laikėsi tos nuomonės, kad jeigu dabar, aplinkybėms spaudžiant, imtų iš pagrindų laužyti įpročius, tai tik be reikalo dar labiau atitoltų pats nuo savęs. Todėl ir sprendimas leisti smaguriauti gardumynais Bjornui Gretunui rėmėsi sveiku protu.

Iš visų patiekalų (saliamio dešros, tepamojo sūrio su krevetėmis, keturių rūšių uogienių, skumbrės pomidorų padaže, sūrio ir ikrų pastos) Bjornas Gretunas labiausiai norėjo kepto kiaušinio. Būtinai apkepto iš abiejų pusių. Su nepasitikėjimu žiūrėjau, kaip jis kepė ir čirškino, riekė duoną, peiliu badė pakelį su margarinu.

Ramiau, Bjornai. Netepk tiek daug margarino. Šito pakaktų mažiausiai dviem riekėms duonos.

Eik į vonią, Elingai. Ir būk ten. Tau čia visiškai nėra ko veikti.

Nuėjau į vonią, bet iš tarpdurio žvelgiau į keptuvę.

Prižiūrėk kiaušinį, Bjornai! Gretunai! Prisvils!

Kiaušinis prisvilo.

Išbėgau iš vonios.

Keptuvę nuo viryklės, skubiai atitraukiu. Po galais, kurgi Bjornas Gretunas?

Bjornas Gretunas buvo vonioje. Mačiau, kaip šmėstelėjo veidrodyje.

Bjornai!

Elingai!

Kikendami einame imtynių. Kaip seni bičiuliai kvatodamiesi ir šaipydamiesi vaikomės po kambarį. Uždusę ir suprakaitavę pargriauname mane ant sofos, kaip geležiniais gniaužtais rankomis suspaudžiu kojas ir suprantu, kad kovą esu tikrai pralaimėjęs. Visiškai. Dabar Bjornas Gretunas gali daryti su manimi, ką tik nori.

Nors ir keista, bet jis nieko nedaro.

Elingai? Vienam iš mūsų reikia nueiti į virtuvę ir išmesti kiaušinį į šiukšlių kibirą.

Na, ką gi. Aš neprieštarauju atlikti kaip tik *tokį* darbą. Pats valgau kiaušinius tik tada, kai kokį kartą, paprastai šeštadienio vakarą, noriu pasimėgauti plaktais tryniais su cukrumi. Keptas kiaušinis neatitinka mano stiliaus. Keptas kiaušinis man primena negyvenamą salą riebalų vandenyne. Šlykštu. Vis dėlto buvau truputį susierzinęs. Kiaušinis lieka kiaušiniu ir su juo nekvailiojama. Maisto *išmesti* negalima, Bjornai! Tyčia kiaušinio prisvilinti taip pat nega-

lima. (Ką gi, po galais, Bjornas veikė *vonioje?*) Mane sujaudino iki juodumo susvilusio, jau nebevalgomo kiaušinio vaizdas. Norėjau ko nors paprašyti atleidimo, bet dabar buvau visiškai vienas; įsivaizdavau, kaip, sukdamas galvą, Barsuko tako 17 b bute, o galbūt ir visai kitur, sėdi Bjornas Gretunas. Kur buvo Bjornas Gretunas *kaip tik dabar?* Kažkodėl man pasirodė, kad jis kur nors Tolimuosiuose Rytuose. Mačiau jį, buvusį krikščioniškojo jaunimo vadovą, terasoje, geriantį džiną su toniku. Trumpomis kelnėmis ir su kolonijiniu šalmu. Aplink – kurtinantis vabzdžių zvimbimas. Įsivaizduoju jį sėdintį kažkur pasaulio pakraštyje, toli nuo kelių ir mašinų, ir galvojantį apie mane, kelis kartus epizodiškai matytą mažą berniuką. Matyt, pastebėjau jį visai nesąmoningai, galvojo jis, bėgiodamas akimis po ryžių laukus, kuriuose plonai apsirengę vyrai ir moterys ruošėsi į vandenį berti sėklas. Tingiai ranka susirado žiūronus ir ėmė atidžiai apžiūrinėti jaudrinantį jaunos kaimietės užpakalį. Užpakalį ir mikliai iš geltono vandens traukiamas ir į jį vėl nardinamas rankas. Kuo gi vardu tas mažasis berniukas, Bjornai? Gal Elingas? Taip, Elingas. Jis šyptelėjo ir nurijo gana didelį gurkšnį džino, vis dar neatitraukdamas paraudusių akių nuo indės užpakalio. Taip, Elingas, dabar prisiminė. Tai buvo mažasis Elingas. Berniukas, bandęs pasprukti nuo Jėzaus. Prisiminė jo karštą galvutę po beprasmiško vaikymosi gūdžiame miške. Jo delnuose degusias berniuko ausis. Nerišlius sakinius, žodžius, kuriais jis stengėsi nupasakoti savo tikėjimo spragas. O paskui? Kas buvo toliau, nebeprisimena. Ar juodu išėjo iš miško, iš *tikrojo* miško? Iš tamsos į šviesą? Mašinaliai pliaukšėdamas

rimbu per pliką šlaunį, pastebėjo, kaip moteris pasiraitė sijoną, apnuogindama draudžiamąjį daiktą. *Elingai!* pagalvojo jis, sudroždamas sau rimbu taip, kad net žioptelėjo.

Buvau bute, kurį kažkada teko sapnuoti. Paprasčiausiame daugiaaukščio namo bute, kuriame vyksta vidutinio mažos šiaurės šalies žmogaus gyvenimas. Už langų buvo pradėję snigti, baltos snaigės lipo prie juoduojančių stiklų kvadratų. Bute buvo netvarka. Už televizoriaus stirksojo krūvos senų laikraščių. Nutėkštas į kriauklę gulėjo prisvilęs kiaušinis. Po šaldytuvu radau sumaigytą žuvų pudingą. Nešvarių skalbinių dėžėje – žuvimi dvokiančią kojinę ir šleikščiai sperma tvoskiančią pižamą. Miegamajame lova nepaklota, akimirksnį pasirodė, kad joje buvo vykusios muštynės. Ir visur – Gru Harlem Brundtland nuotraukos. Vonios kambaryje, tualete, svetainėje. Virtuvėje ir miegamajame. Aplankai ir albumai su iškarpomis. Krūvos ir šūsnys. Bemaž tuščiame kambaryje ant primityvios platformos stovėjo senas krėslas ir puikus teleskopas.

Taip. Kol neišvarė, čia ir buvo Elingo, berniuko degančiomis ausimis, gyvenamasis būstas. Viskas savo vietoje. Net ir tai, apie ką jis niekam nenorėjo pasakoti, kad ir pripučiama guminė lėlė su priklijuota iš laikraščio iškirpta šalies premjerės nuotrauka, taip pat ir samiškas peilis, kurį jam buvo padovanojusi motina per dvidešimt septintąjį gimtadienį – viskas savo vietoje.

Pučiu į ją savo paties kvapą. Galva svaigsta, bet nesiliauju. Pučiu ją, kaip pats Dievas yra pūtęs Žmogui gyvybę. Pamažu guminės šlaunys ir guminis užpakalis, guminės

krūtys ir guminė galva įgyja formą. Negyvame snukelyje – apvali ir išvėpusi kaip raidė O burna, pastebiu, kad jis buvo išdažęs ją motinos lūpdažiu.

Sode žaidžia Rigemura Jolsen. Žongliruoja su kavos puodeliais ir šviežiomis bandelėmis, vogta saliamio dešra ir, švelniai tariant, su atstumiančios išvaizdos moterimi. Po trumpos viešnagės namo iš Bergeno jau grįžę Hansas ir Mari Jespersenai. Merdėdamas krėslė Haris Elsteris prisimena vaikystėje prijaukintą varną. Ragnaras Lienas žiūri televizorių ir galvoja apie pabėgusį iš Ulersmo kalėjimo kalinį. Daugiau Ragnaras jos nebemuš. Lena Ulsen prie pagalvėlės prisisiuva pirštus ir, įsikniaubusi į savo berniuko plaukus, kniaukdama it katė tyliai verkia. Mohamedas Kanas apmulkina Erikseną iš socialinės rūpybos skyriaus, o Arnė Mulandas nesiliauja juokęsis.

Viskas yra taip, kaip yra. Viskas susimaišė.

Čiumpu lėlę už plastikinių plaukų ir, atsisegiodamas kelnes, prie tarpkojo prisitraukiu jos apvalią, raudoną burną.

Tai tik jis, tai tik Bjornas, motin! Tai tik Bjornas iš Gretuno.

Ambjørnsen, Ingvar
Am-17 Vaizdas į rojų: romanas / Ingvar Ambjørnsen; iš norvegų kalbos verté Alma Ločerytė Dale. – Vilnius: Alma littera, 2005. – 176 p.

ISBN 9955-08-827-3

Šiuolaikinio norvegų rašytojo pirmoji knyga apie Elingą – pagrindinį veikėją keturių I. Ambjørnseno romanų. Rašytoją, sukūrusį Elingo personažą, kritikai įvertino kaip vieną žymiausių prozininkų paskutiniojo dešimtmečio norvegų literatūroje.

UDK 839.6-3

Ingvar Ambjørnsen
VAIZDAS Į ROJŲ
Romanas

Iš norvegų kalbos vertė *Alma Ločerytė Dale*

Redaktorė *Regina Legeckaitė*
Viršelio dailininkas *Jokūbas Jacovskis*
Korektorė *Marijona Treigienė*
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 2000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, 09310 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Spindulys", Gedimino g. 10, 44318 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.spindulys.lt

Ingvaras Ambjørnsenas (g. 1956) – vienas žymiausių prozininkų paskutiniojo dešimtmečio norvegų literatūroje. Rašytojas parašė daug trilerių, detektyvų, romanų seriją jaunimui, kurie apdovanoti daugybe premijų ir ekranizuoti. Jis pirmasis Norvegijoje nuo 2000 m. kuria elektronines knygas. Keturi romanai („Vaizdas į rojų“, „Paukščio šokis“, „Kraujo broliai“, „Mylėk mane rytoj“), kurių pagrindinis herojus yra Elingas, – pelnė rašytojui tarptautinį pripažinimą.

I. Ambjørnsenas gyvena ir kuria Vokietijoje.

Elingas gyvena izoliuotą ir nepastebimą gyvenimą Oslo mikrorajono butelyje. Įsigijęs brangų teleskopą, nukreipia jį į gretimą daugiabutį ir stebi vykstančius už langų gyvenimus. Sugalvoja gyventojų vardus ir jų gyvenimo istorijas. Gretimo namo kaimynai – pensininkė, sutuoktinių pora, emigrantas, motina su vaiku. Kyla noras „įsikišti“ į kaimynų gyvenimą, pasikalbėti su jais, patarti. Elingas tarsi koks rašytojas stebi, aiškina, interpretuoja ir daro išvadas. Toje prasimanytoje kasdienybėje jis jaučiasi geriau nei tikrovėje.

Knygos žavesį sudaro savotiškas Elingo naivumo, ribotumo ir kvailybės mišinys. Skaitytojas skaniai pasijuoks ir daug kartų atpažins save. Kaip ir visas tikras, I. Ambjørnseno humoras turi labai rimtus pustonius.

ISBN 9955-08-827-3

